

COLOCVII

DESPRE ȘCOALĂ, FAMILIE ȘI SOCIETATE

ANUL I

1

Iulie

1966

lei 3

LA ÎNCEPUT DE DRUM

Acad. Șt. BĂLAN
Ministrul Învățămîntului

281 67

Amploarea pe care o cunoaște dezvoltarea învățămîntului din patria noastră se înscrie printre marile izbînzii ale politicii partidului. Vasta rețea de școli de toate gradele cuprinde peste 4 milioane de copii și tineri. Statul distribuie anual, gratuit, pentru elevii din școlile generale și licee mai mult de 25 de milioane de manuale. În anii care vin învățămîntul va cuprinde aproape un sfert din populația țării. În perspectivă, mărirea duratei învățămîntului obligatoriu va fi o altă mare realizare.

„Așezat pe temelia concepției înaintate despre natură și societate, folosind tradițiile progresiste ale școlii românești și experiența pedagogică universală, strîns legat de cerințele mereu crescînde ale construcției socialiste, învățămîntul din țara noastră joacă un rol de seamă în formarea tinerelor generații și educarea omului nou, în ridicarea nivelului cultural și de conștiință al întregului popor, în spiritul înaltelor idei ale umanismului socialist. Nivelul actual al societății noastre impune ridicarea pe o treaptă și mai înaltă a cunoștințelor de cultură generală, științifice și tehnice, ale tuturor cetățenilor patriei“. Aceste cuvinte lapidare, rostite de tovarășul Nicolae Ceaușescu, au răsunat la tribuna Congresului al IX-lea al Partidului Comunist Român. Ele exprimă nu numai un elogiu la adresa învățămîntului, dar și o afirmare limpede a locului de cinste pe care acesta îl ocupă în opera grandioasă de construcție a României socialiste. În fiecare an apar în orașele și satele patriei noastre noi lăcasuri de cultură și învățămînt, dovedind în mod nemijlocit grija părintească a partidului și guvernului pentru educația tinerelor generații. Peste 175 de mii de învățători și profesori muncesc pe întreg cuprinsul țării cu un înalt spirit de răspundere, cu pasiune și patriotism pentru educarea milioaneilor de tineri, pentru făurirea cetățeanului de mîine, constructor înflăcărat al comunismului, om cu o cultură solidă și înzestrat cu înalte calități etice.

În îndeplinirea funcției sale sociale și patriotice-educative învățămîntul are aliați puternici care îi sporesc eficiența: familia, organizațiile obștești, instituțiile de difuzare a culturii, societatea în întregul ei.

Pentru a înzestra tineretul cu temeinice cunoștințe de cultură generală, cu convingeri morale și deprinderi de muncă pasionată, educatorul însuși trebuie să se găsească într-un permanent proces de dezvoltare. Curiozitatea științifică, interesul susținut pentru marile cuceriri ale umanității în diferite domenii, ale căror elemente de bază nu se poate să nu-i fie cunoscute, îl mențin într-o efervescență spirituală care imprimă muncii sale un caracter creator. Familia, care, de asemenea, are un rol hotărîtor în formarea copilului se cere să țină seama de numeroasele coordonate ale procesului educativ. Părinții trebuie să cunoască problemele esențiale pe care le pune știința educației.

Cum presa pedagogică este unul dintre instrumentele cele mai utile pentru educatori, întrucît prin însăși natura ei ridică și dezbate probleme curente, în ansamblul de măsuri menite să ridice calitatea învățămîntului și a procesului educativ în general s-a prevăzut și editarea revistei „Colocvii despre școală, familie și societate“. Revista este chemată să întărească propaganda pedagogică, să aducă un spor necesar de înțelegere și pătrundere a problemelor, constituind o tribună de dezbateri, de schimb rodnic de experiență între toți factorii educativi și să formeze o opinie publică activă privind educația noilor generații. Atrăgînd în rîndul colaboratorilor oameni de știință, artiști și scriitori, învățători, profesori și părinți, noua revistă are menirea de a stimula inițiativa creatoare în problemele multiple ale educației, a tuturor celor care, în spiritul umanismului socialist, făuresc în sufletul tinerelor generații chipul cu înalte trăsături morale ale omului epocii noastre. Ea se va strădui să întărească și să dezvolte sentimentul răspunderii educatorilor și părinților chemați să dăruiască patriei socialiste cetățeni pe măsura înălțătoarelor idealuri spre care poporul nostru se îndreaptă, muncind cu abnegație sub conducerea înțeleaptă a Partidului Comunist Român. Folosind mereu nesecatul tezaur de valori etice, științifice și culturale din care își trage forța societatea socialistă, revista va menține neabătut acest contact vital cu izvoarele educației comuniste.

La început de drum urăm revistei „Colocvii despre școală, familie și societate“ cele mai frumoase succese.

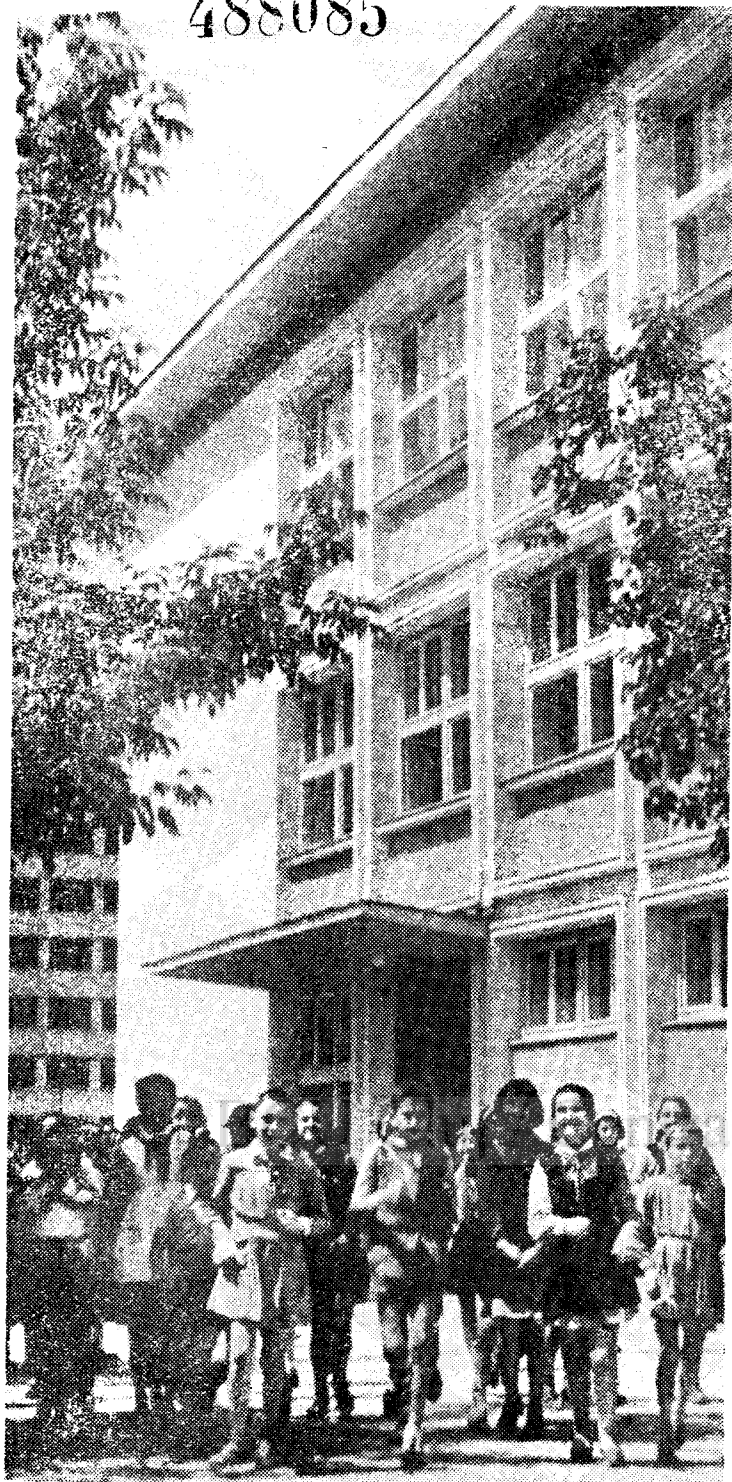

N. TONITZA

COPII DIN FĂGĂRAȘ

În acest număr:

- Ce trebuie să știe părinții despre educație
- 4 întrebări despre idealul de viață
- Un educator colectiv: Opinia publică
- Concursul de admitere în învățămîntul superior
- Colocvii cu educatorii și părinții

CUVÎNT

DE

281 67

BINECUVÎNTARE

A cordîndu-mi-se onoarea să deschid această nouă revistă, a Învățămintului, pentru familia noastră cea mare și cea mică, îmi aduc aminte cu căldură de cel care mi-a pus în mînă condeiul: condeiul de piatră, așa numit pe vremuri.

Învățătorul meu, iubit întotdeauna, adevăratul meu „maestru”, peste tot ce am citit o viață-ntreagă, rămîne un tînăr diacon bălan ca o fecioară, puțin roșcovan, cu barba strînsă frumos pe tăcălie peste gulerul cămeșii întotdeauna alb ca o floare. Se chema Abramescu și școala Petrache Poenaru, citat la începuturile științei noastre de carte. În ce zodie a rămas blîndețea acestui înger de om, deabia ieșit din adolescență?

Mi-aduc aminte de el dimineața cu bucurie și seara melancolic. E figura mea principală din toate figurile și demi-figurile profesionale.

Am cunoscut în străinătățile cutreerate mari personalități științifice — mai puțin literare — fiecare cu celebritatea meritată. Am fost un auditor de bancă a lui Claparède. Chipul și individualitatea învățătorului meu nu a putut fi umbră de niciun savant.

Cîți tineri cărturari și mari speranțe de multe ori legitime, se vor fi găsinđ printre învățătorii de astăzi, cînd și viața lor și viața noastră s-a schimbat fundamental? I-aș îmbrățișa pe toți și le-aș strînge pe inimă mîna lor de frați și părintească.

Mă simt obligat să le fac o mare urare în noile și generoasele împrejurări de azi: neobosita însuflețire pentru popor și pentru copiii acestui popor inteligent, plin de haruri, creator de atîtea belșuguri și frumuseți, păstrători în perpetuitate a geniului românesc.

Permite-mi iubite învățător să-mi pun sărutarea mea devotă pe prima pagină a revistei duminică.

TUDOR ARGHEZI

mai, 1966

SCRISOARE CĂTRE PĂRINȚI

Nu fiecare dintre noi are bucuria, amestecată cu multă grijă, de a fi părinte, dar toți am fost odată copii, și ne aducem aminte ce ne-au dat părinții noștri, ce au însemnat ei pentru noi, ce le datorăm copilăria și adolescența noastră. Aceste amintiri foarte clare îmi dau voie mie, care nu am copii, să corbesc despre părinți.

A oca copii modifică în întregime viața a doi oameni. Tekerile mari ale existenței lor rămîn aceleași. Ei nu înțeleg de a năzui să fie oameni utili din punct de vedere social, de a se împlini pe linia personalității lor, dar viața lor întînu se schimbă și trebuie să se schimbe, pentru că între ei și deasupra lor s-a ivit fapătura mică și zgomotoasă care, ea să crească, are nevoie de toată atenția, de toată concentrarea, de toată răspunderea părinților. Și această atenție și concentrare cere adesea renunțări mici și mari. Cei care aduc pe lume copii și cred că acest act este egal cu acela de a aduce o mobilă nouă în casă sau un animalăș drăguț vor fi sau decepționați și constrînși să-și schimbe părerea, sau părinți răi. Și fără

îndoială că nu trebuie să se sperie de amenințarea asta omul care e bucuros să se dăruie, să se împartă cu altul, să se cadă prelungit pe sine în viitorul pe care nu-l mai poate atinge în durata vieții unui om, prelungit, desăcîrșit, în ființa în care seamănă tot ce are mai bun în el. Nici cel care e făcut să iubească mult și care știe, fără să-și ascundă dragostea de care copilul are nevoie ca de aer, să n-o lase să devină slăbiciune, îngăduință oarbă, lipsă de exigență.

Copilul aduce în viața părintelui multă bucurie, dar nu pentru bucuria ta il naști, ci pentru bucuriile lui viitoare. Și dacă îți va ține sau nu tovarășie la bătrînețe, dacă îți va ține de cold, așa cum îi ții tu lui, cîtă cremă crea să beneficieze de căldura părintească, este un lucru care depinde numai de măsura în care ai știut să-l crești, să te faci cinstit de el, de măsura în care ai

izbutit să faci din el un om adeseărăt, care a căzut în tine un om întreg. Concepția despre viață și om pe care ai creat-o în copilul tău este mai însemnată decît crăutările, răs-făturile sau dîmpotrică, asprimitile, pedepsele și bruștielile pe care părinții le împart uneori la nimer-al, după cum le vine, supuși propriilor lor stări sufletești.

Există o distanță pe care o pune părintele între el și copilul lui. Această distanță nu e făcută din duritate, dintr-o exigență ilogică — pentru că fiecare copil îi cere pe măsura lui, îi cere să devină cel mai bun el însuși, și nu altul, pe care l-ai luat de model și cu care copilul tău nu seamănă, — ci din propria ta imagine pe care o așezi în fața ochilor lui, și care îi inspiră copilului tău admirație și respect.

Cred că unul dintre cele mai grele lucruri pe care trebuie să le faci un părinte este să găsească, cu

nițel efort, dacă n-a găsit din instinct, măsura justă între distanță și apropiere, este să fie prieten cu copilul lui și în același timp să-l facă să simtă că prietenia asta e de altă natură decît toate celelalte. E prietenia între experiență și neștiință, între echilibru și fireasca șocăială a celui ce nu știe încă să aleagă, între putere și fragilitate.

Că să dobîndească din partea copilului o sinceritate absolută, trebuie să fie absolut sincer cu el. Cea mai mică minciună pe care o descoperă copilul răstornă în mintea lui nu numai credința în cîntea părintelui lui, dar și noțiunea de adevăr. Dacă tata sau mama mînt, pe el sau pe altcineva, însemnă că minciuna e bună, folosește la ceea, și adevărul se cere numai copiilor, așa cum li se cer multe lucruri grele și necesare: să doarmă cînd nu le e somn, să fie cuminți cînd le vine să zburde, să mînuie ceea ce le e folositor, dar nu le place. Și atunci, natural că toate aceste cerințe părintești foarte drepte,

LUCIA DEMETRIUS

(Continuare în pag. 21)

A N C H E T Ă

C E T R E B U I E S Ă Ş T I E P Ă R I N Ţ I I D E S P R E

Nevoia de inarmare a familiei cu noțiuni științifice în probleme de educație, pe de o parte, cerințele pe care le ridică familia însăși în cunoașterea unor metode și procedee utile și adecvate, pe de altă parte, le constată oricine trece pragul unei școli și ne stau mărturie învățătorii și profesorii, solicitați de părinți să ajute, să îndrume și să intervină în munca de educație ce se desfășoară în familie.

O largă dezbateră a problemelor de educație și a rolului familiei își face loc în presa și publicistica noastră.

Găsim că nu este lipsit de interes să aflăm opinia unor specialiști, care, prin specificul preocupărilor și muncii lor, sînt mai „acasă” în această problemă.

Red.: Care este rolul familiei în educația copiilor?

Prof. univ. TUDOR BUGNARIU: Rolul familiei în procesul educativ este incontestabil. Totuși, pe măsura îndepărtării de vîrsta preșcolară, influența educativă a familiei, deși importantă, descreește în mod firesc. Dacă prin educație se înțelege procesul de transmitere a cunoștințelor necesare pentru a desfășura o activitate socială utilă, a valorilor culturale, a experienței sociale, a normelor de conduită, a deprinderilor și capacităților necesare pentru a face față cerințelor vieții, subordonate toate unei finalități sociale, unei ideologii — aceste sarcini complexe, în zilele noastre, nu le poate îndeplini numai familia. Ea poate, însă, și trebuie să sprijine acest proces a cărui răspundere revine instituțiilor specializate ale societății, în primul rînd, școlii, apoi organizațiilor de copii și tineret și altor factori de influențare formativă de care dispune societatea.

Rolul familiei, în sensul precizat înainte, decurge din specificul societăților evolute. Familia rămîne o formă de comunitate fundamentală, dar ea încetează de a mai fi unitate de producție și formă principală de educare a tinerei generații. Această funcție a fost trecută pe seama unor instituții specializate, eliminîndu-se astfel mulți factori subiectivi și, uneori, arbitrari în procesul de formare a noii generații.

Această limitare a rolului familiei a început o dată cu producția modernă, capitalistă și ea se continuă în societatea noastră. Complexitatea problemelor ridicate de dezvoltarea societății (chiar și alegerea profesiei în raport cu tendințele generale de dezvoltare etc.) depășește adesea posibilitățile de informare și competența familiei.

Pe de altă parte, prezența ambilor părinți în activitatea socială, de producție, culturală sau obștească, schimbă în mare măsură situația familiei în comparație cu aceea a perioadelor anterioare, cînd, cel puțin unul dintre părinți putea să se dedice cu precumpănire sarcinilor educative. Și în virtutea acestui fapt familia nu mai poate fi principalul factor de educație. Chiar dacă în cursul dezvoltării societății noastre socialiste timpul de muncă se va reduce, fa-

milia nu-și va putea asuma nici atunci alt rol, decît acela de a pregăti copiii pentru receptarea cît mai corespunzătoare a educației ce urmează s-o primească din partea unor instituții specializate în acest scop.

Așadar, rolul familiei în educarea copiilor, cu excepția primilor ani de viață, este de a sprijini procesul educativ desfășurat în școală și în alte instituții.

Prof. univ. ȘTEFAN BÎRSĂ-NESCU: Consider că rostul părinților este acela de educatori naturali ai copiilor, ajutînd școala care este astăzi, în societatea noastră socialistă, factorul conducător al educației tineretului. Ca educatori naturali ai copiilor, părinții au un rol multiplu și de mare importanță; ei trebuie să fie conduși de sentimentul de iubire și să asigure copiilor o dezvoltare multilaterală; să le pună la dispoziție, acasă, un mediu moral și condiții materiale necesare pentru a face din ei buni școlari; să secondeze școala în munca de instrucție și educație și să asigure supravegherea și îndrumarea pentru întrebuintarea rațională și cu folos a timpului liber.

Prof. univ. GH. ZAPAN: Rolul familiei, cu delimitările ei evidente, trebuie considerat ca esențial și de bază în educația copiilor, deoarece procesul educației începe, se direcționează și se desăvîrșește în unitate cu procesul creșterii și dezvoltării omului.

Red.: Privită problema sub acest unghi, necesitatea unei cunoașteri temeinice a dezvoltării fizice, a maturizării ca și a universului sufletesc al copilului, apare evidentă. Aceasta ridică în mod necesar o serie de întrebări: — Sînt suficiente datele tradiției și așa zisa intuiție psihologică a părinților?

— E nevoie de o pregătire pedagogică prealabilă a părinților?

— De către cine și cum trebuie făcută?

Prof. univ. ȘT. BÎRSĂNESCU: Față de dezvoltarea rapidă a societății contemporane și a cerințelor crescînde în ce privește formarea omului nou în țara noastră, bunul simț și tactul empiric nu mai sînt suficiente în educația copiilor, așa că o pregătire a părinților ca educatori a devenit necesară: o confirmă, de altfel, teoretizările actuale de pedagogie a familiei.

Prof. univ. TUDOR BUGNARIU: Ritmul de dezvoltare a tehnicii și științei cere din partea educatoriilor cunoștințe specializate, pe care familia, părinții în mod obișnuit, nu le pot avea. ... Pentru îndeplinirea sarcinilor educative, atît de complexe în societatea actuală, se înțelege de la sine că nu sînt suficiente „intuiția” psihologică a părinților, „datele tradiției”, ci este nevoie de o îndrumare pedagogică a acestora.

Prof. univ. GH. ZAPAN: Fără pregătire prealabilă psihologică și pedagogică, părinții riscă, așa cum se întîmplă adesea, să aprecieze subiectiv trăsăturile psihice ale copiilor și să dea acestora o educație necorespunzătoare.

Red.: Se poate realiza o astfel de pregătire prealabilă, și cum?

Prof. univ. GH. ZAPAN: Consider că o pregătire a părinților pentru a cunoaște just trăsăturile psihice ale copilului și pentru a orienta în mod corespunzător procesul de educație din familie este posibilă într-o anumită măsură. Cu mult mai eficiente ar fi, însă, rezultatele practice, dacă o asemenea pregătire s-ar fi făcut, pentru actualii părinți, mult mai de vreme, chiar de pe timpul cînd aceștia se aflau pe băncile școlii. Căci școala trebuie să pregătească pe elevi nu pentru anumite scopuri proprii ale ei, ci pentru viață. Vechiul adagiu latinesc „Non scholae sed vitae discimus” rămîne valabil. Elevii trebuie să învețe în școală, atît în școala generală de opt ani, cît și în liceu, să citească nu numai din cărți, ci și din suflutele oamenilor, să cunoască adică trăsăturile psihice și caracterul oamenilor.

Red.: Există o cale practică și ușor accesibilă pentru ca tinerii să învețe să cunoască sufletul omului?

Prof. univ. GH. ZAPAN: Da. Ea există. În acest scop s-a elaborat la noi o metodă practică ce poate fi dobîndită de elevi prin exerciții speciale, simple și pe care am denumit-o „Metoda aprecierii obiective a personalității”.

Red.: Vă referiți la studiul apărut sub acest titlu în revista Analele româno-sovietice, secția pedagogie-psihologie, nr. 3 din 1957?

Prof. univ. GH. ZAPAN: Exact. Prin această metodă elevii sînt deprinși să-și cunoască colegii, să cunoască oamenii și să se cunoască pe ei. Părinții vor putea afla din discuții cu copiii lor și cu colegii acestora, precum și din convorbirile cu profesorii diriginți și, în special, cu psihologii și pedagogii școlari, despre calitățile și deficiențele copiilor lor, consemnate prin aprecieri obiective. În asemenea condiții, părinții, cunoscîndu-și bine copiii, vor putea să-i trateze și să-i educe în mod corespunzător. Iar elevii, care au participat la cunoașterea trăsăturilor psihice proprii, vor putea fi stimulați către autoeducație. Prin aceasta ei vor fi mai pregătiți pentru viață, pentru viitor, în vederea cunoașterii copiilor și a oamenilor și pentru îndrumarea și educația acestora.

Prof. univ. ȘT. BÎRSĂNESCU: Pregătirea părinților — așa cum s-a spus — trebuie să înceapă cu o pregătire a tinerilor, încă din ultimele clase ale liceului prin predarea unor noțiuni legate de educația copiilor și prin dezvoltarea conștiinței responsabilității față de copii; această activitate urmînd să se desfășoare nu numai în orele de diriginție sau filozofie.

O a doua cale ar fi propaganda pedagogică bine organizată pentru sprijinirea muncii educative a părinților prin cursuri, conferințe, radio, televiziune, publicații etc., în care să se ia și atitudine față de conduita și actele negative ale adulților, dăunătoare copiilor.

O altă cale ar fi: studii de statistică pedagogică și experimente de

Încă din secolul al XVIII-lea, Pestalozzi observa că cea dintîi școală firească este familia, iar învățătorul cel mai bun este mama. În „Leonard și Gertruda” dă expresie, sub forma vie a faptelor pe care le narează, convingerii că viața de familie este temelia dezvoltării personalității omului; casa părintească este școala cea mai eficientă, iar munca și disciplina morală din familie constituie temelii învățaturii unui om pe toată viața.

În condițiile societății burgheze problema educației în familie era însă o chestiune individuală. În condițiile societății noastre, în care familia a suferit mutații atît în structură cît și în funcția ei socială, rolul ce îi revine în educarea tinerei generații, fără a se fi diminuat, capătă un alt conținut. Aportul familiei la educarea tineretului nu derivă numai din considerente individuale, ci din însăși structura orînduirii noastre sociale. Pondera familia continuă să fie însemnată, întrucît edificarea omului nou a devenit o problemă cheie în formarea noii conștiințe sociale și, ca atare, educația în familie implică o răspundere mare față de societate și față de stat. Familia se atînză în frontul celorlalți factori care contribuie la formarea tinerei generații (organizațiile de masă, mass-media-uri etc.).

Nu-i poate scăpa nici unui cercetător avizat al fenomenului educație, în contextul fenomenelor noi ale societății noastre de astăzi, faptul, extrem de semnificativ, al creșterii interesului și preocupărilor familiei pentru problemele de educație. În locul unei educații empirice, părinții simt tot mai mult nevoia unei călăuziri științifice în munca lor de educatori naturali.

Activitatea educativă ce se desfășoară în școală se extinde, cum e și firesc, și dincolo de zidurile ei într-o variată rețea de raporturi cu ceilalți factori educativi și, îndeosebi, cu familia. Prin relațiile care se stabilesc între școală și familie, aceasta din urmă este îndrumată și ajutată să se apropie tot mai mult de obiectivele educative ale școlii. Nimeni nu poate tăgădui că legătura strînsă dintre școală și familie răspunde unei cerințe pedagogice fundamentale.

Ajutorul pe care-l primește din partea școlii, fără să fie subestimabil, nu este totuși suficient. Pentru ca familia să-și poată îndeplini funcția socială de mare răspundere, este necesară o muncă susținută de îndrumare, de orientare științifică și, de ce n-am spune-o, de „educație” continuă a ei.

E D U C A Ţ I E

ordin pedagogic pentru dezvoltarea științei pedagogice a familiei, ca să se asigure astfel o bază științifică a educației în familie.

În fine, întocmirea și publicarea unei enciclopedii pedagogice practice a familiei, care să se editeze într-un mare tiraj, pentru a se găsi pe masa fiecărei familii.

Prețuind datele pedagogiei tradiționale și așa-zisa intuiție psihologică a părinților, trebuie să subliniem că ele implică și unele erori („Bătăia e ruptă din rai” — apologia bătăii; „Cum îți vei așterne, așa vei dormi” — apologia nepăsării etc.). În opoziție cu pedagogia tradițională, formată preponderent din directive dogmatice, pedagogia științifică oferă o fundamentare obiectivă normelor ei și ajută familia în opera ei de educație.

Red.: Pentru ca munca de educație în familie să fie eficientă, ce cunoștințe oarecum elementare trebuie să posede părinții?

Prof. univ. TUDOR BUGNARIU: În pedagogia modernă, se acceptă, în general, ideea importantă primilor ani în formarea personalității, considerându-se că eficiența educației ulterioare este, în mare măsură, condiționată de munca educativă desfășurată în familie în această perioadă. Ceea ce se cere părinților este cunoașterea obiectivelor educației, astfel ca influența lor educativă să constituie o pregătire a copiilor pentru ca aceștia să poată beneficia în cel mai înalt grad de educația pe care le-o va da școala. În perioada școlară a copiilor, părinții trebuie să sprijine procesul educativ din școală, să le creeze condițiile necesare muncii acasă și să-i controleze. Aceasta necesită cunoașterea programelor școlare și a sarcinilor pe care le au copiii. În orice caz, munca educativă a părinților trebuie să fie convergentă cu aceea desfășurată în școală și în organizațiile educative ale elevilor.

Pentru ca sprijinul părinților să fie eficient, ei trebuie să sesizeze momentele în care au loc transformări în dezvoltarea fizică, în maturizarea intelectuală și în creșterea sensibilității copiilor, spre a avea față de ei un comportament variabil, în funcție de aceste schimbări care se reflectă în psihologia copilului.

De aceea este nevoie ca părinții să posede noțiuni de fiziologia și psihologia vîrstelor, elemente de pedagogie adecvate fiecărei vârste.

Pregătirea părinților trebuie să aibă în vedere și încadrarea copiilor în viitorul colectiv școlar. Această sarcină educativă trebuie sprijinită de părinți prin strădania de a elimina, încă din viața de familie, trăsăturile individualismului, în așa fel, încît personalitatea copilului să se afirme în cadrul colectivului prin atitudini și acțiuni care să contribuie la desfășurarea normală a vieții acestuia.

De asemenea, părinților li se cere să aleagă cu discernămint condițiile în care copilul vine în contact cu valori culturale sau modele de comportare, pentru a-l feri de ceea ce poate contracara efectele educației școlare.

Dar cea mai importantă influență educativă în familie o constituie exemplul personal al părinților. De aceea, principala grijă a lor trebuie să fie ca, începînd cu cele mai neînsemnate manifestări și terminînd cu reacțiile față de problemele majore ale vieții, comportarea lor să reprezinte pentru copii un model de urmat.

Red.: Am dori să precizați ce noțiuni anume din domeniul psihologiei și pedagogiei sînt absolut necesare părinților, pentru a asigura o bază științifică muncii lor educative, în afara noțiunilor de fiziologie și igienă mintală? (noțiuni de fiziologie a organismului legate de diferitele perioade ale dezvoltării copilului: — copilărie, pubertate, preadolescență, adolescență, sistem nervos, glande endocrine, regim alimentar, regimul de odihnă etc, a căror popularizare se realizează sub îndrumarea medicilor școlari și pentru care există o suficientă propagandă — conferințe, broșuri, emisiuni de radio, televiziune).

Prof. univ. ȘT. BÎRSĂNESCU: Considerăm absolut indispensabile pentru părinți noțiunile de psihologie, care-i pot ajuta la cunoașterea capacităților copilului pe diferite etape de vîrstă și anume: percepție, atenție, memorie, gândire, imaginație, afectivitate, voință, deprinderi, interese, înclinații, aptitudini, temperament și caracter, bineînțeles, nu sub forma unui curs de psihologie teoretică de catedră, ci a unei „Menschenkunde”, adică o cunoaștere a omului concret și a vieții psihice cotidiene a copilului.

Red.: Din păcate, programa de învățămînt la psihologie nu acordă atenție suficientă tocmai aspectului genetic și educării proceselor și particularităților psihice ale personalităților.

Prof. univ. ȘT. BÎRSĂNESCU: De asemenea, socotim necesar ca părinții să cunoască principiile de bază ale educației cit și ale învățămîntului, dar cu deosebire pe primele. Prezentarea lor analitică e datorită unui bun curs de pedagogie care să lămurească principiul ca: orientarea ideologică, politică, educația multilaterală, dezvoltarea armonioasă, educația prin diferențiere și integrare etc.

Red.: Ce observații aveți de făcut cu privire la formele de colaborare a școlii cu familia, în problema educației?

Prof. IORDACHE ALEXANDRU: Cred că școala poate face mult în îndrumarea muncii de educație a copiilor în familie. De aceea, legătura dintre școală și familie este o cerință esențială a muncii educative. Rămîne de văzut însă, în ce condiții formele prin care se realizează această legătură capătă cea mai mare eficiență.

În cadrul lectoratelor cu părinții — una din formele muncii cu familia — deosebit de importantă mi se pare tematica, de care depinde interesul părinților și eficacitatea acestei munci. Temele ce se discută în aceste lectorate trebuie să fie legate de specificul școlii, să

răspundă la problemele ridicate de colectivul de elevi din școală sau din cartierul respectiv etc. De asemenea, tematica trebuie să fie concepută diferențial pentru părinții copiilor de 7—11, de 11—14 ani etc.

Această diferențiere poate merge mai departe în funcție de problemele pe care le ridică clasele paralele, de cunoașterea compoziției și structurii familiei, de condițiile și mediul familial, de problemele pe care le ridică viața cartierului, de deosebirile de nivel și de sex etc.

Consider că ar fi bine — și experiența unor școli a confirmat acest lucru — ca unele teme să fie elaborate (cu ajutorul școlii) și prezentate chiar de către părinții a căror muncă de educare a copiilor a dat bune rezultate. Cele mai bune referate ar putea fi publicate în reviste de specialitate sau comunicate în adunări pe raion.

Un accent deosebit trebuie să cadă pe convorbirile individuale cu părinții care trebuie organizate cu grijă. În general, convorbirile cu părinții se desfășoară defectuos, reducîndu-se la comunicarea, sub formă de reproș, a aspectelor negative din viața școlară. Părinții se dezgustă curînd și sfîrșesc prin a evita școala și pe diriginte, de la care n-au decît lucruri neplăcute despre copiii lor. În munca mea de diriginte, am nenumărate exemple care confirmă tocmai faptul că, în munca cu părinții, elaborarea unui plan comun de acțiune — diriginte și familie — în urma acestor convorbiri, poate da bune rezultate. Am reușit să obțin rezultate deosebit de bune în munca de educare a unor elevi, chiar din ultimele clase, unde se părea că nu mai este nimic de făcut, acționînd pe baza unui plan comun de măsuri elaborat cu ambii părinți și după o prealabilă studiere a copilului. Este necesar, însă, ca acest plan să fie continuu completat și modificat, în funcție de cerințele noi care se ivesc în educația copilului.

O altă formă folosită este aceea a plenarelor tematice pe clasă. Eficiența lor este condiționată de cunoașterea reală a colectivului de elevi, de la care trebuie să pornească întocmirea tematicii. Este imperios necesar ca tematica acestor plene să fie elaborată de părinți și după o prealabilă studiere a copilului. Este necesar, însă, ca acest plan să fie continuu completat și modificat, în funcție de cerințele noi care se ivesc în educația copilului.

Vizitele la domiciliul elevilor ne ajută la cunoașterea lor, a mediului în care cresc și se dezvoltă și care exercită o influență atît de mare asupra lor. Cu prilejul acestor vizite, dirigintele are prilejul să reconstituie întreaga viață a copilului, cunoscută pînă atunci numai în parte și artificializată de

RĂSPUND:

- Prof. univ. ȘTEFAN BÎRSĂNESCU, membru corespondent al Academiei Republicii Socialiste România
- Prof. univ. TUDOR BUGNARIU, membru corespondent al Academiei Republicii Socialiste România
- Prof. univ. GHEORGHE ZAPAN de la Facultatea de Psihologie — București
- Prof. ALEXANDRU IORDACHE de la liceul „Emil Racoviță” din București
- N. DAVID de la Editura Pedagogică și Didactică

condițiile diferite în care se găsește elevul în școală. Mi s-a întîmplat să nu-l mai recunosc pe elevul din clasă pus în mediul lui de acasă, sau studiînd viața lui de acasă să-mi vină în minte o serie de manifestări ale școlarului, ale căror cauze mi le explicam abia acum, cînd mă aflam în camera lui de lucru. Fără ca familia sau elevul să-și dea seama, mințea mea lucra cu febrilitate la stabilirea multiplexelor legături, cu ajutorul cărora îmi conturam exact personalitatea elevului și-mi explicam conduita lui.

Toate aceste forțe de lucru cu familia cer, din partea conducerii de școli și a profesorilor diriginți o bună pregătire în materie de educație, o cunoaștere științifică a problemelor psiho-pedagogice și un deosebit simț pedagogic.

Red.: Ce lucrări de absolută necesitate s-ar putea elabora pentru părinți? (Actualele lucrări răspund problemelor pe care le ridică educația în familie? Ce s-ar mai putea face?)

Prof. univ. ȘT. BÎRSĂNESCU: Încrucit cunoașterea principiilor de bază ale educației în familie reclamă un curs succint, substanțial și atrăgător, găsecă publicatiile actuale respective răspund doar parțial acestor cerințe și ca atare consider necesară realizarea atît a unor lucrări pe teme de educație, cit și a unei lucrări de sinteză de pedagogie a familiei, a ceea ce am putea numi, așa cum am mai spus, mică enciclopedie pedagogică practică a familiei.

N. DAVID: Lucrările ce se adresează familiei apar la Editura noastră în colecția „În ajutorul părinților”, care împlinesc în curînd șase ani de existență. În această colecție au apărut (ca lucrări mai importante):

1. „Autoritatea părinților” de I. Popescu
2. „Exemplul părinților” de T. Popescu
3. „Ce-ar putea să spună ei” de L. Vlădescu (tradusă și în R.D.G. și în R.P.B.)
4. „Ce va deveni copilul meu?” de D. Salade
5. „Copilul unic” de M. Ghivirigă.

Sînt în curs de apariție următoarele titluri: 1. Trebuințele materiale și culturale ale copiilor noștri. 2. Rolul părinților în ridicarea nivelului de cultură generală a copilului. 3. Stimularea intereselor de cunoaștere la copii.

4. Educația în familia socialistă. 5. Jocul. Importanța lui educativă. 6. Educarea aptitudinilor artistice ale copiilor în familie. 7. Spectacolele pentru copii. 8. Copii timizi. 9. Despre prevenirea surmenajului la copii. 10. Dezvoltarea trăsăturilor pozitive de caracter în cadrul familiei.

Ceea ce urmărim este ca îndrumările pedagogice pe care am dori să le transmitem părinților să fie tratate într-o manieră nu numai accesibilă, dar și plăcută și convingătoare. De aceea antrenarea scriitorilor care să colaboreze cu redacția și, eventual, cu specialiștii (pedagogi și psihologi) ar fi bine venită. Începutul s-a și făcut... Mihai Stoian, recent premiat de Uniunea Scriitorilor pentru o carte de acest profil (Reporter în anchetă) va publica în editura noastră reportajul—anchetă „Dreptul la bătaie?”

Sintem de părere că o lucrare adresată părinților nu trebuie să fie un simplu compendiu al tuturor sau al mai multor probleme de pedagogie a familiei, ci să se axeze pe o temă anumită, restrinsă, și care să fie tratată multilateral, cu exemple din viață, dar pe un număr de pagini cât mai restrâns.

O lucrare sintetică menită să inițieze familia în probleme de fiziologie, de psihologie și de pedagogie a copilului, o mică enciclopedie de educație, care să fie la îndemâna părinților și să constituie un ajutor prețios, ar fi nu numai de dorit, ci necesară.

CONCLUZII

Pe marginea acestor convorbiri, putem desprinde câteva concluzii generale. În primul rând, necesitatea unei îndrumări științifice a muncii de educație a copiilor care se desfășoară în familie. Aceasta presupune înarmarea familiei cu datele științelor contemporane în diversele domenii care au tangență cu problemele creșterii, maturizării și dezvoltării personalității copilului.

Rămâne de stabilit ce anume noțiuni din domeniul fiziologiei, psihologiei și pedagogiei sînt necesare și cum s-ar putea încheia într-un sistem de pedagogie a familiei. Este, desigur, o sarcină a medicilor, pedagogilor, psihologilor și sociologilor să găsească modalitatea elaborării unei lucrări de o asemenea anvergură.

O muncă educativă eficientă în sprijinul părinților nu se poate realiza la modul general, ci numai pe baza cunoașterii reale a structurii familiei noastre de astăzi, a nivelului ei material și cultural, a problemelor care o frământă, a greutăților pe care le întâmpină. De aceea vor trebui inițiate studii de sociologie a familiei, de sociologie școlară, de psihologie socială și infantilă etc., monografiile asupra tipurilor de familii, anchete sociale care să adune un suficient număr de fapte și date, de observații în lumina cărora propaganda pedagogică să fie făcută cu adresă.

În al doilea rând, educația în familie devenind o problemă socială și de stat, propaganda pedagogică trebuie susținută de toți factorii interesați: organizațiile de tineret, comisiile de femei, Comitetul de Artă și Cultură etc., de factorii extrașcolari și familiați, mass-media-uri (radio, televiziune, publicații, literatură pentru copii).

Cum școala rămâne factorul principal în educația copilului, se ridică problema intensificării și îmbunătățirii colaborării dintre școală și familie. Răspund oare actualele forme, dacă nu prin conținutul lor, atunci prin folosirea lor concretă, în școlile noastre, sarcinii lor esențiale, așa cum prevăd Instrucțiunile Ministerului Învățămîntului (cu privire la lectoratele cu părinții)? Dacă nu, ce se poate face pentru ca propaganda pedagogică în rândurile părinților să capete un caracter sistematic și orientativ mai concret și mai operant? Care este ponderea acestor probleme în preocupările secțiilor de învățămînt și a conducătorilor de școli?

Exemplul personal al părinților este un factor de prim ordin în dezvoltarea personalității copilului. Cunoașterea influenței mediului familial (atmosfera în familie, stilul de viață al familiei, principii și convingeri, atitudinea față de muncă, corectitudine, nivel de cultură, preocupări etc.) necesită studii și cercetări serioase din partea specialiștilor și ar putea constitui câteva repere orientative sigure în munca de educație.

Ceea ce apare evident, la cea mai mică zăbovire asupra problemelor educative ale familiei, este nevoia pe care o simt părinții de a avea la îndemână metode și procedee pedagogice în rezolvarea unor cazuri concrete. Chiar și această necesitate milităază pentru elaborarea și publicarea unor lucrări adresate părinților pe anumite teme, mai restrînse, dar privite sub toate unghiurile.

Ritmul impetuos al dezvoltării științei ca și, în general, al vieții contemporane, cu implicații profunde în procesul de instrucție și educație din școli, ridică problema acută a nivelului de cultură generală a familiei.

Din acest punct de vedere, decalajul dintre părinți și copii persistă, iar pe unele laturi, el este mai mare în condițiile lumii de astăzi — chiar în cazul familiilor de intelectuali —, ceea ce face anevoios sprijinul dat de familie copiilor.

Multiplele aspecte ale unei educații armonioase în familie: educație fizică, intelectuală, politică-morală, patriotică, estetică etc. cer din partea părinților eforturi serioase de auto-educație, de continuă perfecționare, atât pentru cunoașterea și apropierea universului intelectual și moral al copilului, cât și pentru îndrumarea lui. În educație, ca și în tehnică și știință, starea pe loc este dăunătoare, cu efecte nocive, care cascadează prăpastii de netrecut între părinți și copii. Aceasta nu înseamnă, bineînțeles, o substituție, pe planul specializării a unor factori competenți și în primul rând a școlii, ci doar o orientare generală mai sigură și un climat mai receptiv valorilor culturii.

Anchetă realizată de prof. M. RAȚIU

Am făcut astă vară, într-un sat dobrogean, un sondaj de sociologie a... visului printre copiii de școală, întrebându-i ce vor să devină cînd vor fi mari. Iată profesiile cele mai des întilnite și repetate în răspunsurile lor: profesor, doctor veterinar, zootehnist, tractorist, crescător de animale, brigadier de cîmp, mecanic la stația de pompe, șofer de autocamion, combainer, pilot în aviația sanitară...

— Ia stați, măi copii, le-am spus eu zîmbitor, dar fără nău nu mai vrea să se facă nici unul dintre voi?

Atunci, mi-au explicat ei aceluia lucru elementar și foarte lîmpede (pe care de fapt îl știam) că tractoristul, combainerul, zootehnistul, crescătorul de animale, electricianul de la stația de pompe, mecanicul de la agregatele de ploaie artificială, tehnicianul legumicol de la răsadnițe și sere, toți sînt „țărani”, deoarece din munca lor unită, specializată și imobilizată de lumina culturii, cresc tarlăua de grîu și cucuruz, lanul de floarea soarelui, fermele de porci, saivanele cu oi, grajdurile cu vaci și grădinile cu varză și ardei grași.

Învățătoarea, care probabil că le-a făurit acest fel de cuceriri și grozav de a visa viitorul, mi-a spus apoi în continuare:

— Nu e nici un motiv de uimire în acest lucru. Copiii țărănilor

LA CE VISEAZĂ COPIII...

cooperatori își văd părinții învățînd iarna la cerul agrozootehnic, îi văd cum citesc ziarul și revistele, urmăresc pe cîmp brigăzile de tractoare, semănători și combine, văd săpîndu-se canalele de irigație, văd acoperișurile de sticlă și de material plastic ale răsadnițelor și serelor, admiră aparatele electrice de muls, cunosc instalațiile automate de adăpat vitele, văd toate aceste prezente noi și înțeleg că în satul cooperativizat a fi țaran înseamnă a fi om cult, om cu tot mai multă carte și că au apărut niște profesii noi, nemaiîntilnite odinioară la țară. Părinții lor erau văcari și porcari. Ei vor să fie crescători de animale și zootehniști. Părinții lor au făcut, generații în șir, bătauri în podul palmelor, apăsînd pe coarnele plugului. Ei vor să devină tractoriști și să stea la volan. Părinții lor au nădușit sub soarele de iulie trăgînd cu seceră și coasa.

Ei vor să devină combaineri. Părinții lor au pus ouăle sub cloșca sburlită și somnoroasă. Ei știu că din dulapul incubator ies într-o singură șarjă mii de pui și vor să devină crescători de păsări în acest sens tehnic și modern. Eu sînt o simplă învățătoare. Ei visează, ajutați și încurajați de visul meu, să devină profesori. Totul este firesc, alît de firesc, încît atunci cînd le evoc ariile de treier rotunjită pe pămîntul bălătorit pe care snopii de grîu se zdrobeau sub copitele cailor, ei se uită la mine cu o grozavă mirare și neîncredere, știînd că vara, lanurile de grîu sînt secerate și treierate cu combina.

De fapt mulți copii intră în școală cu visul clarificat în jocurile la care privim cu zîmbet ușor. Am o colegă, educatoare la grădinița sezonieră a cooperativei agricole de producție. Deseori îi vizitez mica și originala ei școală, mă uit la copiii în care îmi place să-i descopăr și să-i

cunosc cu un an și cu doi ani mai devreme pe viitorii mei elevi. Îi urmăresc, cucerită de frumusețea cu totul nouă și proaspătă a jocurilor cărora li se dăruiesc cu o pasiune nemaipomenită de vie și simpatică. Observ, de pildă, că jucăriile cele mai solicitate sînt de lumea nouă a tehnicii: avioanele, camioanele, basculantele, buldozele; tractoarele, cisternele, trenulețele, tramvaiele, motocicletele, rachetele, vaporasele și cuburile pentru construcții. Ursuleții de catifea, călușii de pîslă și păpușile stau în rafturi și dulapuri într-o indiferență quasi-generală și toți se dau în vînt după liliputanele mecanisme cu arc și cheie. Construiesc silozuri și gări din cuburi, trasează în nisip autostrăzi și căi ferate, așează mașinile în coloană și în acest concentrat și infantil univers tehnic se simt în largul lor, atâteaștători sau plini de curiozitate și imaginație...

Plecînd din satul acela și gîndindu-mă la spusele învățătoarei, dar mai ales la visurile copiilor din fața modestei sale catedre, mi-am dat încă o dată seama că visul copiilor nu este un joc oarecare, ci o înflăcărată oglindă a realității din jur, o intraripată și încrezătoare privire în viitor.

Cunoașterea trăsăturilor psihosomatice specifice copilăriei și adolescenței e punctul de plecare al pedagogiei. Educatorul, profesor sau părinte, trebuie să aibă permanent prezentă în conștiință relația strânsă dintre cunoaștere și educație și, inițial deopotrivă în cele două domenii, să conjuge datele psihologice cu mijloacele și procedeele educative. Numai în felul acesta va putea să acționeze eficient de la caz la caz și să acorde în mod optim procesul educativ la normele moralei comuniste, care conferă educației o înaltă valoare și finalitate socială. Fiindcă, așa cum au argumentat amplu Marx și Engels în scrierile lor, valoarea social-morală a educației o imprimă acordarea ei la un ideal.

Practic, relația cunoaștere-educație este, pe de o parte, respectată în mod spontan de profesorii și părinții dotați cu simț pedagogic, iar, pe de altă parte, ea constituie, pentru cei cu mai multă experiență, elementul pe baza căruia își programează în procesul educativ intenționalități gradate, organizate și controlate.

Desigur, între deosebita feluri de cunoaștere a copilului sau adolescentului, între cunoașterea empirică, cea psihologică organizată ori, să zicem, cea livrescă, există diferențe de conținut.

În rindurile de față ne vom referi la cunoașterea empirică și la cunoașterea psihologică.

În urma cercetărilor și observațiilor laborioase efectuate aproape de-a lungul unui secol, s-a ajuns la descifrarea unor particularități de creștere (fiziologice) și particularități diferențiale psihice.

Cum aceste particularități de vîrstă definesc destul de pregnant copiii, pînă și cunoașterea empirică cea mai sumară operează, în primul rînd, cu ele.

Mai greu de descoperit sînt caracteristicile psihoidividuale care se înscriu în sfera trăsăturilor relativ stabile ale personalității. În fața acestor trăsături, mai ales cînd sînt negative, acuitatea părinților slăbește. Uneori, cuprinși parcă de miopie, nici nu le sesizează, alteori refuză mental evidența. Firește că, în esență, aceste carențe sînt de natură sentimentală.

Părinții și educatorii, în general, aflîndu-se zi de zi în preajma tineretului de indiferent ce vîrstă, cedează primelor impresii, se lasă cucerii de aparențe, de înfățișarea plăcută a vremenii copil, de conduita lui plină de surprize, de manifestările lui de sinceritate, afecțiune, nerăbdare, teamă etc.

Apoi, spontaneitatea și intensitatea acestor manifestări amplifică dorința educatorilor de a-i proteja pe copii și implicit creează un climat impropriu observației intenționate și analizei.

În ceea ce-i privește pe părinți, trebuie să adăugăm că problema se complică și datorită unor coordonate specifice. În primul rînd, părintele nu se împacă cu gîndul că propriul său copil poate fi mai puțin bun ca alții de aceeași vîrstă, apoi nu se simte deloc inclinat să analizeze obiectiv semnificația faptelor așa-zis năruite. În consecință, în conștiința părintelui se formează o imagine a copilului mai mult sau mai puțin deformată. Trăsăturile negative sînt trecute cu vederea sau li se dă o interpretare pozitivă, iar cele pozitive sînt exagerate la maximum. Așa, de pildă, manifestările de încapăținare sînt considerate de părinți expresia unei personalități conturate sau a unei voințe precoce.

I.L. Caragiale a ilustrat cu vervă, umor și spirit sarcastic în cîteva schițe cunoscute unele cazuri de miopie maternă, de natură sentimentală.

Într-un eseu, M. Ralea sugerează explicarea acestor cazuri prin ceea ce numește el condiția de saturație a sentimentului și a cunoașterii.

Dar în procesul de cunoaștere a copiilor și adolescenților se ivesc și dificultăți de ordin obiectiv greu de învins. Întrucît anii copilăriei și ai adolescenței sînt ani de dezvoltare și transformare intensă, există un oarecare risc de neconcordanță, la un moment dat, între opinia asupra unui elev și adevă-

CUNOAȘTEREA COPIILOR, PROBLEMĂ DESCHISĂ

■ CE ȘTIM DESPRE COPIII NOȘTRI? ■ CARE SÎNT CAILE DE CUNOAȘTERE A COPILULUI? ■ ESTE SUFLETUL COPILULUI O CARTE ÎN CARE PUTEM CITI TOTUL? ■ COPII CARE DISIMULEAZĂ ȘI EDUCATORI CARE NU VĂD. ■ CUM ÎNDRUMĂM DEZVOLTAREA PERSONALITĂȚII COPILULUI? ■ AFECȚIUNE FĂRĂ LIMITE, SAU AFECȚIUNE LUCIDĂ?

Există însă și forme de miopie proprii profesorilor și învățătorilor. Elementele de ordin afectiv conduc, firește, și în aceste cazuri, la o cunoaștere superficială.

M. Debesse, după ce a studiat modul caracteristic de comportare a profesorilor, a ajuns la concluzia că cei care acordă o atenție excesivă *laturii metodice* a lecțiilor sînt inclinați să considere ca dotați cu *maximum de calitate* pe elevii care participă activ la realizarea planului de lecție. Pe de altă parte, profesorii preocupați aproape exclusiv de *logica materiei* pe care o predau, socotesc, în general, că elevii care izbutesc să facă sinteze, clasificări, sistematizări, au personalitatea cea mai pregnantă, deși în situațiile date se manifestă doar unele capacități intelectuale și, probabil, interesul și atenția acordată obiectului de studiu respectiv.

Mai sint apoi și alte moduri defectuoase de cunoaștere a elevului. Așa, de pildă, acela determinat de tendința de raportare la „un eveniment pregnant”. Cînd un elev ceva mai puțin activ în clasă (mai puțin pregătit sau înzestrat) obține la un concurs extrașcolar performanțe deosebite, se creează în jurul lui o mică aureolă și acest fapt face uneori ca aprecierea și notarea lui să iasă din cadrul obiectivității. Raportarea la evenimentul pregnant consumat duce la supraestimare.

Inversînd situația, adică în cazul în care un elev suferă un insucces, raportarea la acest eveniment pregnant duce la subestimarea lui.

În ambele împrejurări imaginea reală a elevului, așadar cunoașterea lui obiectivă, este alterată.

Dar, firește, nu toate întîmplările care atrag atenția asupra unui elev sînt pregnante și semnificative pentru el însuși, pentru dezvoltarea lui.

În cazurile menționate mai sus, cunoașterea defectuoasă a fost generată de o observație superficială și de anumiți factori subiectiv-afectivi.

rata lui personalitate. Apoi, mai intervine și alt fapt: cei din jur, ambianța imediată (familia), își formează o opinie asupra copilului și o întretin în raporturile lui cu lumea, iar cum această opinie îi convine copilului, îl avantajează, el o adoptă mai mult sau mai puțin conștient. Dar deosebit de această imagine creată de opinia celor din jur, copilul evoluează și în alte direcții, așa încît personalitatea lui se diversifică în timp și spațiu.

Fenomenul diversificării a fost surprins și descris de o seamă de psihologi ca Th. Ribot, Alfred Binet, Pierre Janet. Exagerîndu-l pînă la extrem, psihologul W. James pretinde că omul dispune de atîtea individualități sociale cîtă indivizii cunoaște. Fără a îmbrățișa teza lui James, trebuie totuși să admitem că în conduita copilului există o diversitate. Sînt numeroase, de pildă, cazurile în care copilul, mai ales în primele patru clase, se dovedește cuminte acasă, gîlăgios și neascultător, la școală; comunicativ, deschis acasă și retras la școală, între colegi etc.

O altă dificultate de ordin obiectiv întîmpinată în procesul de cunoaștere a elevului e *gama personală* a posibilităților de reacție a acestuia la solicitări. Aceleași tipuri de solicitări pot constitui pentru copiii de aceeași vîrstă, fie suprasolicitări, fie subsolicitări, fie parasolicitări, fapt care nu întotdeauna se poate constata imediat.

Dar și dacă identificarea s-ar face ușor, rezultatele tot n-ar fi concludente, fiindcă dezvoltarea psihică a copiilor e diferită chiar în cadrul aceluiași caz, așa că valoarea acestei cunoașteri ar rămîne relativă.

Trebuie să ținem seama, în sfîrșit, că elevul, tineretul în general, pe măsura creșterii sale, are o viață spirituală tot mai bogată, cu numeroase momente de căutare și dibuiri ale propriei vocații, cu un întreg cortegiu de afecte provocate de relațiile sale cu ambianța

socială, cu trăiri uneori greu de dibuit. De aceea imaginea pe care și-o formează părinții sau profesorii despre un tînr e adesea cu mult mai stearsă, mai schematică, mai lipsită de dinamism decît realitatea.

Toate acestea sînt de natură să complice și mai mult condițiile de cunoaștere a elevului, mai ales a celui adolescent. Se impune, așa dar, în mod necesar ca educatorul să observe și să prelucreză atent datele cunoașterii empirice, să surprindă din variabilitatea și fluctuația manifestărilor ceea ce este mai caracteristic și relativ stabil, mai consolidat.

În privința aceasta interesează, pe de o parte, ceea ce este bun, pozitiv, pentru a constitui punctul de sprijin al educației, pe de altă parte, ceea ce este rău, negativ, pentru a fi eliminat prin educație și, în aceeași măsură, ceea ce lipsește, pentru a fi creat și consolidat.

Redusă la datele ei cele mai simple, cerința prelucrării materialului de observație presupune stabilirea de relații între actele de conduită ale elevului (copil sau adolescent), logica și motivația lor și condițiile sau împrejurările (constante sau fluctuante) în care se consumă.

Așa, de exemplu, nu o dată în motivația conduitei descoperim o strălucitoare inocență transformată în feroare afectivă; alteori, dăm peste imitația unui model dintr-o carte sau dintr-un film sau de un contra-model copiat după oamenii din jur.

Prin observație atentă, riguroasă, se poate ajunge la descoperirea lumii multilaterale a conduitei semnificative. Omul se exteriorizează continuu, se exprimă pe sine prin tot ceea ce spune, lucrează, admiră, respinge etc.

Copilul și adolescentul se exteriorizează cu mai multă sinceritate și nestăpînire.

În imensa lume a conduitei sale verbale și gestuale se poate citi ca într-o carte.

Reacțiile, atitudinile spun, firește, unele mai mult, altele mai puțin, despre subiect. Cuantumul relativ mai mare sau mai mic de exteriorizare ridică, așadar, și el probleme.

Cum trăsăturile psihice se exteriorizează în diverse tipuri de expresie, observația și evidența lor are o mare importanță cognitivă.

Unele exprimări directe ale comportamentului sînt neconștientizate, ca, de pildă, tonalitatea și nuanța vocii, expresia feței, atitudinile corporale, gesticulația, caracteristica mișcărilor. Prin ele se manifestă stările afective și trăsăturile temperamentale.

Pe de altă parte, se știe că și în conduita automatizată spontană, în mers, grafie, salut etc., se manifestă, relativ neprelucrate, unele aspecte ale vieții psihice a copilului ca: buna dispoziție, deprimarea, ritmul interior, stăpînirea de sine, optimismul, pesimismul, calmul, irascibilitatea, spiritul de ordine ș.a.

Expresiile mai sus menționate constituie indicatori prețioși și pentru descoperirea oboselii, nervozității, stărilor de stress (neliniști, turmentări).

O altă sursă de cunoaștere a elevului ne-o oferă exprimarea opiniilor și dorințelor sale. Coerența în expunerea unei întîmplări, interpretările, sublinierile, atitud-

Dr. URSULA SCHIOPU
Conf. univ.

(Continuare în pag. 23)

O caracteristică a tineretului este aspirația spre un ideal, setea de a cunoaște cuceririle spiritului uman și dorința de a contribui la îmbogățirea lor.

Permanențizarea acestor năzuințe generoase, prezența lor de-a lungul întregii vieți dă conținut existenței omului. Realizarea idealului de viață presupune însă muncă perseverentă și pasionată.

Am adresat unor personalități proeminente ale vieții culturale din patria noastră, a căror operă este binecunoscută cititorilor, următoarele întrebări:

4 ÎNTREBĂRI DESPRE

① — Este profesia dumneavoastră actuală aceea pe care v-ați ales-o de la început?

② — Care a fost factorul determinant în alegerea ei? Familia, școala, o personalitate anume?

③ — În ce măsură idealul de viață a devenit un propulsor al energiei dv. morale?

④ — Cum se concretizează, după părerea dumneavoastră, năzuința către un ideal generos a tineretului din patria noastră?

PICTEZ DE CÎND MĂ ȚIN MÎNTE

1. Pictuez de cînd mă țin minte și, după cîte știu, n-am dorit niciodată să îmbrățișez altă profesiune decît cea pe care o am în prezent. Se spunea că aș fi fost copil precoce. Nu sînt prea sigur. Desenam, ce e drept, de pe la 5 ani, și poate ceva mai bine decît desenează de obicei foți copiii la vîrsta aceasta.

Aveam probabil aplicații deosebite pentru desen, așa cum de altfel le aveam și pentru muzică. Ceea ce cred însă că m-a ajutat mult a fost faptul că tatăl meu era pictor. În timpul liber, de obicei, mă jucam în atelier cu culorile. Desenam într-una și, mai ales, desenam serios. Tata mă obliga să studiez.

Încerc uneori să compar umezimea mea de acum o jumătate de secol cu a unui copil precoce de azi. Ce diferență de univers plastic și de ideal creator! Ceea ce căuta să-mi cultive tatăl meu și, mai târziu, eu însumi, pare azi, pentru un tînar începător, o preocupare parcă din ce în ce mai inutilă și aproape depășită. E vorba de stăpînirea treptată a mijloacelor meticuloase ale meseriei — în cazul cînd admitem, bineînțeles, că pictura necesită în plus, pe lângă altele, cunoașterea unui meșteșug greu și pretențios.

2. Neprevăzutul, care joacă de atîtea ori un rol hotărîtor în soarta unei cariere, a mearc și în viața mea de pictor cîteva momente cruciale.

În general, la vîrsta nostalgiilor irealizabile, evadările din mediul cald și conformist al familiei m-au ajutat să mă regăsesc cu riscurile pe care ți le rezervă setea de libertate. Între acestea toate, întîlnirea mea cu pictorul Nicolae Tonitza — se pare — a fost providențială. Tonitza mi-a fost profesor fără să mă fi învățat propriu zis așa cum învață de obicei profesorul pe elev. Conversam despre pictură îndelung, uneori noaptea tîrziu, cu o carte deschisă alături și un pahar de vin... Prezența spirituală a lui Tonitza captiva în chip cu totul neobișnuit. Asupra gîndirii mele de atunci influența sa a fost hotărîtoare și a rămas statornică pentru tot restul vieții. Tonitza mi-a transmis un respect infinit pentru meserie, sinceritate față de universul meu afectiv și o rezistență totală în fața compromisurilor, cărora de atîtea ori sîntem tentați să le cedăm. Lucrul acesta mi se pare și azi tot așa de esențial. De aceea, mă strădui să-l

respect și cît pot îl transmit mai departe elevilor mei. Orientarea mea în pictură s-a făcut încet și încet nu s-a terminat. Mereu mă gîndesc, că dacă ar ști cei ce mă salută încă respectuos și îmi adresează cuvîntul *maestre*, cît de greu și cît de dramatic îmi cuceresc fiecare centimetru de pînză pietată, ar rămîne total dezamăgiți... În fiecare zi am ceva nou de învățat și descopăr, cu paleta în mînă, cît de puțin știu.

3. Pictura a devenit de mult pentru mine sursa permanentă de energie, de regenerare perpetuă psihică și morală, și ca să completez, este însăși condiția supremă a vieții mele spirituale. Pictura îmi oferă un univers imens în care intră — în afară de problemele meșteșugului propriu zis, cu care mă lupt îndărătnic — întreaga complexitate a vieții mele afective. Sînt unul dintre cei care mai întîrzie să creadă că în creația unui pictor se reflectă, vrînd-nevrînd, etica sa, sensibilitatea, felul său de a gîndi.

4. Încerc să fiu extrem de atent cu aspectele mereu noi ce se ivesc în procesul de educare a viitorilor artiști. O generație din ce în ce mai puțin traumatizată de urmele ultimului cataclism mondial, războiul, care a pustiit viața întregii omeniri, o generație plină de energii creatoare, avidă de cunoaștere, sensibilă la tot ce poate defini fenomenul contemporan în toate sectoarele vieții sociale și, bineînțeles, cu precădere în artă. Am de-a face, ca profesor la Institutul de arte plastice, cu tineri care gîndesc impresionant de profund, uneori lăsînd impresia chiar a unei maturități prea timpurii. Nemulțumiți de exprimările simpliste, luptă cu încăpăținare împotriva mentalității de a reduce pictura la banale reproduceri vizuale. Sînt dușmanii aparențelor mediocre și fac din problemele esențiale ale vieții lor obiectul unor exprimări plastice uimitor de complexe pe registrul imens, parcurs cu sinceritate și hotărîre de la concret la abstract.

Nu cred că idealul de viață al unei generații, cum este cea de azi, poate fi altul decît cel legat de viața însăși a epocii actuale. Diferit ca probleme, de cel al generației mele de acum 40 de ani, el îmi servește, personal, ca sursă stimulantă spre a mă putea înscrie cu bagajul anilor mei de experiență în ritmul vieții noi a epocii pe care, generație după generație, toți o ilustrăm în chip firese, după legea imuabilă a evoluției continuei...

L A U D Ă ÎNDRUMĂTORILOR M E I

1. Da.

2. N-aș putea spune cu exactitate ce m-a determinat să-mi aleg profesia, totuși, cred că mama mea — de o sirguință, de o activitate nesecată și împovărată de grija unei familii grele: unei copii, în timpul primului război mondial — mi-a imprimat iubirea față de muncă, față de preocupările folositoare, perseverența și dragostea pentru cei din jurul meu.

Ea m-a trimis la învățătură într-o veche cetate a culturii, Colegiul din Aiud, unde, mai ales doi oameni, două personalități au avut o influență decisivă asupra-mi: Jărai Ștefan, directorul colegiului și poetul Aprily Lajos. Ei m-au învățat — și nu-i uit pînă la moarte — că ființa umană își are rostul ei numai atunci cînd își fixează scopuri care depășesc sfera intereselor individuale și se împletesc cu năzuințele colective.

Jărai Ștefan, fiu de țaran, cu convingeri socialiste și de o rară tărie de caracter, m-a călăuzit în rîndul propovăduitorilor socialismului printre care mi-am format concepția de viață, iar poetul Aprily a trezit în sufletul meu iubirea și admirația pentru artă.

3. Năzuința care-mi este, socotesc, organică, de a fi de ajutor altora, m-a determinat să îmbrățișez cariera de medic: ea a devenit pentru mine rațiunea mea de a fi — idealul meu. Îi datorez tot ce am realizat. Și este o satisfacție pentru mine să lucrez acum pentru acei tineri studenți și studențe care se străduiesc la rîndul lor să fie medici, după cum dătătoare de mari satisfacții, și totodată obligații, consider că este datoria de a le crea cele mai favorabile condiții pentru formarea lor.

4. Sînt convins că tineretul nostru dorește să-și găsească idealul de viață în munca profesională, să contribuie la ocrotirea sănătății oamenilor. Patria noastră socialistă își îngrijește din plin studenții, sădește în inima celor tineri năzuința de a fi slujitori devotați ai semenilor lor și acest ideal va aduce rezultatele scontate.

IDEALUL DE VIAȚĂ

Publicăm în acest număr răspunsurile tovarășilor:

— Acad. CORNELIU BABA, pictor, artist al poporului, profesor la Institutul de Arte Plastice „N. Grigorescu” din București;

— Prof. univ. Dr. LUDOVIC CSÖGÖR, rectorul Institutului Medico-Farmaceutic din Tg. Mureș.

— Acad. prof. univ. VICTOR VÎLCOVICI din București.

— Dr. BERNARD CAPESIUS, cunoscut filolog și profesor din Sibiu.

ELOGIU „GAZETEI MATEMATICE”

1. Privind înapoi la anii, mulțori, care s-au scurs, mă văd aplecat spre matematică, mereu cu aceeași dăruire, încă de pe vremea primei școlarități.

Ce m-a atras spre ea? Poate și firea mea, mediativă, mai adâncită în sine, poate o anumită armonie și echilibru pe care le-am găsit în raționamentul matematic, care nu exclude ei, dimpotrivă, lasă loc liber imaginației, poate tocmai această împerechere de precizie, rigurozitate a gândirii și de fantezie strunită.

De aceea analizând retrospectiv preocupările mele din anii de liceu, mă văd furat de două pasiuni: matematica și muzica, legate în sufletul meu într-o țesătură fină și tainică. Ce le-a unit pentru totdeauna în sufletul meu? Cred că tocmai acea armonie împletită de strinsa succesiune a desfășurării gândirii matematice și a succesiunii ordonate — în plină fantezie — a melosului.

2. Întâlnirea cu Gazeta matematică a căzut pe un teren pregătit și a întărit și susținut gustul meu pentru matematică. Niciodată nu va fi îndeajuns subliniat rolul uriaș pe care această revistă l-a jucat în formarea tinerilor matematicieni români. Întemeiată de prof. Ion Ionescu, ea și-a confirmat și consolidat menirea prin participarea entuziastă a marelui Gh. Țițeica. El a imprimat o linie și a introdus un stil propriu Gazetei matematice. Problemele date spre rezolvare tinerilor cititori, elevi de școală, erau așteptate cu fervoare și au determinat orientări spre studiul temeinic al matematicii, al căror rod l-a constituit Școala română de matematică.

Mai târziu, orientarea mea spre studii de specializare s-a făcut nemijlocit sub îndrumarea marelui matematician și pedagog Gh. Țițeica. Peste elementele de ordin spiritual — aptitudinea și interesul pentru matematică — s-a adăugat un factor nou, nu de mai mică însemnătate, de ordin afectiv: dragostea și admirația tinărului student pentru admirabilul lui profesor, de care s-a apropiat sufletește. Astfel, la început matematica, apoi și mecanica, au cuprins toate direcțiile de mișcare ale vieții mele intelectuale.

3. Ingerințele din afară, influențele potrivnice idealului statornicit, le-am respins eu o forță spontană, pe care aș numi-o impuls natural. Îmi amintese că mi se spunea de către unii: „cariera matematică e foarte mititică, dar dacă ai face Dreptul, e perspective și s-ar deschide!” Da, e adevărat; în statul burghez, Dreptul deschidea „mari” perspective. Pasiunea pentru matematică și mecanică m-au ferit de carierele așa zise mănoase ale vremurilor de-atunci și a devenit un element constitutiv al ființei mele. Aș vrea să subliniez pentru tinerii de astăzi că idealul de viață ales, dacă e nobil, dacă e frumos, dacă servește interesele poporului, devine o pavăză, o cuirasă împotriva atacurilor dușmanilor de tot felul, vizibili sau invizibili, așa cum m-a ferit pe mine de tentațiile mărunte ale vieții.

4. Frumusețea vieții și, de ce n-aș spune-o, patosul ei stau tocmai în zbaterea continuă a omului, în atingerea unor idealuri de viață. Năzuința și lupta pentru ideal dau un conținut vieții noastre și o justificare etică. De altfel, este o trăsătură specific umană aceea de a proiecta în viitor imaginea cât mai perfectă a speciei care să merite să poarte numele de om.

Astăzi, fiind în țara noastră s-au creat posibilități uriașe pentru realizarea celor mai îndrăznețe visuri, tineretului îi stau deschise larg porțile spre cetățile, atâtădată ferecate, ale științei, artei și culturii în general. Să se apropie de ele cu rivnă, ardoare și entuziasm.

NON SCHOLAE SED VITAE DISCIMUS

1. Iată o întrebare la care vă răspund fără ezitare și fără să am sentimentul improvizăției: Da, cu toate că, după terminarea studiilor m-am ocupat cu literatura. Am publicat patru volume, proză și poezie în limba germană, firește, și apoi am revenit la știință.

2. Tradiția. Străbunicul Adam, bunicul Bernhard, tatăl meu Iosif au fost profesori, deci, natural, nici eu nu puteam face excepție.

3. Mi-am găsit idealul de viață după unele ezitări. Am fost, de exemplu, în tinerețe adept al principiilor lui Herbart, apoi al școlii active Kerschensteiner, Gaudig. Cam în această epocă idealul meu de viață, știința, a prins a se contura; el mi-a mobilizat toată activitatea, el m-a ajutat să ajung la unele concluzii personale. Un profesor trebuie să fie și să rămână mereu tânăr. Să se identifice cu elevul, să se poată pune pe poziția elevului, fără să uite felul final: educarea și formarea de oameni folositori societății. Iată o primă concluzie mai profundă, sint convins, decât exprimarea ei cam banal formulată. Și încă una, rod al multor ani de contact cu școala. Ar trebui verificată, poate greșesc. În orice caz, am privit știința nu ca un scop în sine, ci ca un mijloc: rezultatele ei să fie împărțite la cei mai mulți oameni. Școala e o treaptă naturală, normală, în formarea unui om modern. Ea trebuie să fie o pregătire pentru viață: non scholae sed vitae discimus.

În această lumină consider că reușita unei ore — de curs — e condiționată de patru factori: subiectul (orei), personalitatea profesorului, poziția clasei și în sfârșit, metoda. Dacă primii trei factori sînt buni, metoda joacă un rol secundar, dacă numai doi sînt buni, metoda poate ajuta la reușita orei. Dacă niciunul sau numai unul din primii trei factori este bun, metoda nu poate salva ora. Poate e o erezie, dar eu nu fetișizez prea mult metoda. Important e și ce și cum predai, dar mai important decât toate e și cum predați din toată bucuria inimii.

4. Pentru mine un „ideal generos” a însemnat, practic, o atenție mai mare acordată activității științifice. Știința de azi, la noi, este incontestabil pusă în folosul întregii populații — deci și a tineretului. În asemenea condiții „idealurile generoase” — implicate epocii noastre — altoite pe tinerele mlădițe vor da, sint convins, roade bogate.

G. Hălișoru

B. Capesius

Ion Biberi: *Perspectiva deschisă de cercetările științifice contemporane confirmă valabilitatea concepției continuității vieții biologice și culturale, relevând în parte procesele de adăncime care condiționează această continuitate.*

Cunoaștem, în prezent, cel puțin în datele lor generale, mecanismele care asigură dezvoltarea formelor și funcțiilor vitale: înscrierea în patrimoniul genic, prin mijlocirea unor dispoziții chimice moleculare, a unor „programe”, statornicind dispozițiile funcționale ale dezvoltării viitoarelor organisme, în anumite condiții ale mediului; există o „memorie” biologică, ce se transmite în generații, determinând succesiv formele și dispozițiile funcționale ale vieții.

Cunoaștem, de asemenea, mijloacele de fixare ale „memoriei” culturale a omenirii, care a prezentat, de altminteri, în timp, o notabilă evoluție. Experiența umană nu este pur individuală; formația individului se dezvoltă într-un mediu social, sub influența unor „informații” culturale. Această informație a fost la început gestuală sau orală; mai târziu, a devenit înregistrare scriptică. Într-o pagină memorabilă, Victor Hugo a arătat că zestrea culturală a omenirii a fost păstrată în lungul generațiilor, prin scris, folosind, în epoci succesive, „două suporturi”, cum am zice astăzi, esențiale: înregistrarea limbajului pe piatră și, odată cu Gutenberg, fixarea gândului pe hirtie.

Milenii, tinerele inteligențe umane s-au format prin mijlocirea învățămîntului oral, iar mai târziu, prin ajutorul inscripției pe piatră, papirus sau hirtie. Ultimele decenii au adus însă noi puținți de înregistrare a valorilor culturale: impresiunea fonografică, filmul, televiziunea, radiodifuziunea, mașinile cibernetice. Este firesc ca metodele de instrucție ale oamenilor să beneficieze de aceste noi mijloace, audiovizuale și cibernetice, cum au fost numite.

Sinteti unul dintre oamenii de știință din țara noastră în măsură să statornicească cîteva orientări în acest proces de transformare a învățămîntului, sub influența noilor metode științifice.

Edmond Nicolau: Cibernetica marchează o etapă nouă pentru omenire. Este greu de a aprecia astăzi întreaga importanță a electronicii și ciberneticii pentru evoluția viitoare a societății umane.

Credem însă că este justă poziția acelor specialiști, care apreciază că pentru viitorul speciei umane, electronica și cibernetica sînt de o importanță comparabilă cu aceea a descoperirii roții și a focului.

În momentul de față, întreaga omenire suferă influența unei puternice revoluții tehnico-științifice, în care electronica și cibernetica joacă un rol important. Ne apar deosebit de juste cuvintele tovarășului N. Ceaușescu, cuprinse în raportul C.C. al P.C.R., prezentat la cel de-al IX-lea Congres al Partidului: „...este necesar ca în învățămîntul superior, tehnic și economic, în universități să se acorde o atenție și mai mare electronicii și ciberneticii”. Credem că, într-un viitor foarte apropiat, nu va mai exista învățămînt în care electronica și cibernetica să fie absente...

Această preocupare de cibernetizare a învățămîntului este, în momentul de față, deosebit de actuală.

ÎNVĂȚĂMÎNTUL ȘI CIBERNETICA

DIALOG: I. BIBERI—ED. NICOLAU

În Franța există preocupări intense privind pedagogia cibernetică. Ne-am referi în acest sens la un volum al revistei „Europe”, martie—aprilie 1965, în care aceste probleme sînt tratate pe larg.

În Uniunea Sovietică și Japonia se preconizează cibernetizarea învățămîntului, începînd de la grădinița de copii.

În Japonia, de exemplu, la grădinițele model, copiii nu se joacă numai cu păpuși, ci, în primul rînd, învață să utilizeze mijloace moderne de distracție și instruire: magnetofon, picup, radio, telefon, televizor.

La o conferință pe teme pedagogice la care am participat la Moscova, se arată că s-au obținut rezultate excepționale în însușirea — de către elevi — a primelor elemente de scriere, utilizîndu-se metode cibernetice de predare. Trebuie amintit că la noi, de mai mult timp, dr. docent Zapan s-a ocupat de învățămîntul profesional programat, obținînd rezultate spectaculare în formarea stereotipurilor dinamice. S-au făcut, de asemenea, cercetări cu privire la cibernetizarea învățămîntului. Aș aminti, în primul rînd, de metodele moderne de predare a limbilor străine, cu ajutorul magnetofonului. Aceste metode utilizate, de exemplu, la Institutul de limbi străine din București, și la Institutul politehnic „Gheorghe Gheorghiu-Dej” din București, permit fiecărui student să se controleze în mod obiectiv, verificînd gradul în care el și-a asimilat pronunțarea, accentul limbii pe care o studiază.

La Institutul de științe pedagogice din București s-au făcut unele cercetări cu privire la instruirea programată. De asemenea, în mai multe centre universitare se utilizează metode electronice în predarea limbilor străine (magnetofon, disc etc.)

Precizări

I. B.: *Se statornicește, într-un cuvînt, principiul folosirii mijloacelor moderne în procesul formației individuale. Ar fi, de altminteri, inacceptabil ca într-o epocă în care toate ramurile cunoașterii și activității practice umane primesc*

un nou impuls din partea metodelor cibernetice, instrucția intelectuală și profesională a omului să rămînă în afara acestei dezvoltări.

Nu ne putem împiedica, totuși, de a remarca faptul că aceste metode, prin caracterul lor insolit, pot în timpina anume rezistențe și obiecții neîntemeiate, rod al rutinei și prejudecăților.

S-ar putea face întîmpinarea că mașina, suprimînd contactul viu între profesor și elev, se poate adresa cel mult zonei elementare a spiritului, pregătind anume automatisme mentale, bazate pe înregistrări pasive, și că nu se adresează zonei personale, creatoare, a personalității elevului. Un creier uman, se poate obiecta, nu este o simplă „memorie” mecanică; alături și dincolo de înregistrarea faptelor, de automatisme și tehnicitate, care pot fi influențate prin mijloace mecanice, se afirmă inițiativa gândirii personale, spiritul critic individual, ethosul, viața afectivă, alcătuiind adevăratul specific uman. Mașina n-ar crea, prin urmare, decît tehnicieni; profesorul ar forma, deopotrivă, tehnicieni, dar și oameni de știință.

Obiecția nu are decît o validitate aparentă. Între cele două zone sufletești nu există separare și excludere reciprocă. Zona automatismelor și tehnicitatea condiționează gîndirea creatoare, pregătind-o; toate activitățile personale ale omului — elaborarea poetică, invenția științifică sau virtuozitatea violonistului, interpretînd personal o operă muzicală — presupun „uceniciei” prealabile, cum le-am numit într-o lucrare mai veche, adică organizări de reflexe și obișnuinți mentale, fixate prin repetiție.

Omul nu reproduce, însă, pasiv, mijloacele de instrucție oferite de educator; el le prelucrează personal, le dă dimensiunea lor adevărată, umană; totul este ca aceste mijloace să fie cit mai bine alese și cit mai eficiente. Ne putem, astfel, întreba: intrucît procesul personal, intim, al formației intelectuale și morale a elevului este stirbit prin substituirea învățămîntului oral și a contactului direct, viu, profesor-elev, prin mijloacele moderne menționate, sau prin mașina electronică? În acest loc, intervine, credem, prejudecata celor ce au încă ezitări în fața noilor metode cibernetice.

Vom observa, că întreaga noastră viață intelectuală și morală actuală

este tributară mașinii și instrumentului. Faptul nu comportă o adulterare a contactului direct cu viața. Fără îndoială, audierea unei orchestre simfonice și a unui disc nu înseamnă o echivalență; reprezintă însă o compensație și, foarte adesea, o depășire, fie prin calitatea dirijorului ales, fie prin optimizarea înregistrării, care elimină anumite imperfecțiuni ale execuției, la care se adaugă faptul că execuția este unică, în timp ce audia discului este repetabilă indefinit.

La rîndul ei, mașina de calcul, făcută de om, „programată” cu grijă, reproducînd, printr-o îndelungă elaborare, mersul gândirii umane și înfățișînd-o optimal, prin corectări succesive, reproduce gîndul și învățămîntul profesorului, înlocuindu-l cel puțin parțial. În fapt, tot profesorul este acela care conduce procesul învățămîntului. Asistăm la unul din aspectele caracteristice ale civilizației moderne: automatizarea, adică înlocuirea economică a gîndirii și activității umane directe, prin mijloace mecanice, omul elaborînd mecanismul și mîrginindu-se a-l controla.

În esență, nimic nu este schimbat în procesul instrucției elevului: personalitatea acestuia din urmă rămîne intactă, profesorul este mereu prezent, deși numai prin gîndire, iar materialul informațional oferit este, calitativ, sub raport pedagogic, mult superior învățămîntului oral, pentru că este elaborat cu mai multă îngrijire, adesea de mai mulți profesori, și pentru că poate fi produs de elev, după nevoie. Într-un cuvînt, contactul dintre profesor și elev este permanent, dar mediat.

Va trebui să părăsim însă aceste considerații teoretice, pentru a intra în prezentarea aspectului concret al învățămîntului, în școală.

E. N.: Se poate spune că, în acest sector, pînă în ultimul timp, a existat o dezvoltare foarte lentă a metodelor utilizate. Astăzi încă, la fel ca și în trecut, transmiterea cunoștințelor se face, în principal, pe cale directă, în cadrul învățămîntului, profesorul explicînd la tablă și elevul ascultînd în bancă. Această situație a fost însă în parte modificată prin dezvoltarea electronicii. Apare posibilitatea transmiterii la distanță a imaginii profesorului, care corespunde, de fapt, rularii în studiourile de televiziune a unui film realizat cu mult timp înainte de către un grup de specialiști care s-au străduit să asigure cele mai bune condiții de transmitere a informației.

Amintim că, de exemplu, la Tokyo, au loc în permanență transmisii pe toate cele 12 canale de televiziune, iar dintre acestea unul este rezervat emisiunilor didactice. Acest procedeu este interesant, deoarece, pe de o parte, asigură o desfășurare în condiții optime a lecției: se corijează orice incident care ar putea surveni în desfășurarea liniară a expunerii.

Dar aceasta este puțin în comparație cu progresele mari realizate în ultimul timp în procesul de învățămînt datorită intervenției ciberneticii, ajutată desigur de mașinile electronice.

I. B.: *Aveți privilegiul de a nu vorbi despre aceste mijloace moderne de instrucție numai prin cunoștințe teoretice...*

E. N.: Am avut, în adevăr, ocazia să văd astfel de mașini în funcțiune, în mai multe centre din Uniunea Sovietică și, în special, la Institutul Energetic din Moscova și la Institutele politehnice din Kiev și Tbilisi.

Mai mult chiar, pentru a mă convinge personal de eficacitatea acestui sistem, am cerut să fiu și eu examinat de o mașină pregătită pentru a examina la limba germană. Am răspuns la două seturi de chestiuni și, de fiecare dată, am obținut același calificativ, ceea ce arată tocmai constanța în aprecieri a mașinii.

Mașina pune astăzi la dispoziția pedagogului atît principii generale de organizare optimă a procesului de învățămînt, cît și mijloacele materiale prin care poate realiza acest program.

Procesul de învățămînt este, în esență, un proces de transmitere a informației de la acel care posedă anumite cunoștințe și deprinderi, la acei care doresc să-și însușească aceste cunoștințe și deprinderi.

Învățămîntul nu se rezumă numai la transmiterea unor informații, cum ar fi date, descrieri, formule, ci, în același timp, asigură și dezvoltarea la elevii unui anumit sistem de gândire. Totul se poate realiza prin intermediul unei așa-numite instruirii programate, în care transmiterea întregului bagaj de cunoștințe se face pe porțiuni, în condiții practice și cu pierderi de timp atît de mici, încît noile mijloace de învățămînt apar ca notabil superioare celor clasice.

Să ne închipuim, de pildă, un amfiteatru în care se găsesc 250 de studenți. Este practic imposibil ca profesorul să poată examina chiar prin sondaj comportarea a mai mult de 2-3 persoane într-o ședință de predare. Situația se schimbă însă radical în momentul în care se trece la cibernetizarea învățămîntului. Aspectul unei clase cibernetice diferă profund de aspectul unei clase uzuale. În primul rînd, dispăre profesorul, care este înlocuit de un calculator electronic. A dispărut și tabla neagră, locul ei fiind luat de un panou pe care apar, sub formă de succesiuni luminoase, litere și cifre.

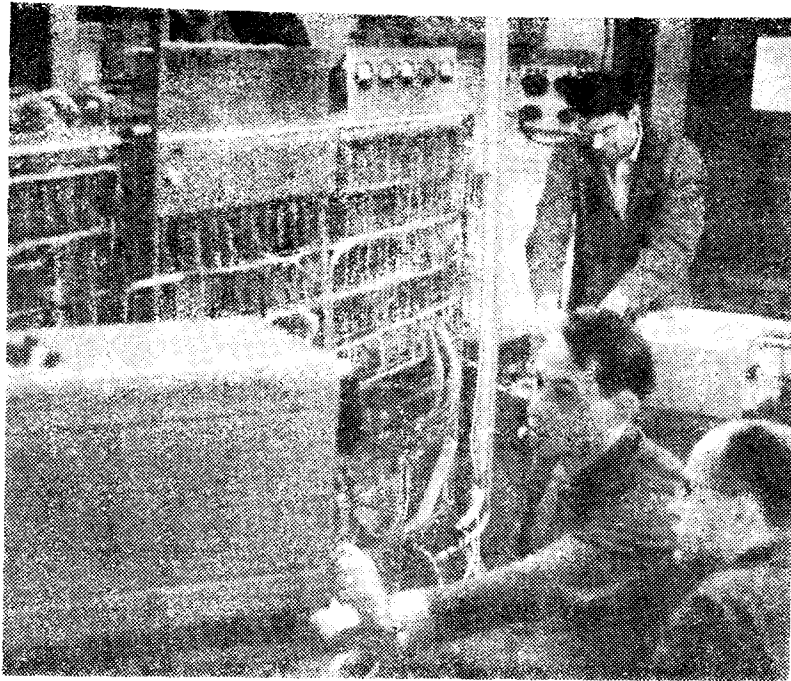
Instruirea programată

I. B.: *Trecînd de la generalități la metodă de lucru, s-ar putea stabili principiul intenționării ordonate a cunoștințelor în succesiune unor etape obligatorii din ce în ce mai înalte ale instruirii, reprezentînd tot atîtea paliere ale unui "program" didactic, statornicit dinainte de profesor. Mașina finalizată pentru instruirea elevului reproduce credincios gândirea profesorului, aplicînd în desfășurarea lecției înregistrate principiile pedagogice.*

O amănunțire pe plan practic a procesului va dastra faptul.

E. N.: Se pare că instruirea programată s-a născut atunci cînd un profesor de matematică a constatat că fiul său este slab la matematică. Pentru a-l face să înțeleagă algebra, a descompus întreaga materie într-o succesiune de "porțiuni" de sine stătătoare, care erau expuse elevului, după care acesta trebuia să facă dovada asimilării, răspunzînd la anumite întrebări de control. Trecerea la porțiunea următoare era condiționată de asimilarea porțiunii precedente.

Apare însă imediat ideea simplă că atît expunerea succesiunii de porțiuni, cît și verificarea, pot fi încredințate unei mașini cibernetice. Ne putem imagina această mașină sub forma unui aparat gen televizor, pe al cărui ecran se formulează întrebările și pe care apar de asemenea expunerile. Elevul răspunde la întrebări în diverse

Mașina electronică de calcul DACIC 1

moduri. Unul din cele mai simple moduri constă în dispunerea pe panoul frontal al aparatului a unui disc telefonice; elevul își formulează răspunsul formînd anumite numere - ca la telefon. Există de asemenea posibilitatea de a verifica asimilarea cunoștințelor într-un mod foarte simplu. Anume, fiecare porțiune de materie predată este însoțită de o întrebare și mai multe răspunsuri, dintre care numai unul singur este corect. Răspunsurile sînt în număr fix - să zicem 5. Mașina este prevăzută pe panoul frontal cu 5 butoane, numerotate de la 1 la 5. Dacă elevul consideră răspunsul nr. 3 ca fiind cel corect, atunci apasă pe butonul cu numărul 3 etc.

De la metodă, la activitatea practică

I. B.: *Contactul dintre profesor și elev presupune o varietate de raporturi, pe care mașinile cibernetice vor trebui să le reproducă; expunerea ex cathedra (pur informațională) a profesorului este, desigur, cea mai ușor realizabilă, prin reproducerea mecanică a unui text, corbit de însuși profesorul; aceste metode, analoge transmisiunii de cunoștințe printr-o carte imprimată, vor trebui să i se adauge însă, în învățămînt, metode întregitoare, presupunînd un contact reciproc între profesor și elev, bazat pe principiul "conecțiunii inverse", destinat controlului cunoștințelor elevului de către profesor sau a verificării elevului însuși, în procesul mental de consolidare a cunoștințelor, prin corectare personală.*

V-aș ruga să expuneți în linii generale acest mecanism de substituire a personalității cîi și, am zice, polyvalente, a profesorului, prin film, fonograf, televiziune sau aparate cibernetice, a căror programare va trebui să fie obligatoriu finalizată, pentru fiecare din activitățile didactice urmărîte.

Va fi nevoie de mai multe mașini informaționale, sau, dimpotrivă, o singură mașină va putea face față tuturor nevoilor învățămîntului?

În orice caz, problema discutată mai sus, a diferenței dintre contactul viu, profesor-elev, și relația mecanică, elev-mașină, lăsată la o parte, vom observa, teoretic, că mașinile au această superioritate asupra profesorului de a putea repeta de

un număr nedefinit de ori o lecție, deci o informație didactică, nefiînd supuse erorilor prin eventuala inatenție de moment sau prin oboseală, fie din partea profesorului, fie din partea elevului.

Asistăm, de bună seamă, la o compensație: ceea ce elevul pierde prin absența iradierii și ascendentului prezenței fizice a profesorului, poate câștiga prin prezența spirituală permanentă a acestuia sau, uneori, a imaginii acestuia, reproduse pe ecran ca și prin multiplicarea verificărilor și varietății informațiilor.

E. N.: Voi observa, în primul rînd, că se disting în general trei categorii de mașini: mașini-profesor, mașini-meditator și mașini-examinator.

Mașina-profesor este o mașină la care se produce procesul de transmitere a informației, în genul instruirii programate descrise anterior.

Mașina-meditator aprofundează cunoștințele elevului pe un sector limitat al unei lecții.

Mașina-examinator verifică gradul în care elevul și-a însușit cunoștințele la o anumită disciplină.

Pentru a înțelege mai bine corelarea acestor trei categorii de mașini, să ne imaginăm vizitarea unei clase moderne.

După cum spuneam, această clasă diferă profund de clasa tradițională. În primul rînd, ceea ce frapază este absența ferestrelor; pedagogii au ajuns la concluzia că elevii trebuie să fie concentrați asupra materiei predate. Tocmai de aceea, clasa are aer condiționat, lumină fluorescentă, dar nu are ferestre, elemente care pot favoriza sustragerea atenției elevilor. Din clasă a dispărut și profesorul și tabla neagră, așa după cum am spus.

Fiecare elev are pe pupitrul său un mic panou, prevăzută cu o serie de butoane, la care el răspunde întrebărilor care apar pe ecran.

Calculatorul are posibilități uriașe în comparație cu profesorul, deoarece el examinează pe fiecare elev în parte de cel puțin zece ori, în timpul unei ore. Care profesor ar putea asigura acest ritm de examinare, chiar la o clasă medie, cu circa 20 de elevi?

La sfîrșitul orei, calculatorul dă fiecărui elev un tichet, pe care este marcat punctajul obținut de el. De asemenea, tichetul poate prevedea necesitatea ca elevul respectiv să utilizeze mediatatorul

pentru o anumită chestiune, pentru un anumit fragment al lecției.

În acest caz, elevul se duce la bibliotecă, de unde ia o bandă de magnetofon, pe care este înregistrată lecția respectivă, atît sub forma auditivă, cît și vizuală.

Elevul ia banda respectivă și o introduce în mașina-meditator. Atunci mașina produce atît sunetul cît și imaginea - căci, după cum se știe, astăzi există posibilitățile ca și imaginile de televiziune să fie înregistrate pe bandă de magnetofon.

Meditatorul electronic indică elevului unele detalii și îi pune o nouă serie de întrebări de control, la care acesta răspunde prin apăsări de butoane. După comportarea elevului, mașina-meditator decide dacă elevul poate trece mai departe sau dacă este obligat să mai repete o dată lecția, eventual, să parcurgă anumite materiale auxiliare.

Aprecierea mașinii apare tot pe ecranul ei.

Profesor și mașină

I. B.: *Metodele cibernetice folosite în învățămînt, pe care le-ați amănunțit cu atîta competență, sînt fructuoase, prin rezultate; îngăduie, în același timp, după cum observați, o scurtare notabilă a învățămîntului și a pregătirii profesionale a studentului; evită oboseala profesorului, imensa uzură a acestuia, ușurîndu-i munca.*

Aplicarea mașinilor cibernetice în învățămînt a depășit, prin urmare, faza experimentală, intrînd în folosință curentă; referindu-ne la întinderea aplicării acestor metode, vom aminti cuvintele cronicarului român: "...încotro bate vîntul vechiului..."

Subliniînd interesul practic al mașinilor cibernetice în învățămînt, ca și posibilitatea perfecționării lor progresive, înțelegem să amintim că primejdia unei mecanizări a vieții interioare a elevului, lipsit în aparență de contactul afectiv susținut și de inteligența vie a profesorului, este iluzorie. Această mecanizare a învățămîntului nu creează numai tehnicieni; poate crea personalități creatoare și oameni de știință; cultura generală a studentului va putea înlătura această tendință de excesivă specializare tehnică. Mașina electronică alcătuiește cel mai prețios auxiliar al profesorului.

E. N.: Desigur că cibernetizarea învățămîntului pare, la prima vedere, o monstruoasă, deoarece dispăre contactul uman dintre profesor și elevi. Dar, în același timp, eficacitatea asimilării cunoștințelor este incomparabil mai mare. De exemplu, statisticile arată că, în general, viteza de asimilare crește cu 30%. Aceasta este foarte mult, dacă ne gîndim că formarea unui specialist durează circa 17 ani: școala de cultură generală 8 ani, liceul 4 ani, facultatea 5 ani.

O reducere cu 30% a timpului de pregătire corespunde unei scurțări cu circa 5 ani a perioadei de formare a unui specialist, ceea ce este foarte mult.

Raporturile dintre cibernetică și învățămînt sînt duble. Pe de o parte, cibernetica este o materie de cultură generală, care trebuie inclusă, atît în programul liceului, cît și al tuturor facultăților. Cibernetica modifică însuși procesul de învățămînt. Acest punct de vedere l-am expus, de altfel, mai pe larg în articolele mele, publicate în ultimul timp, în *Revista învățămîntului superior*.

100 DE ELEVI

RĂSPUND LA UN CHESTIONAR SOCIOLOGIC

Din rezultatele unei anchete în rândul elevilor din clasele X — XI, privitoare la influența factorului familial, școlar și a mijloacelor culturii de masă asupra tineretului.

Pe baza unui chestionar—anchetă, conținând cca 100 întrebări, adresate unui număr de 500 elevi ai claselor X—XI, din două licee bucureștene, s-au recoltat o seamă de date obiective și opinii referitoare la șase mari grupe de probleme, privind subiecții anchețați: date despre familie; date privind nivelul pedagogic educativ din familie; opinii referitoare la școală, procesul de învățământ, profesori, pregătirea individuală; informații privind clasa, colegii, colectivul de clasă, poziția elevului în clasă, prietenii elevului; date privind activitățile extrășcolare ale elevului; date asupra utilizării mijloacelor culturii de masă: cinematograful, radioul, televizorul (banda magnetică, imprimările pe hîrtie etc.); opinii asupra orientării profesionale a elevului și a factorilor ce condiționează această orientare.

Datele de mai sus, coroborate cu multiple informații referitoare la respectiva colectivitate de elevi, obținute prin utilizarea unor alte instrumente de investigație sociologică, studierea documentelor personale, autobiografia sociologică, analiza „cazurilor” („case study”), experimentul socio-psihologic, observația documentară, observația directă (nemijlocită), interviul și monografia statistică sînt menite a servi drept fundament „faptic” — inductiv pentru o primă cercetare sociologică, concretă, inițiată de unul dintre colectivele de sociologia educației, instituite recent de Ministerul Învățămîntului.

Intrucît această primă cercetare se află încă în faza adunării datelor, prelucrarea informațiilor căpătate este doar la început, în textul de față vom prezenta unele date brute ale anchetei, respectiv unele răspunsuri date de eșantionul celor 100 de elevi (selecționați din întreaga colectivitate cercetată), la următoarele întrebări spicuite din chestionarul-anchetă.

1. Familia dvs. este de tip: tradiționalist? monden? cu anturaj variat? fără anturaj? în care predomină preocupările profesionale? în care predomină: grijile gospodărești curente?, preocupările cultural-științifice?, tendința de extindere a confortului?, preocuparea pentru respectarea tonului de bună societate?

2. Considerați că educația care vi se dă în familie este: foarte bună, bună, mijlocie, slabă, inexistentă?

3. Care dintre obiectele studiate în școală socotiți că sînt cele mai folositoare: a) pentru dezvoltarea gândirii? b) pentru viața și activitatea practică?

4. Faceți parte dintr-un grup sau cerc de prieteni?

5. Cum utilizați următoarele mijloace de cultură de masă (mass-media-uri): cinematograful, radioul, televizorul, presa (ora afectată emisiunilor urmărite etc.)?

6. Dacă ar fi să vă puneți singuri note, cum ați aprecia (folosind sistemul de notare 1—10) următoarele cunoștințe: a) de cultură generală; b) școlare; c) despre viața cotidiană; d) despre viața social-politică; e) privitoare la orientarea profesională; f) privitoare la „experiența de viață”.

La prima întrebare, referitoare la tipul familiei căreia aparțin, răspunsurile au putut fi grupate după cum urmează: 25% dintre subiecți au răspuns că familia lor este de tip tradiționalist sub raport moral-spiritual, al stilului de viață etc.; 3% că este de tip monden; 7% că este cu anturaj variat;

13% că este de tipul în care predomină grijile gospodărești curente; 16% că este fără anturaj; 10% că aparțin unor familii cu preocuparea dominantă de a respecta tonul de bună societate; 26% au optat pentru încadrarea familiei lor în mai multe tipuri. Din această ultimă categorie: 40% au clasificat tipul familiei lor ca fiind de felul acelor în care predomină în egală măsură preocupările profesionale, grijile gospodărești curente, ca și tendința de extindere a confortului; 25% au ales tipul mixt de familie cu anturaj variat, cu tendința de extindere a confortului și cu preocuparea pentru respectarea tonului de bună societate; 35% au relevat ca fiind esențial familiei lor spiritul tradiționalist, absența anturajului și tendința de extindere a confortului.

Răspunsurile repartizate după sexul subiecților anchețați evidențiază că fetele s-au arătat mai înclinate să clasifice familia lor în tipul „tradiționalist”, în timp ce băieții au optat pentru alte tipuri — mai cu seamă pentru tipurile complexe cuprinzînd ultimele caracteristici prevăzute în evantaiul întrebării respective.

După repartizarea pe școli a subiecților anchețați, se poate observa că răspunsurile elevilor liceului nr. 36 (Drumul Taberei) s-au grupat mai cu seamă în jurul primului element al evantaiului (familie de tip tradiționalist), în timp ce răspunsurile elevilor de la liceul D. Cantemir s-au orientat spre tipul „mixt”. Tot din rîndul acestor subiecți au provenit acele 3% răspunsuri privind caracterul „monden” al familiei lor.

Răspunsurile înregistrate la această primă întrebare ridică, firește, numeroase alte întrebări cu privire la conținutul și forma transformărilor sociale și psihologice care se produc înăuntrul familiei în condițiile noastre noi. Marele număr de răspunsuri, prin care familia este încadrată la „tipul” tradiționalist, poate constitui firește prilej de meditație și noi investigații „de teren”.

Fără a anticipa concluziile ce vor putea fi trase abia la sfîrșitul anchetei și sub rezerva unor corectări ulterioare a constatărilor pe care le vom face acum, ținem totuși să avansăm ipoteza potrivit căreia: a) tineretul școlar anchetat încadrînd în majoritate familia lor la tipul „tradiționalist” își dă adeziunea la nivelul moral — spiritual al familiei. Totodată însă, unii tineri, neavînd un termen de comparație eficient (nu au conștiința transformărilor de ordin civilizator produse în propria lor familie), se declară mulțumiți de stilul de viață tradiționalist, raportat la alte moduri de trai posi-

bile. b) deși intrucîtva ostili „tradiționalismului” din familiile lor, subiecții au vădit totuși o atitudine de respingere a formulei de viață familială „mondenă”, asimilînd-o pe aceasta la frivolitatea și caracterul nou „sacrosanct” pe care o atare formulă o presupune.

Este poate de relevant faptul, aparent paradoxal, că deși tinerii anchețați consideră intrucîtva „cadeuce” unele aspecte din familiile de tip „tradiționalist”, ei își dau totuși adeziunea la educația ce se realizează în atari familii.

Și astfel ajungem la răspunsurile date la cea de a doua întrebare referitoare la calitatea educației primite în familie. Gruparea răspunsurilor a dat următoarele procente: 50% dintre subiecți au opinat că educația primită de ei în familie este: „foarte bună”, 39% că este „bună”, 11% că este „mijlocie”. Băieții au dat cele mai numeroase răspunsuri de „f. bună”, fetele cele mai numeroase răspunsuri „bună”. După școli, cele 11% răspunsuri, privind educația „mijlocie” primită, revin în întregime subiecților de la școala nr. 36.

Nu intrăm în comentarea procentelor referitoare la ponderea răspunsurilor date întrebării de mai sus. Sugerăm doar că, în lumina unor date de acest fel, se poate medita asupra unor probleme privind atitudinea copiilor față de părinți în ziua de azi. Nu devin oare semnificative cifrele cum sînt cele de mai sus în ce privește faptul că copiii de azi nu-și reneagă părinții? Că ei au o părere optimă despre educația primită în familie? Și doar nu a trecut multă vreme de cînd conflictul părinți-copii, mai cu seamă pe teme de educație, a îmbrăcat forme acute. Să fi „crescut” nivelul părinților? Sau poate al copiilor? Sigur, al ambelor „tabere”.

La întrebarea nr. 3 subiecții urmînd secția „reală” au indicat procentual următoarele obiecte ca fiind cele mai folositoare: a) pentru dezvoltarea gândirii: matematica, 60%; socialismul științific și filozofia marxistă, 18%; fizica, 12%. Restul de 20% s-au pronunțat pentru: psihologie (7%); limba română (5%); chimie (5%); istorie (3%); b) pentru viața și activitatea practică: matematica 40%, fizica 25%, chimia 25%, limba română 8%. Restul de 2% au ales: limbile (1%), biologia (1%).

Subiecții aparținînd secției „umanistice” au indicat următoarele obiecte ca fiind cele mai folositoare: pentru punctul a: psihologia 35%; socialismul științific 30%; chimia 15%; limba română 10%; matematica 5%; fizica 5%. Pentru punctul b: chimia 30%, fizica 30%, limba română 20%, limbile străine 10%, biologia 10%.

La întrebarea referitoare la faptul dacă subiectul face parte dintr-un grup sau cerc de prieteni au răspuns negativ 65% și pozitiv 34%. Repartizate după sexul subiecților anchețați, răspunsurile negative au fost date în procent de 75% de băieți și doar de 25% de fete. După școala căreia aparțin subiecții se observă că elevii liceului nr. 36 dețin o pondere mai mică în grupa elevilor care au răspuns că au grup sau cerc de prieteni. După apartenența la secția reală sau umanistică nu se observă nici o variație sensibilă la acest indicator.

Cifrele de mai sus ridică și aici semne de întrebare: de ce o covârșitoare parte dintre tineri nu au cercuri de prieteni? Este oare saturată nevoia de prietenie a adolescenților și tinerilor prin grupele și cercurile organizate de școală și adulți?

Avansăm ipoteza că absența cercurilor de prieteni este cauzată poate și de lipsa de timp liber.

Elevii anchețați au afirmat adesea că programul lor școlar este extrem de încărcat. Că timpul ce trebuie afectat unor activități legate de pregătirea lecțiilor, dar mai cu seamă unor activități social-obștești tutelate de școală și adulți, este mult prea mare ca să mai rămînă răgazul necesar pentru... grupuri de prieteni.

Și totuși, după cum vom arăta, tineretul școlar de azi afectează un număr impresionant de ore unor activități de „loisir”. Acest lucru îl dovedesc și răspunsurile referitoare la utilizarea mijloacelor moderne de comunicare culturală de masă. Respectiva întrebare a fost dintre cele mai complexe, dat fiind că răspunsurile reclamate vizau nu numai o estimație cantitativă, dar și indicarea unor elemente calitative: emisiunile urmărite; indicarea conținutului lecturilor efectuate; aprecierea înfrîurii resimțite de pe urma acțiunii cinematografului, radioului, televiziunii. În cele de față vom menționa doar unele caracteristici cantitative evidențiate prin răspunsurile căpătate.

Astfel, 65% dintre subiecții anchețați văd un film pe săptămînă; 30% văd 2—3 filme săptămînal; 5% văd 1—2 filme pe lună. Repartizate, după școlile din care provin subiecții, răspunsurile celor de la liceul D. Cantemir vădesc că elevii acestui liceu frecventează mai des sălile de cinematograf decît cei de la liceul nr. 36. După sex, procentul fetelor care frecventează doar de 1—2 ori pe lună cinematograful este pe întreg eșantionul mai mare decît al băieților. 85% dintre subiecții anchețați au răspuns că urmăresc zilnic emisiunile de televiziune, afectîndu-le în me-

die 2-3 ore. 10% dintre subiecți primesc emisiunile t.v. doar de 1-2 ori pe săptămână (acasă la colegi), iar 5% nu sînt tele-spectatori.

Radioul intrunește, din eșantionul cercetat, un procent mai redus de ascultători. 28% au răspuns că nu ascultă radioul nici o dată, sau cu totul sporadic. 72% au răspuns că sînt radioascultători mai mult sau mai puțin permanenți, afectînd zilnic acestei activități între 1/2-2 ore. 82% dintre subiecții-fete și 64% dintre subiecții-băieți au răspuns că citesc cu regularitate reviste. 80% dintre băieți și doar 75% dintre fete au răspuns afirmativ la întrebarea dacă citesc curent ziarele.

Ce se poate spune pe marginea cifrelor reproduse cu privire la întrebarea a cincea: „Este oare tineretul nostru școlar atât de cinefil pe cît se bănuiește? Exercițiul televizorului o înfrînare considerabilă asupra școlărilor? Acțiunea mass-mediaurilor asupra adolescenților și tinerilor noștri este pozitivă sau nocivă — pe ce planuri și în ce măsură? Sînt doar cîteva din întrebările la care numai prin cercetări ample și de durată se poate da un răspuns satisfăcător.

Prin ultima întrebare, ale cărei răspunsuri le prelucrăm acum, s-a urmărit investigarea capacității de auto-apreciere și a „simțului măsurii“ de care elevii dau sau nu dovadă. Răspunsurile primite socotim că sînt semnificative. Valoarea lor pentru analiză rămîne însă cu totul sub beneficiul unor corelații ulterioare, posibil a fi stabilite în conexiune cu alte date și informațiuni recoltate.

Și-au auto-apreciat astfel: a) cunoștințele de cultură generală: 40% cu nota 7; 20% cu 8-9; 10% cu 6 și 10% cu note sub 4; b) cunoștințele școlare: 45% cu

nota 6; 30% cu 7-9; 20% cu 5 și 5% cu 3-4; c) cunoștințele despre viața cotidiană: 80% cu nota 8-10; 16% cu 5-7; iar 4% cu nota 2-3; d) cunoștințele despre viața social-politică: 60% cu nota 6-7; 25% cu nota 8-9; 15% cu note sub 4; e) cunoștințele privitoare la orientarea profesională: 78% cu note de 8-10; 22% cu nota 6; f) cunoștințe privitoare la experiența de viață: 76% cu nota de 7-8; 20% cu nota 6 și 4% cu nota sub 4.

Prelucrarea cantitativă a răspunsurilor la întrebarea de mai sus la toate cele 6 puncte ale evantaiului (a — f) relevă variații sensibile în funcție de sexul subiecților anchetati.

Fetele s-au auto-apreciat cu mult mai multă dărnicie la punctele a — c și în primul rînd la punctul c. Băieții și-au dat note mai scăzute la punctele a,c,e, în schimb s-au auto-apreciat la punctul b,d și f. Sînt doar cîteva „amănunte“ ce pot prileji meditații „majore“.

După cum aminteam, din cifrele de mai sus nu vrem și nu putem trage concluzii definitive. Am dorit ca prin menționarea lor să deschidem o fereastră spre uriașul șantier de cercetare statistică și sociologică ce trebuie edificat pentru a putea căpăta cît mai multe date cantitative și calitative privitoare la toate aspectele vieții tineretului nostru în general, a tineretului nostru școlar în special.

Numai astfel, îndeplinirea sarcinii de a îmbunătăți munca de instruire și educare a tinerei generații s-ar putea bizui și pe cercetarea științifică de felul celei statistice și sociologice.

H. CULEA

Cercetător științific la Institutul de Filozofie al Academiei Republicii Socialiste România

CĂRȚILE NESCRISE ALE PROFESORULUI

Probabil că nu m-ași fi gîndit niciodată să formulez aprecierile ce urmează, dacă o recentă convorbire cu un vechi prieten, scriitor, nu m-ar fi împins s-o fac.

Ne-am întîlnit din întîmplare și, după o frățescă strîngere la piept, m-a informat cu legitîmă mulțumire de sine, că i-a apărut a treia ediție a unei dîntre lucrări. Bineînțeles, că i-am împărtășit bucuria și l-am felicitat din toată inima. Nici umbră de invidie, dar, în mulțumirea de sine pe care o manifesta, am deslușit o vechi și repetată mustrare prietenească: în ciuda faptului că activitatea noastră se înscrie în aria aceluiași preocupări, eu nu am scris nimic sau aproape nimic.

În sfîrșit ne-am despărțit și am pornit fiecare la treburile sale. În drum spre școală, frămîntat de gînduri, reflectam cu părere de rău la felul cum e apreciat uneori munca de instruire și educație din școală. Se pare că prietenul meu, ca atîția alții, încă mai socotește că munca educatorului, cu toate implicațiile ei, nu poate sălta mai sus de treapta unei modeste profesii, care se soldează doar cu transferul unui volum mai mare sau mai mic de cunoștințe, mai mult sau mai puțin însușite de elevii pe care-i instruieste și-i educă. Desigur că numai cine privește din afară și pe deasupra, poate să ajungă la astfel de păreri și să creadă că strădania dascălului nu este investită cu harul creației.

Privită dinlăuntru, munca de educație, prin lecții în clasă, ni se descoperă însă într-o altă lumină, adică în adevărată ei lumină, de muncă de creație. Să ne explicăm. Valoarea unei lecții stă, mai întîi, în conținutul ei, în modalitatea de transmitere vie și apoi în însușirea activă a acestui conținut de către elevi.

Conținutul de idei, stăpînit în toate articulațiile și nuanțele, i se adaugă o nouă dimensiune, care constă în capacitatea profesorului de a transpune acest conținut în mîntea și sensibilitatea elevului. Noua dimensiune a conținutului se poate asemăna cu actul creator de transfigurare, care angajează întreaga personalitate a educatorului. Aceasta înseamnă o adeziune pasională a profesorului la conținutul de idei expus, care singură este capabilă să determine la elevi o stare de tensiune afectivă, ceea ce conferă lecției gradul ei de creativitate.

Există în procesul complex al lecției, cu oarecare aproximație, o echivalență de efort intelectual și de imaginație, prestat simultan și de educatorul emitent, și de elevul care recepționează. Echivalența aceasta de efort constituie cheia de boltă a actului didactic din clasă — lecția.

Concepînd și construind lecția ca pe o unitate bine conturată, profesorul o dotează cu valențe care, pe de o parte, o încadrează într-o anumită tipologie, iar pe de altă parte, îi imprimă trăsături de accentuată individualizare, de adaptare la coneretul specific al clasei și al sarcinii didactice.

În desfășurarea lecției, profesorul actualizează toate virtualitățile conținute, printr-un ritm potrivit, prin dozarea și alternarea activităților din clasă, care stimulează gîndirea și imaginația receptivă a elevilor.

În aceste condiții, elevii au sentimentul că ei înșiși descoperă adevărurile științifice sau sesizează frumusețile artistice ale materialelor prezentate în lecție. Deși în realitate este vorba de o „redescoperire“ a unor valori de cultură, totuși se întreprinde cu elevii un veritabil proces de cunoaștere, un act de creație, ca în oricare domeniu științific sau ramură de artă.

Dacă în cercetarea științifică, actul de creație constă în enunțarea de ipoteze, în verificarea și transformarea lor în legi și adevăruri general valabile, dacă în artă, puterea de creație se manifestă prin potențarea realității de viață în valori estetice cu o largă audiență, în cazul lecției, actul de creație se afirmă prin acea tensiune intelectuală bipolară, care transformă datele culturii în valori educative.

Diferența este de grad și specific, nu de esență. Răsfrîngeți aprecierile prezentate — inerent — la modul general, în dinamica și efervescența muncii din lecție și veți vedea cum ele prind contur palpabil și evidență constringătoare de fapt coneret.

În loc de ilustrare prin exemple, care se află la îndemîna oricui, mă voi referi, în continuare, la un alt aspect al problemei.

Se știe că, retrospectiv, omul de știință se regăsește în lucrările editate; scriitorul, în lumea de imagini și de armonii cu care și-a populat opera; sculptorul, în formele statuare pe care le-a scos din blocul de marmură; muzicianul, în sonoritățile armonioase ale portativelor.

Unde se poate regăsi însă educatorul, de vreme ce munca lui în lecție se realizează oral, nu se materializează în nici o formă coneretă? Să fie așezată oare această muncă sub semnul efemerului?

Hotărît, nu: el se regăsește imediat în ecoul din sufletul elevilor, al lecției care dă impuls lor individuale ulterioare. Educatorul se mai regăsește retrospectiv, în inimile altor rînduri de oameni de toate vîrstele, la al căror armonios profil psihologic și moral a lucrat cu răbdare, pricepere și devotament, ani și ani în șir.

Sentimentul răspunderii și generozitatea dăruirii i-au înaripat și munca lui, așa cum animă și efortul tuturor celorlalți creatori de valori științifice și artistice. De aceea și bucuria și satisfacția împlinirii îi sînt perfect legitime.

Cînd se vorbește de măiestrie pedagogică, nu se rosteste o simplă alăturare de cuvinte lipsite de conținut. Se poate conchide, deci, că educatorul este și el un căutător de adevăruri și un făurar de frumuseți umane, dimensionate pe potriva mărețelor idealuri ale vremii și vieții noastre socialiste.

Mă îndrept acum cu gîndul la valorosul meu preopinent și prieten și socot că mă aflu îndreptățit să-l informez, la rîndul meu, despre seria apreciazabilă de ediții înregistrate de opera mea didactică: numărul promoțiilor de elevi din cele patru decenii de strădanie în școală.

Și nu mă joc cu vorbele, deoarece o promoție de elevi este, într-adevăr, o ediție sui generis a muncii creatoare întreprinse de educator.

GHEORGHE GHIȚĂ

EMINESCU

(bronz) de GH. D. ANGHEL

Îmi terminasem documentarea pentru reportaj și pierdusem RATA care trebuia să mă ducă dintr-un sat de lângă Calafat la gară. Era o căldură alif de mare încet, ca să-i rezist pentru kilometrii pe care-i mai aveam de făcut, mă gîndeam la călduri și mai mari și la cei care le suportă. Plutea și stăpînea împrejur o mare înțepenire și lene (găini cu gîtul întins în țărîna, vrăbii scaldîndu-se în ciuturile pufulor etc.) și ca să le încununeze pe toate o albină își dovedea hărnicia ocolindu-mă și bîzîindu-mă auriu și insistent.

La un cot, văd un băiat și mă apropiu de el sperînd că albina

— Bine, mă fac deocamdată și aviator.

(Albina acum îl siciea pe el). L-am mai întrebalt cîte ceva, acum mai mult ca să-l răsplătesc.

— Ai fost la București?

— N-am fost, dar a fost frate-miu.

(Am ajuns lîngă niște salcîmi, albina ne-a părăsit pe amîndoi și băiatul a devenit mai vesel și vorbăreț).

— Am acolo, la București, o rudă care are două mobile.

— Cum două mobile?

— Două garderoburi. Și noi avem acuma mulți bani, dar tata

asa că putea fi socotit și unul de la grădiniță. (De altfel, cum am aflat mai tîrziu în clasă era poreclit „mertic“. Pe el chemîndu-l Mincu M. Ion. Era șeful clasei).

N-am vrut să turbur ora și nici privirile deocamdată drepte și curajoase ale băiatului și m-am dus în cancelarie. Geamurile erau deschise și o sacoșă de papură (probabil luată de pe litoral) era răsturnată de curent. Din ea căzuse un caiet, din care am copiat la repezeală (pentru că ora putea să se termine cînd nu m-aș fi așteptat) cîteva pagini.

14 octombrie

A rulat la cămin „Chitarele dragostei“. L-am cunoscut pe Aurel, primul băiat pe care l-am iubit cu adevărat.

Azi Mincu Ion dintr-a cincea s-a uitat la mine cu niște ochi, niște ochi... O fi fost și el la cămin. N-am să mai predau uitîndu-mă în ochii lui. O să mă uit mai bine la tabloul lui Tudor Vladimirescu, de pe peretele din fundul clasei.

18 octombrie

Au început repetițiile la cor. A venit un nou profesor de muzică, Nicu Ion. E brunet și slăbuț. Am cîntat cu el „Fă Ileano“. Am rămas cu el după cor în clasă și mi-a spus că am o voce clară care pătrunde printre zecile de voci și răsună întocmai ca vocea de priveghetoare care se aude din zeci de voci ale păsărelelor din codrul verde. Fleacuri dulci. Mi-a zis să mă conducă acasă, dar n-am vrut deoarece trebuie să mai țin la Aurel.

20 octombrie

Azi am avut inspecție. Am pus o întrebare. Ca întotdeauna, așa cum îi învășasem, toată clasa a fost cu mîinile sus: care știa ridicau mîna dreaptă, care nu, mîna stîngă. Mincu mi-a făcut-o. L-am pus să răspundă, sînt sigură că știa răspunsul, pentru că răspunsese și ieri foarte bine, dar a zis că nu știe.

— Atunci de ce ai ridicat mîna? l-a întrebalt inspectorul.

Mincu s-a uitat la mine cu tristețe și reproș.

— Păi, așa m-a învățat...

— Cine? a mai întrebalt inspectorul.

Mincu s-a mai uitat la mine la fel de trist și înverșunat și a răspuns:

— Mama. A zis: știi nu știi, stai cu degetul ridicat și să îți mereu tuns-ras zero.

M-a privit de parcă m-ar fi iertat.

Băiețelul ăsta la 11 ani ai lui e supărat pe mine.

Am repetat întrebarea și l-am pus să răspundă pe Căramîdaru I. Vasile. Dar ăsta, în prostia lui, pentru că niciodată nu știe nimic, și a fost și prostia mea, a încurcat mîinile. A ridicat dreapta în loc să ridice stînga și a zis, adică n-a zis nimic, a rămas mut ca zugrăvit.

Am scos-o eu „mulțumitor“ pînă la cap. Dar de azi o termin cu prostia asta cu ridicatul degetelor.

4 octombrie

Iar a venit o echipă de la Cadastru. Era și Tudorică printre ei. Cu el am văzut anul trecut filmul „Frona“. După film mi-a dat o cutie de bomboane fondante. Mult a pătimit și băiatul ăsta pentru mine. Eu trebuia să țin la Aurel. Au măsurat și perimetrul școlii, s-a uitat de cîteva ori pe geam la mine. Mincu se uita triumfător la el. S-o fi simțit mai puternic pentru că oricum el mă vede zilnic la ore. Măi băiețică... Acum e necăjit și gelos și pe portretul lui Tudor Vladimirescu, la care mă uit cînd predau. L-am găsit odată, după ore, cățărăt pe un scaun urecat pe bancă, dînd să ajungă la tablou. Măi, pantalonii scurți! E drept că învăța din ce în ce mai bine.

5 octombrie

Ședința la Sfat, la Comisia de împăciuire. Lîngă mine, Nicu și el membru în comisie. Și-a desenat pe o foaie de hîrtie un portativ pe care-l așează în funcție de importanța cazurilor. La nota „la“ cearta Moroacă cu Danga.

La „re“ Nicu a pus cazul Burcea D. și Burcea R. Burcea D. i-a furat lui Burcea R. o gîscă. „Ca și caz de crimă“ zicea Burcea R.

La „do“ a pus cazul furtului unui buton de difuzor.

24 octombrie

Serbare cu pionierii. Dans. Am dansat cu un băiat înalt, Mircea, instructor raional. Are butoni foarte frumoși. Aurel a dansat cu Floreta. Ce unghii colorate are... Bine!

27 octombrie

A fost o reuniune dată de școală. Am dansat mai mult cu I.M. (Doamne ce învălmășeală e pe lume). Aurel s-a supărat. A doua zi, duminică, m-am dus cu el la circ și am terminat prietenia.

26 octombrie

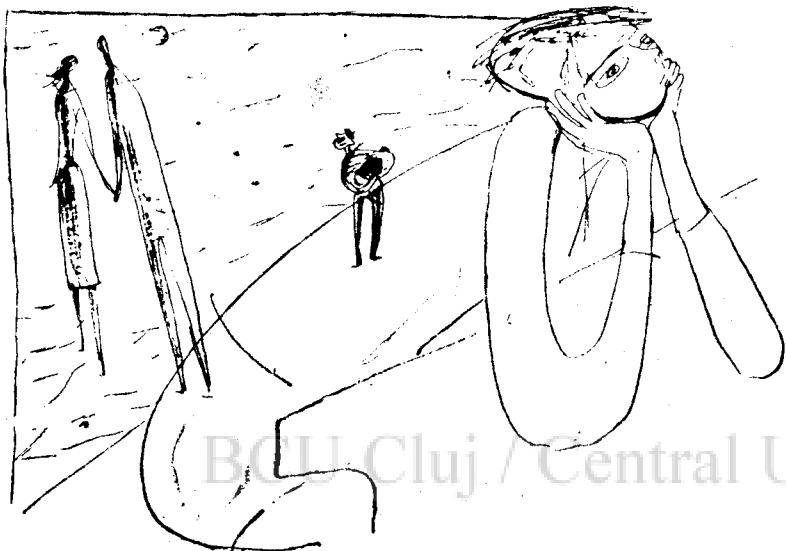
Sînt îndrăgostită de I.M. Doamne ce chinuită și fericită sînt.

27 octombrie.

M-am plimbat cu I.M. pînă dimineața. E prima mea noapte albă. Mi-am tăiat cozile.

30 octombrie

Am fixat și ziua logodnei. Ionel Marancea, acum pot să-i spun și numele întreg, e tehnician zootehnic fruntaș la cooperativă. A fost și în Bulgaria. M-am coafat din nou. Mincu vine la școală cu pantalonii călcați bine și cu cravată. Nu cravată de pionier. Măi băiețică, pantalonii scurți ce ești, ce să faci pentru tine? O să schimb tabloului Tudor Vladimirescu.

Desen de TIA PELTZ

mă va ceda lui. Băiatul cu ghiozdanul în mîna murmură ceva ce aducea a cîntec. Frumos a fost că spunea ceva despre o albină:

La noi în grădina
Vine o albină
Intră într-o viorea
Bîz, bîz, bîzîie ea.

Și așa mai departe.

Albina mă ocolea și nimba în continuare.

— Cum te cheamă? l-am întrebalt pe băiat apropiindu-mă.

— Deocamdată Marin.

— În ce clasă ești?

— Sînt la grădiniță.

M-am uitat mirat la ghiozdan și la statura lui. Totuși,

— Și e bine?

— E bine.

— De ce?

— Păi dacă așa ne-a spus.

— Ce v-a spus?

— Să ne ducem la grădiniță.

A luat-o înaintea, dar m-am grăbit după el.

— Al cui ești?

— Al lui Jean.

— Și ce vrei să te faci?

— Învățător, deocamdată.

— De ce?

— Dacă! (albina dădea semne de detașare).

— Nu-ți place mai bine să te faci aviator?

vrea să ia motocicletă, da' mama vrea mobilă.

Ne apropiam de localul unei școli aflată pe malul unui lac și inconjurată răcoros de niște sălcii. Pe lîngă noi trecură iute niște elevi.

— Îi vezi pe ăștia doi?

— Îi văd.

— Ei nu i-au dat bună ziua la tovarășa învățătoare Teonia pe șosea.

— Și?

— Eu i-am dat bună ziua, dar era seară și dînsa era cu cineva.

A început să se grăbească, aproape să fugă. M-am luat după el și l-am întrebalt, nici eu nu știu de ce, probabil că nu vream să-l pierd, sau pentru că nu-mi venise altceva în cap.

— Cîți ani ai?

M-a întrebalt el, peste umăr.

— La cîți ani se ia buletinul?

— La 16, da de ce?

El acum a rupt-o de-a binelea la fugă, așa ca întrebarea mea: „Bine, dar spunea că ești la grădiniță“... a plutit mirată și s-a lovit și a fost tăiată de colțurile școlii.

Am intrat în școală, oricum trebuia să mă odihnesc, și am întrebalt de învățătoarea Teonia. Mi s-a spus că predă la clasă a V-a și mi s-a îngăduit să intru la oră. În prima bancă era băiatul de pe drum. S-a uitat la mine, nu mi-a dat prea mare atenție, dar era foarte mic față de ceilalți și față de banca în care stătea,

Păreerea dirigintei: Profesorul emerit ION VICOL, de la liceul „Mihai Viteazul” București.

... Rezultatele, în ce privește educația copiilor, sînt optime. Nici n-ar trebui, poate, repetată o aserțiune, devenită prin uz loc comun, însă, de obicei, lucrurile simple, elementare, oricît de curios ar părea, sînt făcute prea ușor cu vederea.

Educația, vorbind schematic, implică două mari secțiuni: predarea de cunoștințe și formarea caracterelor tinerilor. Ambele, în vederea țelului final: a da tării oameni de nădejde, care vor duce mai departe și vor îmbogăți în viitor patrimoniul civilizației și culturii românești.

Sarcină dificilă, mai cu seamă cea de a doua: formarea caracterelor.

În ce privește cunoștințele, școala, chiar în absența familiei, își poate face datoria. Caracterul însă privește în egală măsură școala și familia. Școala este prima colectivitate în care copilul se manifestă și, firește, aceste manifestări oglindesc pregnant educația primită în familie.

Profesorul are posibilitatea de a observa și obligația de a îndrepta și îmbogăți viața spirituală, începută în familie.

Dintre profesori, dirigintele devine — iarăși un lucru simplu și cam banal spus — un alt părinte, lângă care, în destule cazuri, elevul petrece mai multe ore decît lângă membrii familiei.

Indiferent de forma în care se manifestă conlucrarea dirigintei — și a școlii — cu familia: lectorate cu părinții, întâlniri, vizite la elev etc, factorul de bază al conlucrării îl constituie încrederea.

Cînd părintele, elevul și dirigintele sînt reciproc legați prin acest factor, cînd încrederea devine cimentul care ne leagă, edificiul ce-l construim va fi solid, folositor, iar arhitectura lui nu va avea de suferit decît ușoare retușuri.

Bine ar fi ca părinții, în primul rînd, să înțeleagă acest lucru și să nu creadă, așa cum din păcate se mai întîmplă, că sarcina dirigintei e numai aceea de a le arăta săptămînal notele din catalog ale elevului.

Sînt, în momentul de față, dirigintele elevilor dintr-o clasă a XI-a; i-am luat din clasa a VIII-a și i-am crescut, alături și împreună cu familiile lor, timp de patru ani. Ar fi multe de spus. Mă mărginesc să vă prezint un caz în care conlucrarea școlii și a familiei a fost armonioasă, deși sînt conștient că tocmai asemenea „cazuri pozitive” sînt oarecum lipsite de spectaculozitate...

Profesorul emerit Ion Vicol, bărbat în putere, înalt, cu chipul tînăr în ciuda părului alb, vorbește calm, rar, sigur; doar ochii vii, jucăuși îi oglindesc neastîmpărul și adaugă o notă caldă înfățișării sale demne, care impune, de la prima vedere, respect.

Fișa dirigintei:

— „Iată elevul E.I. Este printre fruntașii clasei — și într-o clasă de elevi bine pregătiți, faptul acesta spune prin el însuși destul.

Vă atrag atenția că toți elevii mei — cărora le sînt diriginte — termină liceul anul acesta și se pregătesc să îmbrățișeze diverse profesii. Deci o notă particulară va însoți, în acest sens, fișele lor. E. I., deși nu are aplicații deosebite spre desen, vrea să devină arhitect. Va reuși, sînt convins. E inteligent, ordonat, perseverent. Are, în egală măsură, înclinații pentru literatură ca și pentru matematică. Are o frumoasă cultură — familia a completat fericit cunoștințele obținute în școală. E copil unic al unei familii de intelectuali, care i-a purtat grijă, așa zice, chiar prea multă...

A FI PRIETEN CU PROPRIU-ȚI COPIL, IATĂ CUM ÎNTELEG EDUCAȚIA ÎN FAMILIE.

Păreerea profesoarei de limba română E., mama elevului E.I.

E foarte greu, vorbind de propriul tău copil, să fii obiectiv — mai ales cînd e unicul. Voi încerca, totuși. Familia noastră a fost întotdeauna unită; ne-am străduit ca măruntel și mai marile griji inerente oricărei familii să nu-i dăuneze copilului; i-am asigurat, cît s-a putut, o bună condiție materială, cum se spune. În ceea ce privește educația în școală, am fost avantajată oarecum de faptul că sînt profesoară și de la bun început am știut să-i aleg școala și să am încredere în ea. Poate că am fost părtinitoare și aplicațiile lui literare, cît le are, le are de la mine. (Încă de mic îi recitam poezii. Biblioteca a avut-o mereu la dispoziție). Faptul că e bun la română, nu l-a împiedicat să urmeze secția reală. Nici noi, părinții, nu ne-am opus, după cum nu ne-am opus nici la alegerea profesiei: aceea de arhitect.

Îl mîna spre ea, sau în orice caz spre o carieră practică, înclinația, așa zice pasiunea lucrului manual. De mic își aduna fel de fel de nicovale miniaturale, clești, ciocane, aparate morse, sîrme, sau își confecționa laboratoare de chimie, radiofonie. El e de altfel „mecanicul și instalatorul” nostru: repară diverse instalații în casă cînd se defectează. Firește că i-am îngăduit, și eu și soțul meu, și i-am încurajat aceste aplicații practice.

De altfel, sîntem foarte buni prieteni toți membrii familiei; copilul nu ne ascunde nimic și în asemenea condiții educația lui, mai ales de la vîrsta pubertății, a devenit o adevărată plăcere pentru noi.

IMI IUBESC COPILUL ȘI AM ÎNCREDERE ÎN EL — ne declară avocatul E., tatăl elevului E. I.

Dragostea și încrederea sînt necesare pentru a-ți cîștiga prietenia copilului. Deși sînt, ca majoritatea taților, extrem de ocupat — profesia mea îmi reclamă aproape tot timpul — n-am neglijat legătura cu școala. Am fost la ședințele cu părinții. Am aflat de asemenea problemele care frămîntă tînăra generație prin prietenii fiului meu: în general colegi cu care învață și se distrează împreună, — (în paranteză fie zis, problema anturajului unui copil e o sarcină educativă a părinților) și desigur prin fiul meu, sîntem doar prieteni. Mi-a cerut sfat nu numai în probleme de învățatură, ci și în cele privind

CÎND ȘCOALA ȘI FAMILIA CONSTITUIE O UNITATE

sarcinile sale obștești: a fost membru în comitetul UTC pe școală.

LECTORATELE CU PĂRINȚII. AȘA CUM SE FAC. NU CRED CĂ DAU REZULTATE...

continuă profesoara E.:

... se fac la un nivel, în general, inaccesibil majorității părinților. Cred că sînt formale și de aceea, foarte mulți părinți vin la ele doar din obligație. Mai bune forme de colaborare a școlii cu familia mi se par ședințele trimestriale și, mai ales, orele de convorbiri cu părinții. Aici părinții iau contact nemijlocit cu dirigintele și pot stabili, de la caz la caz, măsuri educative comune. Aș adăuga că și diriginții trebuie să cunoască, fie în orele de convorbiri, fie în vizite acasă, mediul familiar al elevului, altminteri orice măsuri s-ar lua rămîn și ele formale.

În acest sens, asigurarea continuității în munca educativă a școlii se impune: măsurile ca o clasă să aibă, pe cicluri de învățămînt, același diriginte — nu pot fi decît salutare. Copilul meu are de patru ani același diriginte; acesta îl cunoaște așa cum îl cunoaștem și noi, familia, și firește, îl poate ajuta, mai ales că în ultimii doi ani elevii trebuie să facă față unor sarcini sporite, în vederea maturității și intrării în facultate.

CÎTE ORE SÎNT ÎNTR-O ZI ȘI CÎTE ZILE ÎN SĂPTĂMÎNĂ

Păreerea elevului E.I.

...Cel mai bun lucru pentru un copil? Părinții. Ei ne iubesc, ei ne pregătesc pentru viață, sfaturile lor sînt de considerat, mai ales atunci cînd, cum e cazul la mine, între sfatul și comportamentul lor există o concordanță deplină. Părinții sînt pentru mine un exemplu permanent.

E.I., un tînăr nu prea dezvoltat, curat: la îmbrăcăminte, chip, priviri, sigur de el, poate o leacă prea sigur (e oare o urmare a faptului, că se consideră, ca elev fruntaș, peste nivelul colegilor lui?), vorbește degajat, liber, ca un bărbat. Îl interzic: — „În afară de exemplu, familia s-a amestecat și altfel în educația duminică, să zicem: a contribuit la alegerea profesiei?” Ride:

— Într-un fel. Mi-au dat voie să mă fac orice, în afară de profesia lor. Am ales arhitectura, fiindcă e o meserie constructivă. Pentru mine, constructiv înseamnă să vezi că din munca ta rămîne ceva. Că acel ceva e opera minilor tale. Arhitectura este așa ceva și, în plus, imbină arta cu matematica. O dată aleasă profesia, a trebuit să mă atern serios și din vreme la lucru, pentru a reduce cît mai mult probabilitățile de a nu reuși în facultate. Și, cu ajutorul și sfatul părinților și al dirigintei mi-am organizat timpul astfel: dimineața — cursurile de liceu, după masa — ceva odihnă, apoi, zilnic — pregătirea lecțiilor. Lunea și vînzarea cite patru ore de desen tehnic și artistic. Marți și joi — două ore de pregătire la matematică și fizică. Acestea toate, am mai spus, în vederea maturității și a examenului de admitere în facultate. În plus fac zilnic ore de franceză și engleză. Acestea îmi vor prinde bine în viață. Duminica dimineața, mă ocup cu literatura: particip la olimpiada de limba română.

Anul acesta — vă ghicesc întrebarea: cînd și cum îmi fac timp liber? — trebuie să muncesc mai mult. Atunci, învăț cu intermitențe. Mă concentrez cîteva ceasuri apoi mă relaxez, ascult muzică, ies la plimbare. Rar, la cîte un cinematograful (filmele bune sînt rare). Rar, la teatru. Nu urmăresc emisiunile de la televizor. Are programe pe care eu nu le apreciez și e obositor. La ora 9, după masa de seară, ar trebui să mă culc, dar citesc. Mai ales cărți care îmi completează cultura: de artă și literatură universală. Chestia asta cu cititul, ar fi bine să n-o notați; părinții ar fi în stare să mi-o interzică: „prea mult otosești!”. În schimb notați vă rog o lipsă din programul de învățămînt, pe care atît eu cît și colegii mei o resimțim: un curs de istoria artei și unul de cultură universală. Nu știm despre acestea decît pe apucate — și numai aceia care au dorința și posibilitatea de a-și sacrifica timp sau bani: cercetînd bibliotecii sau cumpărînd cărți. Tot despre timpul liber vreți să mă întrebați? Sport? Nu. Nu am cum și cînd să-l fac organizat cum ar trebui: fac ceva tenis și înot în vacanțe. Orele de educație fizică în școală sînt insuficiente — două — ca și cele de desen; lipsesc cu totul cele de muzică... Se spune că ne-ar îngreuna programul, dar eu cred, că, dacă nu mai mult, cel puțin ne-ar recrea.

Concluzia dirigintei

Un singur caz, poate, e neconcludent. Totuși e exemplar. În orice caz ne-am străduit să fie: comportările elevilor mai buni, le scoț în evidență: ele determină un curent de opinie opus celui „de pe vremea noastră”, cînd în deobște fruntașii clasei erau considerați excepții și taxați ca atare. Nici azi nu toți elevii pot fi fruntași. Dar toți își pot organiza timpul astfel ca să-l poată folosi, cultivîndu-se la maximum. Continuitatea în studiu, iată un factor de care părinții ar trebui să se ocupe serios. Fiindcă tot veni vorba, consider că un bun ajutor dat profesorilor și elevului de către părinți este acela de a nu schimba, din an în an, și uneori mai des, școala. Liceele noastre se bucură de o frumoasă tradiție; al nostru și-a serbat acum un an centenarul. Părinții ar posibilitatea opțiunii. O dată făcută, consecvența se impune.

În cazul elevului E.I., deși condiții obiective ar fi cerut schimbarea — familia s-a mutat, elevul face drum lung — părinții au insistat ca fiul lor să-și continue învățătura în școală în care a început-o.

E și aceasta una din condițiile în care munca noastră, a profesorilor, cît și a părinților se poate desfășura optim, firește, spre folosul elevului și, prin el, al întregii societăți.

N. CRIȘAN

■ Cum vedeți formarea și întărirea unui curent de opinie publică, în ce privește educația copiilor și adolescenților?

■ Ce factori (instituții) pot contribui la formarea unui curent de opinie publică activă?

■ Ce sprijin poate da educației tineretului nostru opinia publică și cum se poate el concretiza?

Cuvîntul unui pedagog:

O DATORIE CETĂȚENEASCĂ DE ONOARE

Formarea și întărirea unui curent de opinie publică, privind educația copiilor și adolescenților, presupune — după aprecierea mea — două elemente: unul are caracter cantitativ, iar altul, caracter calitativ. Este necesar să se creeze, în rîndul unui cîit mai mare număr de adulți, convingerea asupra necesității intervenției prompte, ori de cîte ori sînt martori ai unei acțiuni reprobabile, săvîrșită de un copil sau un adolescent. Elementul calitativ ține de modalitatea în care se efectuează intervenția. De foarte multe ori „opinia“ se manifestă needucativ. Dacă unii adulți nu intervin, privind cu indiferență comportarea celor mai mici, alții intervin cu nervozitate, folosind expresii care ele însele ar cere o punere la punct din partea opiniei publice.

Este adevărat, uneori comportarea unor adolescenți poate fi apreciată ca o jignire adusă celor din jurul lor. Dar în munca educativă, unei jigniri nu trebuie să i se răspundă tot cu o jignire.

1. — Iată de ce, a forma și întări un curent de opinie publică, în ce privește educația copiilor și adolescenților, înseamnă a stimula la unii adulți ieșirea din indiferența cu care privesc problemele tinerei generații, convingerea că printre îndatoririle lor cetățenești este și aceea de cetățean-educator. Totodată, e necesar să pătrundă mai larg în opinia publică ideea că o intervenție cu eficiență educativă trebuie să îndeplinească anumite condiții.

2. — Este necesar deci, pentru formarea unui curent de opinie publică activă, să se desfășoare o amplă acțiune în rîndul adulților — prin intermediul școlilor, organizațiilor obștești, presei. Cred că un rol deosebit de important îi revine, în această direcție, revistei „Colocvii“. Accentul să se pună pe necesitatea unei opinii și pe căile de manifestare a acesteia, pentru ca ea să aibă eficiență.

3. — Opinia publică în acțiune ar însemna un pas deosebit de important în lărgirea sferei de manifestare a influenței intenționate, conștiente, asupra dezvoltării tinerei generații.

I. STANCIU

lector la Facultatea de Filozofie
Catedra de Pedagogie

Un bătrîn pensionar:

PROFESORII FĂRĂ NUME

Sînt pensionar. Am 67 de ani. Iată răspunsul meu: „Opinia publică reprezintă un zăcămint uriaș de energie morală, aflată într-o neistovită mișcare educativă. Acțiunea ei se manifestă zilnic, pretutindeni, chiar dacă nu are totdeauna un caracter demonstrativ. Așa se întîmplă, de pildă, cu masa acelor cetățeni care, fără ostentație, respectă regulile de circulație, păstrează curățenia ora-

sului, respectă pe bătrîni, nu se îmbulzesc, vociferînd, la troleibuze, nu trec peste rîndul oamenilor la ghișeele cinematografulor și au, în modul cel mai firesc, un comportament civilizât. Ei oferă copiilor și tinerelor generații, un tăcut și modest exemplu educativ. Poate că de cele mai multe ori ei înșiși se ignoră ca factori educativi, dar, chiar și în acest caz, ei sînt fără să se gîndească la acest lucru niște veritabili profesori și dascăli de etică. Merită elogiul nostru al tuturor și stima noastră deosebită“.

N.D.

Omul de pe stradă:

PASIUNE, CONȘTIINȚĂ ȘI SOLIDARITATE

Pare un paradox, dar opinia publică se manifestă și individual, nu numai colectiv. În toate cazurile, acțiunea ei educativă conține cîteva elemente esențiale: pasiune, conștiință și solidaritate. Nu mă lasă indiferent o faptă urîtă a cuiva și, fără să adopt un aer de profesor, iau atitudine. Dar nu e vorba numai de fapte reprobabile, ci și de situații în care se cere nu admonestare și morală, ci, pur și simplu, un ajutor în spiritul solidarității umane. Și am să dau un exemplu personal: în anul 1962 eram tehnician constructor pe un șantier din Constanța. Într-o zi, întîlnesc, absolut întîmplător, pe stradă, vagabondînd solitar, un băiat din cartierul meu, din București. Știam despre el că era orfan de tată și că avea o mamă imorală.

— Ce cauți pe aici? I-am întrebat.

— Am fugit de-acasă. Nu mai pot sta. Mama vine cu persoane diferite și mă trimite la plimbare, ca să rămînă singură. Am venit la Constanța să-mi caut un rost, să muncesc.

Am încercat să-l angajăm pe șantier, într-o muncă ușoară, de curier, dar nu s-a putut, deoarece nu împlinise încă 16 ani. I-am dat bani de drum să se întoarcă la București și l-am sfătuit să-și vadă de școală. Știam că era un elev excepțional, cu un fond sănătos. Dar n-a plecat la București. A fost prins de miliție furînd haine pe plaja „Modern“. Întrebat la Procuratură despre persoanele din Constanța care-l cunosc, el a dat numele meu. Am fost chemat la Procuratură. N-am putut împiedica darea lui în judecată, dar depozitia mea la proces a cîntărit greu. Nu i s-a dat o pedeapsă privativă de libertate. După cîteva săptămîni, la întoarcerea mea în București, l-am căutat și m-am ocupat de el. Am găsit un aliat prețios într-unul din profesorii săi, un profesor de educație fizică. I-am cumpărat haine — gestul mi-a adus aminte de propria-mi copilărie. Am intervenit și i-am găsit un serviciu ușor la aerogara Băneasa. În tot acel timp el învăța la liceu, la seral. A terminat liceul, apoi a intrat la Facultatea de Matematici. Astăzi este student, unul din cei mai buni studenți din an.

I.P.

UN EDUCATOR COLECTIV:

La cinematograful „București“

SUB ȘAISPREZECE ANI

Dialog cu tov. Gh. Tomescu, directorul cinematografului „București“.

— Sînteți atenți la vîrsta spectatorilor?

— Evident. Totuși, controlul operat de către casierile noastre rămîne mai mult un deziderat, decît o realitate.

— De ce?

— Atunci cînd li se pare că au în față un spectator minor, îi solicităm prezentarea buletinului; bineînțeles, copiii nu au buletin și nu-l pot arăta. Copiii însă, inventivi, recurg indeobște la ajutorul unor persoane mai în vîrstă, invocînd minciuna că vor să cumpere bilete pentru părinții lor.

— Și reușesc astfel să intre la film?

— Nu, pentru că tovarășul de la intrarea în cinematograful este atent, iar controlul nu poate fi înșelat. Mai serioasă, după părerea mea, este situația acelor părinți care își aduc singuri copiii la astfel de filme, motivînd că un „băiețel de 5 ani tot nu înțelege nimic“. Trebuie să purtăm discuții istovitoare ca să-i convingem că nu procedează bine. Uneori ni se răspunde că nu noi răspundem de educația copiilor lor și să nu le purtăm grija asta. Alteori ni se aduc chiar mici amenințări de genul „știți cine sînt eu?“ De obicei, masa celorlalți spectatori intervine prompt și cu un efect educativ imediat.

GH. TOMESCU

Un controlor I.T.B.

IRITAREA NU E PEDAGOGICĂ

Vîrsta, experiența de viață și profesia fac din mine un observator zilnic a zeci de fapte care denotă creșterea rolului opiniei publice ca educator colectiv. Extrem de rari sînt acum tinerii ce par a nu vedea prezența aparatelor de taxat din mijloacele de transport în comun. Un rol important l-a jucat opinia publică. Am auzit de multe ori dialoguri de acest fel:

— Ați uitat să luați bilet.

— Sînteți de la I.T.B.?

— Sînt un simplu cetățean.

— Atunci de ce interveniți? Doar nu păgubiți nimic.

— Vă înșelați. Paguba este și a mea!

— Cincizeci de bani nu alcătuiască o pagubă prea mare!

— Dacă numai o sută de tineri procedează ca dvs. de două ori pe zi, suma frustrată nu e chiar așa de mică.

Desigur, se aud uneori și altfel de expresii, mai puțin decente și civilizate, dar ele sînt vestejite pe loc. Sobrietatea și bunul simț sînt sfîrșesc prin a dobîndi cîștig de cauză. Odinioară, puteai auzi deseori astfel de remarci la adresa vreunui

bătrîn ce se urca cu greu în tramvai:

— Îl caută moartea pe-acasă și el se plimbă!

Acum e pur și simplu emoționant să vezi călătorii tineri grîbindu-se să-i ajute pe bătrîni a se urca în tramvai și troleibuze.

Mai sînt însă și falși educatori, cetățeni care pornind de la un sfat sau de la o observație moralizatoare, nu reușesc să păstreze un ton ponderat, ci alunecă repede în certuri cu vocea ridicată, cu amenințări și injurii.

Acești „pedagogi“ sui-generis, care aduc un spirit mahalagesc în discuțiile publice din tramvai și troleibuze trebuie să primească dezaprobarea noastră. Iritarea nu este pedagogică. Dimpotrivă...

— Mă întrebați care sînt mijloacele cele mai bune pentru dezvoltarea unui curent de opinie publică sănătos și activ? Presa, cinematograful și televiziunea. Foiletoane cum sînt cele scrise în „Știința“ de Nicuță Tănase, filme documentare cum este acel emoționant „Cine e de vină?“, sau emisiuni la televiziune, cum este „Joia tineretului“, iată cîteva exemple. Ele au o largă și puternică înfrîurire educativă.

N. MARIN

Un responsabil de restaurant-bar

ATENȚIE PĂRINȚI, COPIII NE IMITĂ!

Restaurantul „Dunărea“ are, la etaj, și un bar de zi. Petema, „opinia publică — educator colectiv“, tov. Radu L. responsabilul susnumitei unități comerciale ne-a declarat:

— Șaptezeci la sută din clienții noștri sînt studenți de la Universitate și de la Arhitectură, amîndouă situate în apropiere. Vreau să relev dorința de distracție a tinerilor, chiar și a celor la vîrsta pre-adolescenței. Ei vor în general să-i imite pe oamenii maturi, să pară că stau la tafas cu gravitate. Chiar cînd fumează, ei fac acest lucru din două motive: pentru a-i imita pe cei mari și...fiindcă fumatul este interzis.

Educația e datoare să țină seama de acest factor, al tendinței de imitație. Cred că, în lumina acestei considerații, oamenii maturi trebuie să manifeste o mare grijă în felul lor de a se manifesta în public, mai ales atunci cînd sînt de față copii și adolescenți.

L. RADU

Cuvîntul unui psiholog:

ȘI COPIII AU OPINIA LOR PUBLICĂ

Opinia publică este efectul vieții în colectiv; ca atare, influența ei educativă asupra copiilor și adolescenților nu poate fi înțeleasă decît prin raportare la însuși grupul care o generează: colectivul de copii sau de adolescenți.

OPINIA PUBLICĂ

Opinia publică exprimă particularitățile social-psihologice ale colectivului dat, înclinațiile, preferințele, obiceiurile, iubirea și voiața colectivă. Ea presupune, deci, un nivel relativ înalt de constituire și funcționare a colectivelor sociale, nivel la care colectivul există și se impune ca o *realitate certă* pentru fiecare din membrii săi. În acest cadru, numeroasele însușiri psihice și modalități individuale de reacție, fără să fi dispărut, fără să fi fost „înghițite”, s-au contopit, totuși, într-o sinteză superioară: opinia publică colectivă — efect și, în același timp, mediator al conduitei fiecăruia. Valoarea și forța ei educativă se cunosc tocmai prin voiața și amploarea actelor și atitudinilor individuale pe care ea le reglează efectiv. Odată conturată și instalată, opinia publică, colectivul dat funcționează — am putea spune — după principiul motorului cu combustie internă. Opinia publică nu este o însușire statică, o simplă stare spirituală. Dimpotrivă, ea exprimă o caracterizare dinamică a grupului: asemenea „zonei de excitabilitate optimă”, descrisă de Pavlov, ea se deplasează, se extinde sau se restringe, se fixează sau se restructurează în funcție de împrejurările și necesitățile sociale obiective, cărora trebuie să le răspundă și cu care trebuie să se echilibreze colectivul respectiv. Definind colectivul tocmai în momentele lui de lucru, de tensiune, de manifestare activă și de afirmare, **opinia publică devine „mod de viață”, deprindere și sens al existenței** colectivului.

Iată de ce devine foarte importantă axarea muncii educative în școală pe creșterea și cultivarea opiniei publice a colectivelor de elevi. Nu numai pentru că s-ar ușura în mare măsură și ar deveni mai rațională însăși munca educatorilor; părinți și profesori (aceștia ar urma să-și concentreze în principal atenția nu asupra „cazului individual”, izolat și puțin semnificativ, ci asupra unității de viață mai mari care este colectivul), ci și pentru că ar spori însăși eficiența și randamentul procesului educativ: un colectiv școlar cu o opinie publică promptă și bogată în conținut reprezintă o unitate care și-a luat „soarta în propriile mâini”, care își educă membrii și se educă, implicit, și pe sine. Psihologic, aceasta echivalează cu crearea bazei pentru motivarea internă a procesului educativ.

Acest stadiu nu poate fi atins fără străbaterea unui anumit drum. Este drumul trecerii de la cerințele învățământului, sprijinite de colectiv, spre educarea colectivului pentru a manifesta el singur anumite exigențe față de membrii săi și pentru a controla îndeplinirea lor. Cu alte cuvinte, este vorba de trecerea de la acțiunea pedagogică directă, a învățătorului sau profesorului, la acțiunea indirectă, exercitată prin intermediul colectivului. Rezultatul este acela că, treptat, fiecare membru al colectivului începe să-și formuleze cerințe pentru sine însuși.

S-ar putea vorbi de multiplele forme pe care le poate îmbrăca influența opiniei colectivului școlar asupra membrilor săi, de trăsăturile unui colectiv școlar sănătos etc. Mai urgentă mi se pare, însă, încercarea de a lămurii unele probleme privind *factorii* care pot contribui la formarea unui curent de opinie publică activă în rândul elevilor.

Desigur, pe treptele inițiale ale procesului instructiv — clasele I — IV — accentul cade pe intervențiile din afară, învățătorului revenindu-i rolul conducător în schițarea cadrului viitorului colectiv. Majoritatea problemelor, curiozităților, întrebărilor sau nemulțumirilor copiilor se scurg pe căi individuale spre persoana învățătorului și apoi devin ale întregului colectiv (care, deocamdată, nu e decât o grupare obiectivă a unui număr de copii), în sensul că toți se pun la curent cu ele, *numai după ce învățătorul comunică întregului public al clasei despre aceasta.*

Faptul important e acela că pedagogul sancționează într-un fel — pozitiv sau negativ — conduitele și actele individuale, aprecierile lui fiind prefața, modelul constituirii propriilor aprecieri și puncte de vedere ale colectivului. Așadar, inițial, colectivul de elevi nu exprimă decât o situație, o stare de fapt obiectivă, creată din afară. El există și lucrează pe seama permanentelor contacte și imprumuturi din afară și cu precădere pe seama relației cu adultul de care e dirijat. El devine și o formațiune psihologică propriu-zisă, pe măsură ce-și acumulează experiența proprie de viață și dobândește o istorie a lui.

Relația aceasta, de directă proporționalitate și de interdependență reciprocă a colectivului și opiniei, apare deosebit de pregnantă la vârsta adolescenței. Aici colectivul devine, într-adevăr, un centru de primire și prelucrare colectivă a informației. Aici, în virtutea și a unor particularități psihice de ordin mai general, dimensiunile structurii interne a colectivului devin mai adânci, incluzând relații de tip nou: prietenia, tovarășia, dragostea. Sarcina de răspundere a educatorului constă acum într-o intervenție care să faciliteze unificarea cuplurilor și subgrupurilor apărute spontan, într-un colectiv unitar, durabil. Participarea adolescenților la activitatea organizațiilor de pionieri și U.T.C. — unde munca este esențialmente colectivă și unde privilegiile de a lua hotărâri colective și de a emite aprecieri colective sînt foarte numeroase — este, deosemena, un factor de mare importanță, care alimentează și susține curentul opiniei publice în masa membrilor colectivului.

GOLU PANTEIMON

doctor în psihologie,
lector la Facultatea de filozofie,
catedra de psihologie

Anchetă realizată de
P. TOLVADIA

CARTEA FUNDAMENTALĂ A EDUCAȚIEI

Zăgazul vechilor forme de viață, înțepenite ca într-o geologie milenară, a căzut sub loviturile repetate ale forțelor proaspete, și structura societății s-a schimbat. S-au instaurat noi relații sociale și aspirațiile poporului, cristalizate în principii etice superioare, au devenit legi ale statului. Dezvoltarea socială și-a găsit sensul major și patria înainteaș neabătută pe toate liniile, pe fronturile tuturor sectoarelor de activitate, construindu-și, pe distanțe și timp, matematic calculate, din propriile ei imense izvoare de energie, înfățișarea nouă.

O operă de pedagogie socială, de o amploare fără egal, se desăvârșește sub ochii noștri. Încățămîntul a devenit un încățămînt de masă. Instrucțiunea majorității populației școlare era oprită în trecut ca de un prag la vîrsta la care mureau copiii Feseleagăi din nuvela tragică a lui Ion Agirbiceanu. Astăzi tineretul are drum liber spre școlile de toate gradele. Prin școala generală obligatorie și, în perspectivă, prin mărirea duratei ei, el beneficiază de un plus de timp rezervat instrucției și educației, înainte de a păși în viață. Capacitatea lui intelectuală a crescut, orizontul lui cultural s-a lărgit. Tineretul sătesc, dacă avem în vedere doar revoluția agrotehnică, e chemat în mod necesar să se ridice sub raportul cunoștințelor de specialitate, la nivelul muncitorilor constructori de mașini sau al celor din agrochimie. Osmoza continuă și mai adînc, în zona vieții spirituale, în gândire, în etică și morală.

Factorul catalizator este ideologia Partidului.

Optica țărânimii s-a modificat. Circuitul civilizator în care a intrat satul, i-a deschis un orizont nevisat. Agronomul a reabilitat pămînturile considerate prin tradiție nefertile. Pămîntul ce părea definitiv sterp, supus analizei ca un trup omenesc unui examen radiologic, și-a dezvăluit tinjirea îndelungată: croia o anumită specie a florei. Numai ei îi putea trece virtuțile ascunse. Și coastele, ponoarele aride se îmbracă pînă jos în viță de vie și livezi. Agronomul i-a descoperit aptitudinea ascunsă, așa cum descoperă un pedagog într-un subiect recalitrant trăsătura pozitivă, și-a făcut din ea punct de sprijin pentru opera lui.

Etica comunistă a adus în felul de a privi omul pe alt om și de a se privi pe sine, sentimentul încrederii. Simburele curat al sufletului, adeseori ascuns sub straturi de zgură, hrănit ca de o ploaie binefăcătoare de căldura umană a acestui sentiment, a dat ramuri. Pe una dintre ele mugurii ca niște ochi rămîn pentru toată viața deschiși pe frumusețea lumii. O descoperă în legăturile dintre oameni, în solidaritatea colectivă, în felul de a gândi și simți al naștii socialiste, în identificarea propriei existențe cu existența poporului.

Înregistrăm cu satisfacție, ca pe propriile noastre succese, progresele raportate în cite-un domeniu aparent depărtat de aria preocupărilor implicate de profesiunea proprie. Ne bucură ieșirea din anonimat a atîtor așezări și teritorii din cuprinsul patriei. Ne bucură afirmarea valorilor și a bunurilor create de poporul nostru pe plan internațional. Urmărim cu emoție trecerea în cercetare a fiecărui sector al economiei și culturii naționale, bilanțurile periodice ale Congreselor Partidului, pentru etapele care se încheie, marile planuri de stat pentru etapele pe care le deschid, și hotărîrile lui intrunesc aprobarea noastră entuziasată.

Se ține o conferință despre industria națională, și oameni de artă, scriitori, artiști plastici, muzicieni o ascultă cu interes. Se discută în presă problema educației tineretului, și muncitorul din uzină face observații substanțiale. Vecinul din tren, urcat într-o gară din munți, contabil de profesie într-o mică unitate comercială, desfășurîndu-și în față harta țării, pledează pentru dezvoltarea punctelor turistice: vede în ele o sursă a genitului național. Se crează Comitetul național pentru cercetarea științifică, rațiunile acestei hotărîri sînt comunicate prin presă, și cetățeanul obișnuit se luminează dintr-odată asupra importanței pe care o are în dezvoltarea unui stat modern, în asigurarea independenței lui, în competiția economică internațională, potențialul propriu de materie cenușe, care este inteligența.

Manifestăm un interes ardent pentru toate problemele statului. Vedem legăturile dintre ele, condiționarea lor reciprocă. Am dobîndit, cu alte cuvinte, o conștiință politică. Ea s-a născut din acea comunime morală complexă dintre individ și colectivitate, în care fiecare termen își regăsește în celălalt datele conștiinței de sine. Cuvîntul politică vine din grecescul polis, care înseamnă cetatea, adică statul. A desfășura o activitate politică, înseamnă a te ocupa de bunul mers al treburilor statului. Așa cum a reabilitat normele simple ale moralei și dreptății călcate în picioare de orînduirile exploatare, Partidul Comunist Român a redat termenului amintit sensul lui major, de organizare și conducere a treburilor Statului, în interesul tuturor oamenilor cetății.

Politica Partidului Comunist Român pornește de la năzuințele din trecut ale poporului, le preia, le realizează în prezent și deschide drumuri pentru noi înfăptuiri. Șavantul, artistul sau muncitorul din oricare sector de activitate, prin munca lui concretă, comunică astfel cu viitorul. E perspectiva nouă în care e așezat omul contemporan. Din această perspectivă, Partidul Comunist Român construiește o operă bazată pe cea mai înaintată concepție despre lume, pe cea mai adîncă grijă pentru oameni, pe cea mai înflăcărată dragoste de patrie. O operă grandioasă, scrisă pe mari spații geografice și morale, în realizări fără egal în istoria noastră, pe întreg teritoriul țării. Ea, această operă grandioasă, constituie pentru noi cartea fundamentală a educației.

EMIL GIURGIUCA

O P R O B L E M Ă L A O R D I N E A

Dezvoltarea socială și progresul științei și al tehnicii creează mari disponibilități de timp liber. Folosirea rațională a timpului liber este rezultatul unei acțiuni educative, căreia tânărul de azi — adultul de mâine — îi este supus de pe băncile școlii.

CUM VĂ PETRECEȚI TIMPUL LIBER?

Întrebarea am adresat-o unui număr de 1472 de elevi, din clasele I—XI ale unor școli generale și licee din București, Brașov și regiunea Galați (Făurei și Iancaș). Iată o mică statistică de început, referitoare la numărul activităților din timpul liber, indicate de elevi:

Clasa	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI
Nr. de activități	4	7	15	21	20	8	42	41			

Din tabelul de mai sus rezultă că numărul activităților din timpul liber al elevilor crește în concordanță cu nivelul de pregătire intelectuală a acestora, înregistrând o stagnare în ultimele două clase ale școlii generale și ale liceului: pe primul plan se situează acum munca la învățatură, în vederea pregătirii și susținerii examenelor finale și concursurilor de admitere în liceu, școli profesionale și facultăți.

Creșterea numerică nu e totuși cu supraîncărcarea activităților din timpul liber: ea stă sub semnul

varietății de interese dezvoltate prin procesul instructiv-educativ și al posibilităților de satisfacere a lor, oferite de orînduirea noastră socialistă.

LECTURA PE LOCUL ÎNTÎI

În afara lecturii impuse de programa școlară (limba română, istorie, limbi străine etc.), pe care n-am considerat-o ca activitate de timp liber, 36,33% din elevi s-au declarat cititori pasionați: „Citesc mult, pentru a-mi îmbogăți cunoștințele despre viață și despre opera marilor scriitori ai lumii. Am citit opera lui Mihail Eminescu, Ion Greangă, I.L. Caragiale, B. Ștefănescu-Delavrancea, Camil Petrescu, George Coșbuc, Gorki, Heine”. (P. Lucia cl. XI C).

Sub influența studiului și activităților practice ale obiectelor realist-științifice din planurile de învățămînt ale școlii de cultură generală și sub aceea a orientării profesionale, un număr tot mai mare de tineri caută cartea cu conținut științific. 26,36% din elevi au indicat ca preferată literatura științifică — fantastică și aproape unanimitatea, literatura de aventuri: „Literatura de aventuri, bună, îmi pune la încercare inteligența”, — „Îmi place să citesc cărți de aventuri, dar nu prea se găsesc”.

În legătură cu locul pe care-l ocupă lectura în activitățile din

● 1472 elevi care vorbesc despre literatură, artă și sport

● Timpul liber nu înseamnă doar joacă

● De la „Robin Hood” la „Sfîntul”

timpul liber al elevilor, se ridică unele probleme și anume:

1.— Bibliotecile școlare nu satisfac decît în parte cererile tinerilor cititori. „Aș vrea ca biblioteca școlii să fie dotată cu cărți din cele mai diverse domenii”, — „mă duc la bibliotecă să-mi iau o carte, dar n-are cartea care îmi place mie”.

2.— Un număr prea mic de elevi frecventează bibliotecile publice, rezumîndu-se la mica lor bibliotecă de familie. „Eu aș vrea să citesc, dar din cauză că am terminat toate cărțile din bibliotecă, mă plit-tesc și trebuie, ori să le recitesc, ori să mă duc să mă joc.” Lipsa îndrumării elevului de către familie e evidentă!

3.— Elevii citesc de preferință cărți pe care nu le recomandă școala, în detrimentul lecturii obligatorii. Lectura obligatorie trebuie rezumată în caietul de lecturi particulare. Caietul acesta, prin felul cum profesorii îl impun, scade interesul copiilor pentru lectură, deplasînd accentul spre obligația sancționată prin notă. Pentru a le

rămîne timp de citit cartea preferată, elevii copiază rezumate de la colegi, satisfăcîndu-și formal și fraudulos o cerință care în fondul ei are, totuși, intenții educative. „Ca să-mi rămînă timp pentru „Cei trei mușchetari”, m-am înțeles cu Ioana: ea să facă rezumatul lui „Ion”, iar eu la „Pădurea Spînzuraților” și să ne împrumutăm rezumatele”.

Elevii, chiar acei care citesc, sînt în general lipsiți de o informație literară curentă, pentru că nu urmăresc (decît 5,48%) presa literară.

Un fapt care conduce spre unele considerații critice asupra modului în care se realizează în practică bifurcația elevilor de liceu la cele două secții (reală și umanistă): elevii de la secția reală, „reparti-zați” după criteriul notelor bune, citesc mai mult decît colegii lor de la umanistă și desfășoară activități mai interesante, mai de conținut.

Sînt din ce în ce mai numeroși elevii antrenati în activități prac-

Timpul liber, în accepțiunea generală, înseamnă vremea afectată preocupărilor care nu sînt legate direct de obligațiile profesionale. Adică, exagerînd și simplificînd puțin, pentru criticul de film, timpul liber desemnează perioada cînd el citește un tratat de chimie, iar pentru chimist, perioada cînd — după orele de laborator — vizionează un film. De aici reiese ideea că timpul liber nu este acela în care nu facem nimic (chiar atunci cînd realmente nu facem nimic), ci acela în care natura preocupărilor noastre se schimbă, și cînd, poate, filozofia fiecăruia iese cel mai pregnant în evidență. Timpul liber, așadar, face parte din viața noastră, din cele 24 de ore ale zilei, sau din cele 7 zile ale săptămînii. Organizarea sa judicioasă are o importanță deosebit de mare în activitatea generală a omului și mai ales în activitatea acestora care se pregătesc, la o anumită vîrstă, pentru muncă și viață. Folosirea timpului liber incumbă deci o atitudine socială și politică, implicațiile acestei „modalități de folosire” fiind multiple în activitatea ulterioară a elevului. Consider de aceea utile rîndurile de față, mai mult ca un început de discuție decît de stabilirea unor jaloane ori indicații.

Cu ocazia unei chestionări a mai multor elevi de la unele licee din Capitală, s-a degajat o concluzie interesantă. Încep, de aceea, prin a o consemna: odată cu vîrsta, crește și interesul elevilor față de problematica și frămîntările actuale ale lumii contemporane. Filmele la care ei merg au mai ales subiecte contemporane, cărțile citite de asemenea. Gustul călătoriei se înglobează și el într-o modalitate actuală de cunoaștere a lumii și naturii. Menționez de asemenea, că unii dintre elevi au răspuns că frecventează des spectacolele Cinematoteei, mai ales acelea despre care au auzit cuvinte de laudă.

Elevii fac apoi, în multe cazuri, diferențieri între adevăratele și falsele valori, vădese în preocupările lor dorința de a-și ridica nivelul cultural și intelectual, ceea ce este, desigur, un merit al pedagogilor, al părinților, al societății noastre socialiste în ansamblu. În acest domeniu însă — de îndrumare și controlare a preocupărilor din afara școlii — mai sînt multe de făcut. Iar această muncă se face în primul rînd în școală, nu în cadrul orelor de diriginție, ci în cuprinsul fiecărei ore, la clasă. Pasiunea pentru cunoaștere (pasiune foarte importantă pentru folosirea timpului

„LIBERTATEA” TIMPULUI LIBER AL ELEVULUI

liber) se poate cultiva în cadrul orelor de matematică, de fizică, de chimie. De altfel, profesorul n-ar putea fi în întregime convingător, dacă, în cadrul lecțiilor de geometrie neeuclidiană, de exemplu, n-ar releva așul-tărilor neliniștea spiritului uman, de a trece peste aparența lucrurilor și de a merge spre cauzele mai profunde ale legilor spațiului. Orariul zilnic de școală este, deci, un izvor important de educare a preocupărilor extrașcolare ale elevilor.

Cît despre importanța proprie a orelor de diriginție în acest domeniu, asupra ei, cred, trebuie să insistăm. Aici preocupările elevilor pot fi concretizate și nominalizate. Orientarea generală poate fi limitată la cuprinsul unei săptămîni. Aici poate fi abordat detaliul, recomandarea unei anumite cărți, a unui anumit film sau spectacol. Dirigintele trebuie de asemenea să încurajeze înclinațiile naturale ale elevilor spre tehnică, spre artă, astfel încît, în activitatea din afara școlii, acestea să devină o pasiune. Cultivarea cu grijă a pasiunilor este o sarcină importantă a dirigintelui, pasiunile impunînd prin ele înșile o disciplină voluntară în folosirea integrală, și orientată spre un scop, a timpului liber.

Alt aspect al problemei este munca dirigintelui cu părinții. În definitiv, majoritatea timpului elevul și-l petrece în familie, nu în școală. În acest mediu, sfaturile pe care elevul le ia mai mult în considerație sînt cele ale părinților. Iată pentru ce, colaborarea dintre diriginte și părinți este eficientă atunci cînd are caracterul unei consultări reciproce. Sugestiile celor două părți trebuie să fie înțelese, chiar atunci cînd sînt discutate. Diriginții și părinții învață unii de la alții, păstrîndu-se însă rolul activ al școlii în programarea activității extrașcolare a elevilor.

ZILE: TIMPUL LIBER

- O inițiativă bună a unui comitet de bloc
- Părinți, știți cum să îndrumați activitatea copiilor în timpul liber?
- Câteva propuneri

țice, lucrative, pe un suport de documentare științifică: „In fiecare marți merg la Palatul Pionierilor la cercul de aeromodele unde, pe lângă construcția de avioane care ne atrage așa de mult, învățăm și noțiuni de aerodinamică și meteorologie. Lucrăm la aparatele de zbor care cer multe calcule matematice“.

— „Mi-am organizat acasă un mic laborator de chimie. Chiar dacă repet unele experiențe făcute la școală, am totuși o satisfacție destul de mare.“ (Gh. Șandru cl. XI-a B)

GRUPA DE COPII „VRĂBIUȚA“

Conținutul educativ al activităților din timpul liber al elevilor este rezultatul bune organizări a acestuia. Factorii organizatorici nu se rezumă însă la școală și

familie, ei se multiplică pînă la inițiative obștești: „In afara școlii eu am un program plăcut de joacă. Sub îndrumarea comitetului de bloc, astă-vară am organizat două serbări cu copii din blocul meu. Am recitat poezii și am avut citeca dansuri frumoase. De două ori pe săptămână grupa noastră organizează concursuri de desene. In vacanță ne-am propus să vizităm citeva muzee... Grupa de copii „Vrăbiuța“ are și un jurnal de grupă unde sînt menționate acțiunile importante. Lîngă blocul nostru e un teren viran, pe care l-am amenajat pentru joacă. La iarnă vrem să facem patinoar“ (Z. Eugeniu cl. VI-a)

SPECTACOLE, SPORT ȘI ALTCEVA...

Un loc important în preocupările tinerilor îl dețin spectacolele (37,04%) și radio-televiziunea (28,68%). Pe primul loc se situ-

Un loc important în preocupările din timpul liber al școlarului îl ocupă și recreerea, întîlnirile prietenești, excursiile. Părinții au și în acest domeniu sprijinul dirigintei și al profesorilor. Aici însă, contribuția lor este mai mare, acțiunea mai directă. Subliniez aceasta, pentru că o excursie pe un itinerar bine ales, într-un anturaj adecvat, poate constitui un bun prilej de îmbogățire a cunoștințelor, de fortificare a organismului, de închegare a unor prietenii sincere. Ele fac, de asemenea, parte din educația patriotică generală a unui om în formare. Jocurile recreative, plimbările prin oraș sînt și ele timp folosit (nu pierdut), care ajută la crearea unui climat sănătos și armonios în dezvoltarea elevilor. Întîlnirile prietenești pot deveni, de asemeni, atunci cînd sînt judicios controlate, minunate prilejuri de educație cetățenească, de spirit de loialitate și socialitate, coordonate inerente formării unui om complet. In aceste ocazii pot lua naștere prietenii care să dureze apoi o viață întreagă.

Ansamblul tuturor problemelor arătate mai sus poate constitui subiectul unor dezbateri și în cadrul muncii UTC din școală. Cu ocazia diferitelor consultări și discuții, a ședințelor, problema folosirii judicioase a timpului trebuie să fie o preocupare mereu prezentă, ca o latură a educației comuniste și patriotice. Trăsăturile de caracter ale omului de mîine sînt modelate în decursul vremii. Aportul său social la munca generală este determinat de timp. Ori „timpul liber“, după cum am mai arătat, face parte din timpul nostru, din viața noastră. Folosirea lui devine o problemă de etică, de raportare la problemele generale ale societății. Folosirea lui face parte integrantă din idealul nostru comunist.

În încheiere, pentru a preciza mai bine lucrurile, cred nimerit să arăt și ceea ce înseamnă timp pierdut, în cadrul timpului liber. A citi o carte neinteresantă, cu scăzută valoare artistică, sau improprie vîrstei; a viziona un spectacol ori un film mediocre, fără problematică; a avea preocupări false temperamentului și înclinațiilor firești — așa numitele „talente silite“; a exagera timpul afectat recreerii, plimbărilor, întîlnirilor prietenești, toate acestea sînt cîteva din situațiile cînd inutilul și inutilul se confundă cu timpul pierdut. Și orice bătălie câștigată împotriva timpului pierdut este o bătălie pentru viață, o bătălie pentru formarea noastră ca oameni, pentru demnitatea noastră. Iată cum folosirea timpului liber al elevilor iese din cadrul ei relativ îngust și devine o problemă generală de educație.

TUDOR GHERMAN

ează filmul (în săli, sau pe micul ecran). Sub aspect educativ se pune problema alegerii spectacolului cel mai potrivit și aceea a discutării spectacolului vizionat de copii și cu copiii împreună, ceea ce nu toți părinții o fac.

De o popularitate nedezmățită se bucură filmele „Robin Hood“, „Cireșarii“, prezentate la ore accesibile copiilor și „Sfîntul“, a cărui oră de vizionare tirzie ar trebui să constituie pentru părinți o indicație de acces limitativ al copiilor, în raport cu vîrsta lor.

În legătură cu sportul, băieții răspund: fotbal, box, baschet, handbal ș.a., iar fetele: volei, baschet, handbal, tenis de masă ș.a. Am desprins din chestionare că se practică mai puțin atletismul, gimnastica și drumeția.

Mulți băieți bat mingea pe stradă. Mai puțini sînt cuprinși în cluburi sau inițiative de cartier (care ar trebui extinse!) beneficiind de terenuri amenajate. 19,21% din elevi sînt spectatori în tribune, la mechuri (îndeosebi) de fotbal, ceea ce nu se poate numi „în gura mare“ — sport.

Elevii școlilor din Brașov practică drumeția, excursiile la sfîrșit de săptămînă (10,87%); cei din București mai puțin (6,90%), iar cei din regiunea Galați (Făurei și Ianca-sat) nu menționează asemenea preocupări. Ordinea se schimbă la capitolul ... plimbări pe bulevarde: bucureștenii se situează în frunte; elevii din reg. Galați sînt în afara unor asemenea tentații.

Unele activități, cu o valoare instructiv-educativă deosebită, au o situație de inferioritate: limbile străine (7,80%), activitățile de creație, baletul, dansul, filatelia, șahul ș.a.

CUM AȘ DORI SĂ-MI PETREC TIMPUL LIBER

„Aș dori să se organizeze mai multe excursii“. — „Aș vrea să apară mai multe filme pentru tineret“. — „Să se organizeze un circ al copiilor, cu dresori și clowni copii“. — „Să se facă un teatru cu copii, dar nu de păpuși“. — „Aș vrea să mă duc la un film, dar nu știu cum să-l aleg, ca să-mi fie folositor, și nu găsesc bilete“. — „Aș dori ca în școala noastră să se amenajeze o sală de sport și un teren de sport, pe care să ne petrecem o parte din timpul liber“. — „In școală la noi să se organizeze cercuri de croitorie, de dansuri naționale și moderne, de desen și pictură. Aș dori să se organizeze clubul școlii“. — „Nu mai sînt pionieră: aș vrea să continui activitățile începute la Palatul Pionierilor, dar nu știu unde“. — „Mă pasionează chimia și fizica; propun să avem acces liber la laboratoarele școlii, odată pe săptămîna“.

PĂRINȚI ȘI COPII

Părinții se ocupă în mod diferit de organizarea timpului liber al

copiilor. Menționăm cazuri mai semnificative. „Pe Anișoara nu o las să se joace, decît în vacanțe. Trebuie să învețe. Pentru a-i ocupa timpul liber am înscris-o la innot, la „Dinamo“, are profesoară de engleză și franceză, cu mine învăță germana. Pînă de curînd urma și baletul“ (A.P. — funcționară). „Noi mergem cu copiii noștri la spectacole, pe care le discutăm apoi în familie. Discutăm și cărțile citite. Multe le citim împreună“ (B.Gh. — tehnician).

„Copiii sînt supraincărcați cu lecții și teme, cu efectuarea lor pentru că nu știu cum să învețe. Școala nu se preocupă mai atent de dezvoltarea deprinderii de a învăța a elevilor. De timp liber nu se poate vorbi, decît duminică. Atunci îi las în pace, să facă ce vor, să se simtă liberi. Destul îi batem la cap toată săptămîna“ (S.D.). Din răspunsurile părinților reiese necesitatea ca aceștia să fie ajutați pentru a-și forma o concepție justă despre timpul liber al copiilor și despre marea lui valoare educativă.

Materialul factic cules cu ocazia anchetei pe care am întreprins-o este foarte bogat. El se pretează la interpretări de pe poziția pedagogului, psihologului, medicului igienist, a părinților, organizației de tineret. Din prezentarea lui sumară desprindem cîteva concluzii.

1.— Elevii manifestă interes pentru activități libere, organizate în școală. Cercurile pe obiecte, cluburile școlare și, în general, toate activitățile în afară de clasă și extrașcolare sînt chemate să sprijine mai activ elevii în utilizarea inteligentă a timpului lor liber.

2.— Școala trebuie să sprijine familia în organizarea timpului liber al elevilor și în îndrumarea lor. Lectoratele pentru părinți, ședințele dirigintelor cu părinții pot să le acorde un ajutor substanțial.

3.— Se impune colaborarea tuturor factorilor educativi pentru o acțiune largă, de masă, în vederea activității tineretului spre preocupări și practici interesante, în timpul liber. Sportul — fotbalul pentru băieți — și activitatea de educație fizică în general trebuie mai mult utilizate ca instrumente de educare a tineretului. Ele trebuie „culese“ de pe stradă, organizate și îndrumate competent.

4.— E de datoria uniunilor de creație să pună la dispoziția tineretului opere literare, lucrări de artă ș.a. cit mai variate, accesibile, cu un fond științific și uman, realizate convingător, artistic.

5.— Casele de cultură ale tineretului ar trebui să preia, în continuare, activități practicate de elevi la Palatul Pionierilor.

ROMEO DĂSCĂLESCU

Cercetător științific la Institutul de Științe Pedagogice

Cu acest articol deschidem o dezbatere pe tema „Ce este și ce trebuie să fie literatura pentru copii și tineret”.

Facem un apel călduros pe care-l adresăm nu numai criticilor literari, dar și profesorilor, redactorilor din edituri, prozatorilor și poetilor, părinților, de a ne trimite sugestiile și părerile lor în legătură cu dezbaterea inaugurată în acest număr.

Redacția

Unde ești, copilărie?...

Sau spus, s-au scris și se știu atâtea despre literatura pentru copii, încât toate problemele ei, mari și mici, au devenit parcă un soi de truisme familiare tuturor, dar, tocmai de aceea, neglijate aproape de toți factorii care contribuie la realizarea și difuzarea ei în rândul acelor cărora le e destinată. S-ar părea că nu e nimeni care să nu știe ce e și mai ales cum trebuie să fie literatura pentru copii, ce conținut să aibă și în ce forme adecvate se cade să se intruchipeze. De aceea poate critica literară se ocupă cu zgîrcenie de ea, de aceea poate revistele de specialitate îi acordă un modest rol de cenușăreasă, de aceea, poate, editorii sînt atît de generoși cu unele condeie care, arătîndu-se boante în specii și genuri literare ale literaturii pentru maturi, găsesc în acest domeniu un splendid Eldorado. Ce poate fi mai simplu! Un viciu elementar sofisticat într-un copil cu nume anapoda, o virtute oarecare ghiftuită într-un școlar exemplar, o mică statuie turnată parcă în miere și zahăr topit, un colectiv excelent sudat, o năzuință de savant precoce, o rătăcire pe căile răului și o întoarcere la bine — și gata literatura pentru copii. Sînt, firește, niște scheme cu care se pot realiza și lucrări bune și rele, de aceea nu trebuie condamnate în sine, dar se cer veștejite cu energie atunci cînd rămîn niște simple tipare uscate, incompatibile cu viața autentică și cu arta.

Avem în literatura noastră actuală, consacrată celor mici, multe lucrări valoroase, care au găsit un larg ecou în publicul cititor și al căror prestigiu s-a revărsat dincolo de granițele țării.

Avem însă și multă maculatură, mult surogat în hrana spirituală a copiilor. Faptul mi se pare deosebit de grav. Dacă pentru organismul în creștere al celor mici orice familie, fie ea cît de modestă, se străduie să-i asigure o hrană corespunzătoare pentru dezvoltarea vieții spirituale, familia nu mai poate face exclusiv ea același lucru. Aici depinde și de alți factori, de scriitori, de revistele pentru copii și de edituri.

Îată de ce mi se pare atît de mare răspunderea noastră pentru acest gen de literatură. Prima componentă a acestei mari răspunderi stă în înțelegerea justă a vârstei psihologice a copilului, cunoașterea necesităților sale spirituale, în evaluarea judicioasă a inteligenței sale. E neîndoios că în actualul context social, economic și cultural-științific copilul este mai dezvoltat decît în orice altă epocă.

Îmi aduc aminte cu emoție de o frază dintr-o scriere autobiografică a lui Nicolae Iorga care spunea: „...nu-și închipuie cineva din generațiile mai nouă cît de pe înecut ajungea un copil de atunci să cunoască lumea din jurul său” (Pagini alese, 1965, p.19).

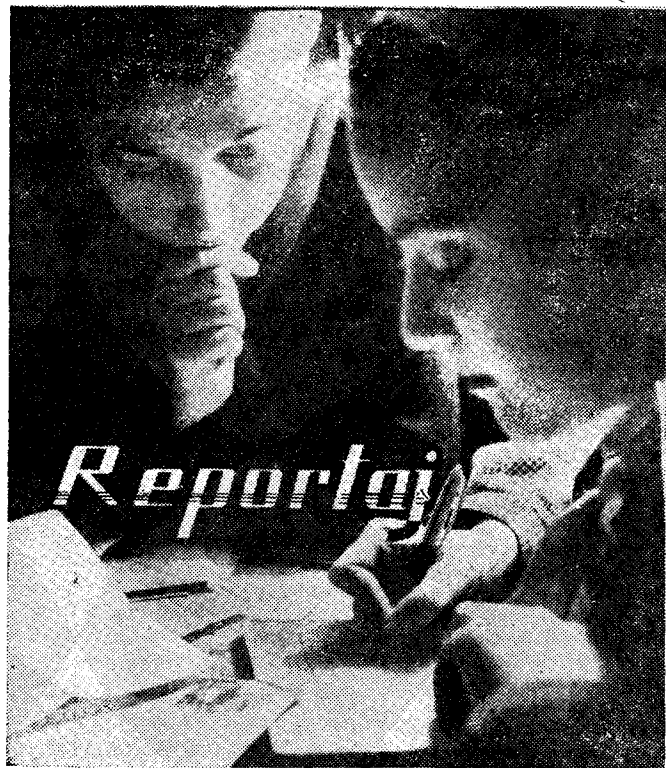
Mijloacele tehnicii moderne (radioul, televizorul, cinematograful etc.) contribuie astăzi din plin la răspîndirea cunoștințelor din toate domeniile în masele cele mai largi. E un adevăr incontestabil care-i derutează însă pe unii scriitori pentru copii, îndemîndu-i parcă să-i îmbătrînească prea devreme pe micii lor cititori. Evident, literatura aceasta trebuie să-i pregătească pe copii să devie oameni întregi, temeinic înarmați pentru viață, vrednici constructori ai comunismului.

Trebuie să educe în ei dragostea de țară, de popor, și de partid, respectul pentru muncă și pentru adevăr, eroismul, pe scurt: înaltele calități morale ale unui comunist. Dar, cred eu, adeseori se uită un lucru elementar.

Copilăria nu e doar o rampă de lansare a omului matur, care rămîne detașată în timp de existența lui viitoare. Ea rămîne în omul matur ca o coordonată esențială. De aceea, cu înțelepciunea sa milenară, poporul nostru face mereu apel la cei șapte ani de-acasă. Copilăria nu e o gară prin care trece pe aripile timpului viitorul om matur. Ea are atributele și legile ei proprii care trebuie cultivate și dezvoltate în sine, cu certitudinea că funcționalitatea lor va apărea firește pe parcursul existenței. Setea de cunoaștere a copilului, „gratuită” — așa zice, a dat în creația populară acea interesantă literatură a „de ce”-urilor, prin care se iscodesc însă toate tainele lumii; uimirea măreață, naivitatea, credulitatea profund umană, sociabilitatea și generozitatea înnăscute sînt calități care se cer cultivate pe orizontul spiritual al copilului și neapărat proiectate forțat în omul matur.

Întîlnim uneori în literatura de acest gen savanți copilăroși, aeronauți și comandanți de oști copilăroși, profesori puerili etc., dar nu prea întîlnim copilul adevărat, cu lumea lui intimă și cu aspirațiile sale firești. Se uită adesea un adevăr psihologic elementar, respectat de toți marii scriitori ai literaturii pentru cei mici: copilul e o personalitate în formare, pe baza unui temperament și nu un caracter gata, desăvîrșit. De-aici acei eroi plecticoși, sfătoși ca niște bunici, de-aici acea literatură inconsistentă, cenușie, care mohorăște viața copilului în loc s-o însenineze. Cele mai iubite cărți pentru copii sînt acelea în care copilăria rămîne copilărie și copilul rămîne copil. Pentru a fi oameni adevărați sîntem datori să purtăm în noi pe copilul de altădată, cu puritatea lui sufletească, cu capacitatea lui de a visa cu ochii deschși, cu mîrînimia lui, cu dragostea sfîntă pentru părinți și pentru țară. Pentru aceasta, literatura pentru copii se cade să se arate mai preocupată de a lăsa copiii copilăria, de a nu-i îmbătrîni prea devreme. Cred că pe o asemenea temă ar putea discuta mai mult și eu o mai mare competență scriitorii de literatură pentru copii, artiștii plastici, regizorii de filme destinate acestei vârste, profesorii, instructorii de pionieri, pedagogii și părinții copiilor.

I. D. BĂLAN

ÎN CAMERA COPILOR

Cînd a intrat în clasa întia, nu știa nici să scrie, nici să citească. De obicei așa se întîmplă: cel mic îl imită pe cel mare și învață abecedarul de la dînsul. La noi nu s-a întîmplat așa. Singurul lucru care-i plăcea celui mic erau cărțile cu poze. Imita desenele întocmai, sau improviza

cu mult umor imagini după basmele cunoscute. I-am păstrat caietele acelea. Acum mîzgălește și caietele și cărțile, cu fel de fel de năstrușnicii. Și totuși n-are zece la desen! Rar și cu totul întîmplător apare cîte un zece în carnetul lui de note. Credeam că cel mare îl va influența, dacă își vor face lecțiile împreună. Le-am improvizat un pupitr comun, dintr-o masă lungă de brad, unul la un capăt, altul la celălalt capăt.

Cel mare se apuca de lecții cu conștiinciozitate, putea să stea ore întregi nemșecat pe scaun, se concentra repede și adînc, lucrînd atent, cu interes, preocupat de competiția lui permanentă pentru nota zece la toate materiile (competiție care pe noi ne umplea de mîndrie).

Prin contrast, cel mic n-avea o clipă de răbdare, avea o atenție împrăștiată, găsea totdeauna ceva de ronțait — un măr, un colțuc de piine, sau măcar tocul și creioanele — protesta că nu poate scrie decît cu picioarele ghemuite sub el, pe scaun. Evident, îl deranja pe cel mare la lucru. În perioada aceea au apărut primele conflicte serioase între ei. Pe bună dreptate conflictele acestea ne-au îngrijorat. Ne-am dat seama, cel mare devenea din zi în zi un copil nervos, răutăcios. Începea să ne creeze probleme. Repeta din ce în ce mai des, cu vocea ridicată, uneori cu

invective la adresa celui mic:

— De ce pui mîna pe creionul meu?

„Pixul meu”, „Radierea mea”, „Culorile mele”, erau motiv de încăierare. Se încăierau din te miri ce. Cel mare se repezea primul. Palid și tremurînd de furie, de nerecunoscut, îl lovea

pe cel mic. Diferența dintre dînsii fiind numai de doi ani, era ciudat că mezinul nu riposta cu lovituri, ci înecat de lacrimi cît bobul de mazăre, urla ca din gură de șarpe:

— Tocilarule!

Atunci am aflat că băiatul nostru cel mare, premiantul clasei, modelul de sîrguință și cumîntenie, e un singuratic, antipatizat de colegi. Și cel mic repeta cu o eruzime inconștientă, ce auzise despre fratele lui la școală.

Ce trebuia să facem? Să-i separăm? Am încercat să-l luăm pe cel mic în camera noastră, dar am văzut că procedul era greșit. Dacă cel mic era încă inconștient, — a doua zi se purta de parcă nimic nu s-ar fi întîmplat — cel mare moenea de gelozie, tinjea, era sau iritabil, sau absent, își pierduse pofta de mîncare.

A fost nevoie de timp, de un timp gîngăș, pentru ca să facem din camera copiilor o încăpăre a dragostei și a inerererii. Am pornit cît lucruri mărunte, în aparență naive. Am pornit la transformări exterioare. Am pus acolo lucruri perechi: două paturi înguste cu două cuverturi în culori vii, două mesuțe de lucru, două lămpi de masă, două perechi de papuci noi. Dulapul de haine vechi l-am împărțit în rafturile „celui mare” și rafturile „celui mic”. Am vopsit totul în alb și am organizat zile de întreceri: cine e cel mai ordonat? Cine are idei mai interesante pentru înfrumusețarea odăii? Cine are cea mai bogată și mai îngrijită bibliotecă? S-a iscat o întrecere serioasă, pentru un scop comun.

Dar mai sînt atîtea de făcut. Ne-ar fi plăcut ca, sub ferestre, un castan sau un tei bătrîn să înflorască și să adune păsărelele orașului. Dar noi locuim pe o magistrală încă în construcție, teii și castanii au fost plantați abia în primăvară.

În dosul lor îngrijim o grădină întregă de mușcate, cerecluși azurii și o begonie cu frunze uriașe care cere o atenție deosebită.

Curios, cel mare a cerut begonia pentru... camera noastră. Cel mic m-a întrebant:

— Mamă, dar nouă cînd ne cumperi draperii?

GICA IUTEȘ

SĂ NE CUNOAȘTEM PĂRINȚII

N-am cercetat caietul dirigintelui înainte de a-l însoși la clasă. Am citit pur și simplu condaica și am crut să am senzația deplină a unei „premiere”, așa cum, după afiș, intri direct în sala de spectacol fără să studiezi programul. Mărturisesc aprehensiunea față de temă: „Respectul față de părinți”. Mi se părea o temă obișnuită pe care diriginții o stăpinesc perfect, abordând-o, fără nici un fel de risc. Mă atrăgea în schimb paranteza: convorbire etică.

Am în față stenograma acestei ore pe care aș numi-o, în ciuda condiției, de gimnastică sau de igienă sau chiar de știință, într-atât de vie a fost dinamica ei, atît de necesar imperativă valorile pe care le dezbată. Convorbirea mi-a dat sentimentul unei expediții ce se forma și își croia drumul sub ochii mei, prinsă de vraja propriilor ei descoperiri.

Minutul 1, ca într-o pasionantă partidă, îngăduie copiilor un atac în iureș, pe tot frontul întrebării. — Vă cunoașteți părinții? — Da! Și ochii lor parcă spun: „Tovarășul diriginte glumește! Cine nu-și cunoaște părinții? Sint doar ființele cele mai apropiate din lume, alcătuim aceeași familie, locuim sub același acoperiș etc., etc. Cum am putea să-i cunoaștem mai bine? Cunoaștem pe părinții colegilor, darmită pe propriii noștri părinți!”

Și — în același minut — începe contraofensiva omului de la catedră.

— Bine... dacă-i așa, spuneți-mi că rog, repede, care e data nașterii mamei voastre! Tu de ce nu ridici mîna? Să o întreb? Să te uiți în buletin? Parcă în vară? Parcă prin august? Regret, aș fi vrut data precisă. M-aș fi asigurat în acest fel că n-ai uitat să o felicitezi de ziua ei. Mai departe... Spuneți-mi, vă rog, unde lucrează tatăl vostru? Nu mă miră că văd toate miinile ridicate. Îngăduiți-mi totuși să continui chestionarul. Așa dar, unde lucrează? La I.R.R.A.? Ce este asta? Și ce face acolo? Ceva la mașini? Ce anume? Să-l întreb? Te rog... A, tu știi precis! Tatăl tău este mecanic de precizie la secția scularie. Perfect. Ai fost vreodată în atelierul său? O să te duci? Nu strică. Mi-e greu să-mi imaginez că îți cunoști tatăl, dacă nu l-ai văzut în mijlocul tovarășilor săi de muncă, acolo unde se află opt ore pe zi și uneori, te asigur, mult mai mult. Chiar cînd este acasă. Tatăl tău are o decorație, nu-i așa? Pentru ce? Pentru niște inovații. Ce anume inovații? O să-l întreb. Întrebă-l neapărat. Ca să-l cunoști mai bine. Dar bunicul, acum pensionar, cînd își serbează ziua nașterii? Unde a lucrat? Știi, el a apucat vremuri grele. Ați putea povesti ceva din viața lui? Văd uimirea de pe unele chipuri. „Bunicii?! Parcă a fost vorba despre părinți...” Da. Și ei! Nu sint părinții părinților voștri? Întrebați-i pe ei, pe bunici, cînd ați avut voi pojar, cînd ați făcut primii pași, care au fost primele voastre cuvinte? O să vă răspundă fără dificultate. Încercați această probă și o să vă convingeți că vă sint tot pe atîta părinți, ca și cei pe care îi socotiți ca atare...

Îmi dau seama, dirigintele a lărgit „ecranul” pe care copiii își proiectează părinții, a redimensionat figura lor care, prin obișnuință, și-a tocit o parte din contur. Îi face

să se miște în fața ochilor lor — deja uimiți — oameni ai muncii, („Știi că viața a sute de oameni depinde de tatăl lui P.? Este un simplu „laborant” într-o farmacie...”) cetățeni... care nu le aparțin numai lor, ci întregii societăți. Apoi revine brusc la intimitatea relației și copiii simt în mod decisiv că tocmai acesta este adevărul:

„...Oameni ai muncii, cetățeni și totodată părinți, adică oameni a căror grijă supremă — oricîte alte griji ar avea, oricît de ocupați și preocupați ar fi — sinteți voi, copiii.”

Argumentele stenogramei și a 40 de inimi: „Ei pot uita să doarmă, dar nu pot uita să te învelescă, ei pot veni flămînzi, dar prima lor întrebare este dacă ai mîncat, sint sănătoși dar, vă asigur, devin bolnavi la primul salt al termometrului sub brațul vostru... Ei lucrează la locul lor de muncă, dar gîndiți-vă, cu cît mai bine pot ei munci dacă gîndurile le sint libere, dacă nu se gîndesc în orice clipă așa: «oare ce poznă a mai făcut?»

Un exemplu „din viața clasei”: „Zilele trecute a venit o mamă la școală. — «Nu mai lucrez. Stau cu bătutul acasă. Altfel o ia razna». (E vorba de un olăjgan care o întrece cu un cap, bine hrănit, cu haine noi, cochet chiar. Mișcare în clasă spre o bancă anume). Te întreb: Cum e cu putință? Ce-i lipsește băiatului acestuia, colegului nostru?” Dirigintele nu sfîrîmă anonimatul, nici nu insistă asupra diagnosticului. El plutește însă în atmosferă, perfect precizat: respectul față de părinți.

Exerciții de imaginație morală... Transcriu din stenogramă:

„Aș vrea să vedeți o scenă desîntîlnită în cancelarie. Vin doi

părinți. Unuia, profesorii se întrec a-i aduce vești bune. Celălalt, înainte chiar de a i se spune o corbă, roșește: e stingherit. El știe că la întrebarea lui: «Și al meu?», va auzi o avalanșă de imputări. În privirea lui citim descurajare, o penibilă tristețe: «Ce să mă mai fac cu el?». Citeodată îl chemăm și pe «erou». Pune capul în pămînt și cel mai adesea îi curge, neoprită, o lacrimă din ochi. Măcar de nu s-ar usca prea devreme. Dar s-ar putea ca lacrima să fie doar una de mîndrie rănită: «Ce mă face de ris? De ce mai vine pe aici?» Ar orea să scape de „judecată”. Imposibil. Aveți sute de părinți în această privință. Și toți judecă la fel. Numai că aparatul cel mai sensibil prin care poți judeca această reacție este chiar chipul părinților voștri.”

Intră în discuție problema exercițiului, a consecvenței: e vorba de copiii politicoși cu profesorii, cu cunoscuții, cu străinii, dar în mediul familiei imperatiivele se prăvălesc de pe buzele lor ca un grohotiș: „Dă-mi! Ia-mi!” Mulțumesc? Mai rar decît grindina într-un deșert. De ce?

Dirigintele dă motivarea, o motivare pe care, indiscutabil, cei vizaji o resimt ca absolut reală.

„Ei sint incredințați că nu e nimeni prin preajmă. Mama? Tata? Ei sint părinți. Altmînteri cum s-ar explica faptul că sint în stare să se șteargă pe picioare chiar cînd se urcă în tramvai, iar acasă, nu numai că nu o fac, dar au și pretenția ca altcineva să le curețe ghetetele? Și covoarele murdărite? Cînd am vizitat pe G., mama lui bătea covoarele. G. era la «antrenament», în spatele blocurilor, la 50 de pași! Nepăsătoare dezvăltuire publică a lipsei de respect față de părinți!

Oricum, își spunea el, mama e mama. Mă ceartă, se supără, dar diseară tot dînsa o să mă întrebe dacă mă doare genunchiul julit. Și așa e. Părinții au multe datorii, în primul rînd să se îngrijească de sănătatea voastră și, dacă vreți, putem număra în continuare, pînă la 1001 de datorii. Și drepturi? Ne-am oprit astăzi la primul dintre ele: acela de a fi respectați, de a fi mereu atenți la nevoile lor, prevenitori, gata oricînd să le săriți, fără vorbă și dispute, — în ajutor.”

O vîntăie, al cărei istoric e bine cunoscut dirigintelui, depune mărturie „tematică” dintr-un unghi insolit și, firește, obligă la meditație:

„Așadar sint copii gata să se încalere și să infrunte pe oricine ar aduce o insultă cît de mică mamei lor. Dar totodată, sint în stare ei însiși să-i aducă jigniri la fel de grave, sub impulsul unor «neroi»; răspund cu mojicie observațiilor ei, apoi, certați, se răsvrătesc și «țin supărarea» ca pentru a o pedepsi, ca pentru a o «învața minte» să „nu mai facă”. Nu-i așa, T.?”

Întrebare: Doriți ca părinții voștri să fie respectați? Da? Atunci cum se explică faptul că nu odată vorbiți despre ei cu superioritate, în termeni pe care nu vi i-ați permite nici față de colegii mai mari? («babacus», «al bătrîn»...)

Răspuns: Știu, pentru a vă grozăvi. E un cîștig de două parale pentru care jertșiți prea mult și încă ceva care nici nu vă aparține: prestigiul lor.”

Minutul 50. Clopoșelul. Nici un angajament. Perfect.

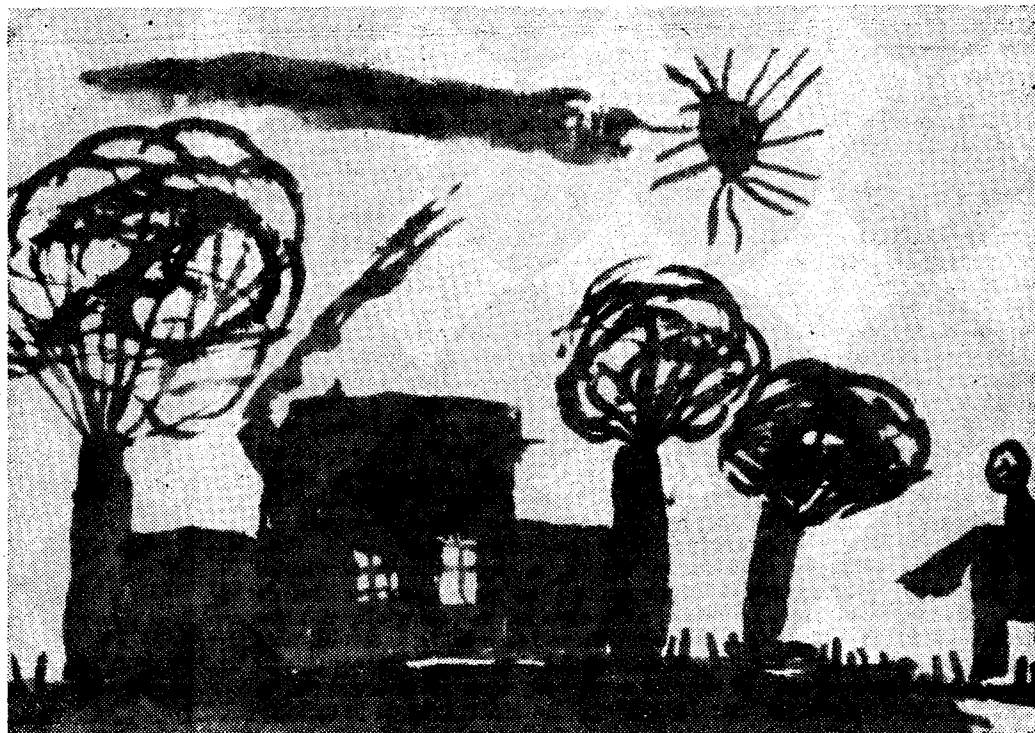
Oră de dirigenție... Oră obișnuită de luptă pentru frumusețea vieții.

MIRCEA SÎNTIMBREANU

CRISTESCU VIOREL — 6 ani

PEISAJ

DIN DESENELE COPILOR

REPERELE UNUI DIALOG NECESAR

Nu este pentru nimeni un secret că într-un proces social atât de dinamic, care prelucrează cea mai complexă „materie primă” — tinăra generație —, gândirea teoretică-inovatoare pătrunde într-un ritm mult prea încet. Mulți înclină să-i învinuiască pentru aceasta pe profesori, eternii responsabili de tot ceea ce se petrece în școală și în afara ei. Raționamentul de la carese pleacă în acest caz este foarte simplu: cadrele didactice sînt chemate să introducă „noile cuceriri ale științei” în activitatea lor nemijlocită și să-și teoretizeze practica. Un astfel de raționament ignoră o serie de realități: conținutul timpului liber al profesorului, componentele lui, limitele formelor colective actuale de generalizare a propriei experiențe educative. În afară de aceasta se uită că procesul social al educației nu poate fi numai un proces foarte labil și apt pentru înnoiri: prin varietatea de niveluri și condiții în care se desfășoară, prin uriașa responsabilitate socială rezultată din faptul că îmbrățișează o armată ce numără milioane de elevi și peste o sută de mii de cadre didactice, acest proces, prin natura sa, presupune o mare stabilitate și de aci decurge, inevitabil, și un coeficient de conservatorism.

Se poate spune că, de fapt, școala se dezvoltă în măsura în care realizează mereu acordul dintre cerințele obiective de stabilitate și cele inovatoare, generate, în egală măsură, de procesul social al educației.

Actuala activitate desfășurată de partidul și statul nostru în direcția organizării pe plan național a cercetării științifice exercită și asupra școlii o dublă influență: pe de o parte, accelerează cristalizarea unei perspective contemporane de dezvoltare a acesteia, care să-i permită să fie în pas cu cerințele actuale ale progresului tehnic și ale revoluției științifice; pe de altă parte, creează climatul social care stimulează pătrunderea spiritului inovator în toate verigile procesului educativ. Ca și în alte domenii, și în acest proces intervin periodic etape în care se verifică gradul și natura concordanței dintre principalii săi factori: școala, familia, elevul, instituțiile și formele extrașcolare de activitate. Este evident că, datorită complexelor transformări sociale prin care au trecut în acești ani, factorii amintiți și-au dezvoltat conținutul, și-au schimbat valențele. Ca urmare, și în formele de legătură dintre acești factori, în concepția metodologică de la baza corelării lor, au apărut o serie de aspecte noi, alături de altele perimate.

Aceste fenomene inevitabile și care semnaleză necesitatea unei etape de reconsiderare a anumitor valori, nu sînt totdeauna întîmpinate cu înțelegerea cuvenită. Adeseori, în locul căutării semnificației obiective, largi, a cazurilor de neconcordanță, apare tendința de a trece responsabilitatea, pentru efectele negative, doar asupra unor factori („profesorii”, „părinții”, „elevul”, „strada” etc...). De fapt, în cele mai dese cazuri, atât școala cît și familia pornesc de la o reprezentare asupra elevului care în multe privințe este depășită.

Desigur că școala și familia, deținînd autoritatea principală în procesul educativ, sesizează indirect, și doar în contact cu cazurile accidentale acest neajuns. De ce? Deoarece neconcordanța amintită nu afectează deocamdată procesul de însușire a cunoștințelor în fondul său. Problemele complexe de conținut moral-educativ, care exprimă direct acest neajuns, scapă adeseori educatorilor, sau sînt explicate prin cauze accidentale (părinții și profesorii își trec aci fără prea mare greutate răspunderea). Iată de ce, în locul orientării spre o problemă de fond și majoră, se înregistrează și dezbăt efectele particulare ale nerezolvării ei. Astfel, capitoul relațiilor școală-familie se alimentează cu fenomene improprii, ceea ce împiedică cristalizarea laturilor specifice colaborării dintre școală și familie.

Astfel, în școală și familie, deși la nivelul declarațiilor de principii, se susțin idei generale juste (mai ales, în școală), în practica zilnică funcționează criterii de raportare la elev, care dovedesc necunoașterea lumii sale interioare, a motivațiilor sale, a scării de valori sui-generis în domeniul culturii, profesiunii, vieții sociale, a raporturilor umane, „model”, școlii și familiei. De obicei, se constată o tendință de simplificare și schematizare în aprecierea elevilor, nelîmînd seama de marea mobilitate a personalității în formare. Principalele exigențe pe care le emite cei doi factori educativi sînt: elevul (copilul) să învețe, „să nu facă prostii” („să ne dea cît mai puțin de lucru”), să fie disciplinat, cult, ca să poată reuși în viață. Nu e nimic rău în acest lipar, numai că el nu corelează viu și dinamic funcțiile școlii și ale familiei cu viața unui elev în dezvoltare, care parcurge și el stadii în formarea personalității sale ce se cere mereu studiată. Conștiința moral-politică, estetică, științifică a elevului este rezultatul sintezei unui sistem complex de elemente și tendințe, unele deosebit de noi, „moderne”, actuale. De aceea, dacă elevul este, prin viața sa, neînarmat cu criterii verificate de comportament, este însă întotdeauna purtătorul unei sinteze originale a celor mai noi tendințe ale conștiinței și psihologiei sociale, care, și ele, sînt creații ale aceluiași cadru social în numele căruia vorbesc profesorii și părinții. De aceea, cred că în conside-

rarea elevului, ca obiect al procesului educativ, alături de obligația acestuia de a-și asimila mesajul generațiilor anterioare, trebuie avut în vedere și faptul că elevul este, în raport cu ceilalți factori, cea mai nouă (fie ea și superficială) sinteză a condițiilor sociale date.

De aci, în „formula” corelării școlii și familiei cu elevul, trebuie inclus ca un anumit coeficient previzibil, — un decalaj, un moment de dezechilibru, între unele norme și scopuri concrete profesate de școală și părinți și gradul de receptivitate al elevului, „scara lui de valori”. Depășirea acestui moment de neconcordanță (de unde și provine caracterul contradictoriu al procesului educativ) nu se face de la sine, ci printr-un efort creator neconținut, în care școala trebuie să poată influența și călăuzi activitatea celorlalți factori educativi.

Este nevoie de înregistrarea sensibilă, actuală, nuanțată și critică a formelor și cerințelor specifice ale dezvoltării spirituale a adolescenților. Or, în acest domeniu nu pot fi programate sisteme de indicatori permanenți, ci doar jaloane generale. Deocamdată însă această problemă a considerării conținutului real al personalității elevului, atât în relația sa cu școala, cît și cu familia și cu alți factori, stă mai puțin în atenția specialiștilor. Îmbucurător este faptul că presa noastră în această direcție are un avans prin dezbateri deschise de o serie de anchete, intervenții mobilizatoare.

Totuși, formele prin care se exercită o influență determinantă asupra profilului spiritual al elevilor sînt de multe ori prea puțin în stare să cuprindă și să determine întru totul cadrul tumultuos al lor suflete. Nerezolvarea acestui acord mereu actual între factorii educativi și elev duce la fenomene de tipul dualității personalității sau atitudinii „rebele”, refractare. Asemenea consecințe negative de cele mai multe ori se pierd în procesul de instruire a elevilor, bogat în rezultate pozitive, dar se vădesc mai acut în multe cazuri care privesc sensul formativ al procesului educativ.

Curentul de opinie general de activitatea partidului în direcția organizării științei ca proces social unitar și de îndemnul spre cercetarea amplă și concretă a principalelor procese sociale se cere a fi adaptat și la specificul problemelor educative. Climatul social actual este deosebit de propice pentru o aprofundare a marilor probleme ale școlii contemporane: el ne stimulează să evităm soluțiile facile și utilitariste „de moment”. Necesitatea racordării factorilor procesului de educație corespunzător nivelului contemporan al dezvoltării lor este resimțită de multe cadre didactice, părinți și activiști ai frontului cultural și de învățămînt; într-o formă specifică, mai puțin cunoscută de cei maturi, ea este înregistrată și de elevii-adolescenți. Presa noastră de specialitate și cu un profil mai larg poate și trebuie să devină exponenta acestui curent de opinie, să-l aprofundeze și să-l orienteze spre făgașurile soluțiilor autentice. Nu e vorba deci de rețete pentru cutare „dramă” educativă familială, conflict pedagogic din școală etc. Nu este vorba de aspecte specializate ale instrucției și educației, ci de însăși „formula” structurală de corelare a principalelor factori educativi. Și, pentru ca abordarea și tratarea problemei să fie fundamentată științific, se impune ca, treptat, jaloanele discuției să fie elaborate și pe temeuri experimentale și anume elaborate în cursul unor variate cercetări concrete de sociologie a educației și de pedagogie.

Este din ce în ce mai evident că fundamentarea științifică a desfășurării în detaliu a tuturor proceselor sociale, din cele mai variate sectoare ale practicii construcției socialiste necesită studii sociologice concrete de ramură, specializate pe profilul problemelor și la stadiul în care se află procesul respectiv.

Cred că orientînd discuțiile și stimulînd cercetările în aceste direcții, o revistă cum este aceasta de față va putea crea un cadru foarte larg și precis delimitat, pentru dezbaterile acestei probleme majore, de realizarea căreia depinde, în mare măsură, eliminarea multor necunoscute din domeniul educației tinerei generații.

NICOLAE S. DUMITRU
cercetător la Institutul
de Filozofie al Academiei
Republicii Socialiste România

COLOCII CU EDUCATORII ȘI PĂRINȚII

COPIII IRASCIBILI

SONIA și ANTON POPESCU, București: „Copilul nostru este foarte supărăcios și nervos. Irascibilitatea aceasta a lui ne împiedică să desfășurăm cu el o muncă educativă normală. Oare irascibilitatea nu poate fi înlăturată? Și, la urma urmei, ce este ea?”

Emoțiile, încordarea permanentă, reacțiile violente față de factori excitanți minimi, starea de nesatisfacție legată de senzația unei neputințe, nereușita, diferitele stări conflictuale, ce afectează echilibrul afectiv al copilului, greselile educative, iată câteva din cauzele generale ale irascibilității.

Formele de manifestare ale ei sînt diverse, în funcție de vîrsta copilului.

În general, ea prezintă două forme de manifestare: 1) *Ca stare situativă, de scurtă durată*, manifestată în situații deosebite, ca de exemplu, în fața unui efort deosebit, a unui insucces, în urma unei spaima puternice care afectează sistemul nervos al copilului, în condiții de convalescență, de conflicte trecătoare etc. 2) *Ca trăsătură caracteristică a comportamentului general al copilului*, așadar ca o latură relativ stabilă, prin fixarea reacțiilor irascibile situative.

Între cauzele majore ale apariției fenomenelor de irascibilitate, distingem două mai importante: 1) cauzele organice și 2) cauzele de mediu și de educație.

Din rîndul cauzelor organice care se impun mai des în apariția irascibilității situative la copil enumerăm: tipul de sistem nervos, stări de oboseală marcată, convalescența după boală, starea de boală etc.

Mai complexe sînt cauzele de mediu și de educație. Și aici ne vom rezuma la cauzele generale, deoarece situația variază în funcție de particularitățile de vîrstă ale copilului.

Una din cauzele des întîlnite este atitudinea necorespunzătoare a părinților față de copil și anume alternanța dintre îngăduința exagerată și severitate. Aceasta derutează copilul, îl contrariază, pregătind terenul pentru irascibilitate. Pe aceeași linie merge și lipsa de unitate a influențelor educative exercitate de cei doi părinți, sau lipsa de unitate între educația de acasă și cea de la școală. Acestea sînt în măsură a crea stări conflictuale generatoare ale comportamentului irascibil.

Neînțelegerile dintre părinți, care se soldează de obicei cu angajarea copilului în diversele certuri, duc la supraîncordarea copilului, prin efortul de a se împărți afectiv ambilor părinți. Trenarea conflictelor familiale aduce după sine instalarea chiar a formelor patologice, ireversibile, de irascibilitate.

Tot astfel, accentuarea insucceselor copilului, lipsa de încurajare în momentele grele, stabilizarea nemulțumirii de sine generează cel mai adesea stări de irascibilitate. Încălcarea nejudicioasă a elevului cu sarcini generează sentimentul de neputință, care de asemenea îl supără. Mîndria exagerată a părinților, care vor să scoată din copil un mic „geniu” în matematici, sport, muzică, limbi străine etc. — toate impuse fără discernămint, nelăsînd timp pentru joacă, pentru preocupările specifice copilăriei, își spun cuvîntul.

Nici exemplul comportamentului de fiecare zi al părinților nu rămîne fără urme în atitudinea copilului. În cazul unor părinți irascibili, să nu ne mire că și copiii devin irascibili. Nu trebuie să omitem nici influența alimentației în echilibrul sistemului nervos al copilului: băuturile alcoolice, cafeaua, condimentele folosite în cantități exagerate, sînt excitanți ce dăunează copilului în formare.

Lipsa de preocupări educative pentru eliminarea manifestărilor de irascibilitate din comportamentul copilului sau intervenția greșită, exagerată, poate duce la stabilizarea și accentuarea irascibilității. Astfel, copilul răsfățat, „educat” să fie capricios și să-și exprime dorințele asemenea unui mic sălbatec, va reacționa,

la cea mai mică contrazicere, urlînd, dînd din miini și din picioare, zvîrlindu-se pe jos. Lipsa unei intervenții ferme în asemenea momente va duce la stabilizarea acestui tip de comportament.

Copiii sînt în general dinamici, curioși, dornici de cunoștințe noi, deseori fac dezordine în casă și-i tulbură pe cei mari printr-o sumedenie de întrebări. Din păcate însă, unii părinți tratează aceste manifestări firești doar prin: „nu-i voie”, „nu mă plictisi”, „ai să afli cînd vei fi mare”, „uf, ce copil”. Și toate spuse pe un ton răstit. Alții îi lasă pe fiii lor să creadă că au voie să facă totul. Ambele metode de educație determină instabilitatea psihică și duc la irascibilitate.

Se impune o deosebită atenție și față de dorințele copiilor, prin dirijarea acestora. Să-i învățăm să dorească și ce să dorească. În același timp trebuie să-i învățăm să îndeplinească micile lor obligații individuale sau sociale. Să le educăm treptat capacitatea de efort, căci, odată cu aceasta, se consolidează și stăpînirea de sine.

Neputința noastră educativă, exprimată prin dojeni și țipete, tulbură activitatea sistemului nervos normal al copilului. Dacă acesta a greșit, trebuie să i se explice, calm și logic, gresăla, să i se arate cu răbdare ce consecințe poate avea ea.

Așadar, creați copilului dvs. o ambianță liniștită, nu-l iritați, vorbiți cu el fermos, logic, dar nu fără afectiune, asigurați-i un regim corect de lucru și odihnă, cultivați armonia căminului — și fenomenul va dispărea de la sine, încetul cu încetul. Dar aveți grijă, nu amînați prea mult. Ceea ce se înrădăcește prea puternic în anii copilăriei va fi foarte greu de înlăturat.

TAMARA OLTEANU — ROMANIUC

cercetător științific la Institutul de Psihologie al Academiei Republicii Socialiste România

BRAȚELE LA PIEPT SAU LA SPATE?

FELICIA MUNTEANU, Brașov: „În discuțiile dintre colegii mei s-au ivit unele puncte de vedere diferite, în ce privește poziția corectă în bancă a elevului. Unii învățători, bunăoară, sînt adepții „brațelor la piept” în timpul explicațiilor, alții „ai minilor la spate”, unii permit elevului să se aplece oricît peste caiet, în timp ce scrie, alții nu.

Spuneți-ne care este poziția corectă în bancă sau la masa de lucru a elevului?”

Banca și masa de lucru de acasă trebuie să fie potrivite, ca dimensiuni, cu statura elevului; altfel, ele determină o poziție greșită în timpul activității. Dacă sînt mai joase, îl obligă pe copil să se aplece mereu, ceea ce poate produce cu timpul cifoza coloanei cervico-dorsale, adică îndoirea înainte a coloanei vertebrale — apariția cocoșei, a spatelui rotund. Dacă, pentru a scrie, elevul este permanent obligat să-și lase umărul drept în jos, coloana vertebrală va fi mereu încovoiată spre stînga. Această poziție defectuoasă determină apariția diformărilor în stînga ale coloanei (scolioza stîngă).

Dimpotrivă, dacă masa de lucru este prea înaltă, elevul este forțat să-și ridice umărul drept, pentru a-și sprijini antebrațul pe ea. Aceasta determină încovoierca și diformajia în dreapta a coloanei vertebrale (scolioza dreaptă).

La asemenea neajunsuri nu întîrzie să se asocieze, cu trecerea timpului, combinații de diformări, ca spatele plat, lordoza (curbura lombară accentuată), umerii lăsați, umerii asimetrice etc., la fel de supărătoare la vedere și de dăunătoare sănătății.

Pentru a se evita astfel de neplăceri și pentru a da copiilor posibilitatea să lucreze comod și cu cheltuielă minimă de efort, îndemnăm pe părinți să aibă grijă ca masa la care lucrează elevii

să fie potrivită cu statura acestora. În același timp, la școală se cere mare atenție la rînduirea în bănci a școlărilor. Nu numai vederea și auzul, dar și înălțimea trebuie să constituie un criteriu pentru așezarea copiilor în clasă.

Dar, chiar în condițiile în care mobilierul corespunde taliei elevilor, aceștia pot adopta o poziție greșită în timpul lucrului. Unii din ei se apleacă exagerat peste pupitrul, ori se îndepărtează prea mult de el, alții se încovoiează spre stînga, spre dreapta sau înainte ș.a.m.d.

În bancă (și la masa de lucru de acasă) copilul trebuie să stea drept, adică cu trunchiul în poziție verticală. Nu este bine ca trunchiul, capul și umerii să fie înclinați la dreapta sau la stînga. Elevul să-și țină antebrațele pe pupitrul, fără a-și apleca înainte capul. El se poate rezema pe speteaza băncii (poziție care evită oboseala), dar nu are voie să se sprijine cu pieptul de masă sau să se aplece prea mult peste carte. Între pupitrul și piept e recomandabilă o distanță de un lat de palmă, iar între ochi și carte de circa 35—40 cm.

În timpul șederii în bancă, este mai odihnitor dacă picioarele se sprijină pe podea sau pe stinghia băncii, fiind îndoite în unghi drept sau puțin obtuz (100° — 110°); în acest caz coapsele se pot rezema lejer pe scaun, într-o linie paralelă cu acesta.

Așa cum ne scrieți, unii profesori și învățători cer ca, în anumite momente ale lecției, elevii să stea cu „minile la spate”. Poziția este foarte propice bunei dezvoltări a copiilor. Ea permite elevului să-și îndrepte cutia toracică, lucru ce ușurează respirația și sporește oxigenarea. Alții pretind însă, ca școlarii să stea „cu mîinile la piept”. E o gresăală: poziția aceasta, de altfel obositoare, comprimă cutia toracică, îngreunînd respirația.

De mici, copiii trebuie deprinși să stea corect la masa de lucru. Se vor evita neplăcerile de mai tîrziu.

Dr. NICOLAE BUDRICĂ

BĂTAIA NU-I RUPTĂ DIN RAI

VICTOR SPĂTARU, Iași: „Ce pedepse putem folosi noi, părinții?”

În funcție de gravitatea faptei, un copil poate fi, de exemplu, muștrat. O formă de muștrare — cea mai ușoară — este muștrarea cu privirea. Alta, muștrarea verbală, dacă fapta este mai gravă și necesită o discuție cu copilul. În funcție de gravitatea faptelor, copilul poate fi muștrat „între patru ochi”, sau în fața celorlalți frați sau a întregului colectiv al familiei.

Ca pedeapsă pentru purtarea lui, copilul mai poate fi oprit să facă o vizită, sau să meargă la un spectacol dorit de el. Aceasta din urmă nu trebuie să devină un sistem, pentru că îl lipsim pe copil de o serioasă sursă de cultură și educare. În orice caz, îi putem permite să vadă spectacolele bune — de la care l-am oprit — după ce dovedește că s-a îndreptat cu adevărat, că regreță sincer ceea ce a făcut.

Mai sînt încă părinți care cred că singurul mijloc prin care pot „îndrepta” anumite abateri ale copiilor este bătaia. Dar un copil bătut pierde cu timpul sentimentul de rușine, devine insensibil și disprețuitor față de cel care l-a bătut, lipsit de încredere în puterile lui și chiar dacă ascultă, o face de frica bătaii. Bătaia nu poate fi un mijloc de educație, de aceea este condamnată de pedagogia științifică.

Unii părinți obișnuiesc să închidă copiii în casă și să plece, considerînd în felul acesta că-i pedepsesc pentru anumite abateri. Aceasta nu este o măsură bună, fiindcă în lipsa părinților se pot întîmpla multe lucruri neplăcute.

Sînt și părinți care, drept pedeapsă, nu le dau să mînce. Și acest procedeu este greșit, deoarece prejudiciază sănătății și bunei dezvoltări a celor mici.

Pedepsele se aplică de la caz la caz, în funcție de fapta, de sensibilitatea copilului, de reacția pe care o pot declanșa. Ele nu trebuie să-l umilească pe copil, să-l jignească, să aibă caracter de răzbunare. E bine să nu se abuzeze de pedepse, căci, în educație, nu ele trebuie folosite în primul rînd.

AGLAIA ARION

învățătoare emerită — București

CONCURSUL DE ADMITERE ÎN ÎNVĂȚĂMÎNTUL SUPERIOR

INTERVIU CU:

Precizări în legătură cu:

- REDUCEREA NUMĂRULUI DE OBIECTE ;
- DATA CÎND SE VA ȚINE CONCURSUL ;
- NOI CENTRE UNIVERSITARE ;
- ALTE MĂSURI ÎN VEDEREA PERFECTIONĂRII CONCURSULUI.

Conf. POP AUREL, Director General al Învățămîntului Superior din Ministerul Învățămîntului.

Examenul de bacalaureat fiind încheiat în întreaga țară, noua promoție de absolvenți ai liceului începe să acorde tot mai multă atenție pregătirii pentru concursul de admitere în învățămîntul superior. Pentru a veni în sprijinul candidaților, ne-am adresat tovarășului Pop Aurel, director general al Învățămîntului Superior din Ministerul Învățămîntului, solicitînd unele precizări cu privire la felul în care se va desfășura anul acesta concursul de admitere la institute și facultăți.

— Ce a determinat Ministerul Învățămîntului să adopte noile măsuri și care este specificul lor?

— În strînsă corelație cu înflorirea economiei și culturii noastre naționale, școala superioară românească a înregistrat un progres continuu în anii socialismului, ilustrînd astfel grija partidului și statului pentru pregătirea cadrelor, pentru orientarea și organizarea pe baze științifice a activității în acest domeniu, oglindind, de asemenea, democratismul profund al învățămîntului nostru contemporan.

În prezent avem peste 130 000 de studenți, proporția de 60 de studenți la 10 000 de locuitori situînd România printre primele țări din lume din acest punct de vedere.

În dorința de a perfecționa sistemul de admitere, de a satisface într-o măsură mai mare cerințele existente, Ministerul Învățămîntului a adoptat în ultimii ani o serie de măsuri menite să permită selecționarea optimă a candidaților, să asigure pătrunderea acestora în facultăți potrivit pregătirii lor, a posibilităților și a aptitudinilor adecvate specialității alese. Pe această linie se înscriu și noile instrucțiuni pentru concursul de admitere în învățămîntul superior, instrucțiuni elaborate în urma recentei ședințe a consiliilor învățămîntului superior, de cultură generală, profesional și tehnic.

Consiliile reunite au dezbătut amplu, în ședințele din 2—3 iunie a.c., unele probleme ale învățămîntului nostru, între care cea privind corelația dintre examenul de bacalaureat și concursul de admitere în învățămîntul superior și aceea referitoare la îmbunătățirea acestor examene și concursuri. În dezbateri a rezultat necesitatea adoptării unor măsuri care, pe de o parte, să asigure o mai judicioasă verificare a fiecărui candidat și, pe de altă parte, să permită candidaților valorificarea deplină a cunoștințelor dobîndite în cursul liceului, în direcția în care vor să se specializeze.

— Pînă la publicarea programelor ce ne puteți spune despre obiectele de profil de la concursul de admitere?

— Importante măsuri au fost adoptate și în ceea ce privește orientarea verificării nivelului de pregătire a candidaților, verificare în care se va pune accentul mai mult ca în trecut pe cunoștințele de specialitate și pe aptitudinile pentru profesia aleasă. De altfel, dacă pînă în prezent concursul de admitere se organiza pe facultăți, repartizarea pe secții făcîndu-se ulterior, fără ca selecția să se facă și în funcție de aptitudinile candidaților, începînd cu toamna aceasta se va remedia deficiența amintită; *candidații se vor putea înscrie și concura direct la secția de specialitate pentru care optează.* Pentru verificarea aprofundată a pregătirii de specialitate a candidaților *s-a redus numărul de discipline de concurs de la 3-4, cite erau în anii precedenți, la 2-3 discipline de profil. Se reduce, de asemenea, numărul de probe, de la 4-5 probe la 3-4 probe.* Reducerea numărului de discipline și de probe va conduce, fără îndoială, la o creștere a exigenței, ceea ce va favoriza recrutarea celor mai buni dintre candidații prezenți la concurs.

Pornind de la ideea necesității de a se evita supraîncărcarea absolvenților de liceu și paralelismele — idee dezbătută în amintita ședință a consiliilor reunite ale învățămîntului superior, de cultură generală, profesional și tehnic — se urmărește ca începînd din acest an *materiile cerute la concursul de admitere să completeze, acolo unde este posibil, prin conținutul lor, pe cele prevăzute în programele examenului de bacalaureat.* Firește *cunoștințele ce se vor pretinde candidaților la concursul de admitere sînt cele însușite în timpul școlii de cultură generală, existente deci în manualele destinate acestor școli.*

— Cînd și cum se va desfășura concursul?

— Un element nou care apare în anul acesta în selecționarea candidaților pentru învățămîntul superior este *organizarea concursului de admitere la unele facultăți, pe etape.* Astfel, la institutele de teatru și la conservatoare (cu excepția facultății de pedagogie — dirijat cor) concursul se va desfășura în două etape: în perioada 26 — 30 august vor avea

loc probe practice, care sînt eliminatorii, iar între 2 și 13 septembrie, probele finale. Această eșalonare permite celor care au fost eliminați în probele din prima etapă să se înscrie la alte facultăți. Înscrierea la concursurile de admitere pentru institutele de teatru și conservatoare se va face de la 10 la 24 august.

— Dar la celelalte facultăți și institute?

— Și în celelalte instituții de învățămînt superior există o anumită eșalonare a concursurilor de admitere. Astfel, între 2 și 13 septembrie se va desfășura concursul pentru cursurile de zi și serale, iar de la 26 august la 5 septembrie, cel pentru persoanele din producție care doresc să urmeze învățămîntul fără frecvență. Înscrierile la concursul de admitere se fac între 10 și 31 august pentru cursurile de zi și serale și în perioada 1—22 august pentru învățămîntul fără frecvență.

— Cînd vor fi cunoscute de către candidați programele concursurilor de admitere?

— O grijă deosebită se acordă și în acest an informării candidaților cu privire la rețeaua instituțiilor de învățămînt superior, la condițiile și datele de admitere, la disciplinele și programele acestora etc. Toate aceste informații vor putea fi găsite în broșura „Admiterea în învățămîntul superior”, care va apărea în scurt timp.

— Ce facultăți sau secții noi se vor crea?

— Pentru lărgirea și perfecționarea rețelei instituțiilor de învățămînt superior în anul universitar 1966—1967, sînt edificatoare două exemple. Astfel, în străvechea reședință a banilor Olteniei, oraș care beneficiază de bogate tradiții de activitate culturală, și care cunoaște în prezent o mare înflorire, își va deschide porțile în toamna acestui an Universitatea din Craiova, nou înființată. Universitatea va avea 9 facultăți, dintre care 4 au ființat și pînă în prezent în cadrul Institutului agronomic (facultățile de agricultură și de horticultură) sau în cadrul Institutului pedagogic de 3 ani (facultățile de istorie — geografie și de științe naturale); celelalte 5 facultăți — deci majoritatea din cadrul noii universități — sînt create începînd cu anul universitar viitor: matematică, chimie, filologie, științe economice, electrotehnică. Pe lângă însemnătatea pe care o are crearea Universității craiovene pentru învățămîntul nostru superior, se impune a sublinia rolul acesteia în dezvoltarea vieții culturale și științifice din cel mai mare oraș al Olteniei. Un al doilea exemplu se referă la Universitatea din București, unde ia ființă, în cadrul Facultății de filozofie, o secție de sociologie. În această secție se vor forma cadre de specialiști sociologi, înarmați cu concepția marxist-leninistă despre societate și stăpîni pe metodele și tehnicile moderne de investigație sociologică, cadre care vor studia problemele complexe ale vieții sociale, contribuind la progresul României socialiste.

— Ce criterii stau la baza selecționării tinerilor în facultăți?

— În rîndul eforturilor care se fac pentru perfecționarea continuă a școlii superioare românești se înscriu și măsurile de îmbunătățire a sistemului de selecționare a tinerilor la intrarea în facultăți.

Intrucît în țara noastră cerințele de specialiști se pot prevedea, în mod științific, statul asigurînd fiecărui absolvent un loc de muncă potrivit specialității dobîndite, iar nivelul de pregătire în facultate depinde în mare măsură de pregătirea anterioară și de însușirile naturale ale fiecărui tînar în parte (cum este talentul la facultățile cu profil de artă) se impune ca înscrierea în învățămîntul superior să se facă prin verificarea orientării candidaților pe baza acestor realități, în limitele numărului de locuri stabilit. Unicul mijloc judicios de selecționare a tinerilor noștri la intrarea în învățămîntul superior îl constituie concursul de admitere. Acest mijloc se aplică în țara noastră de un număr considerabil de ani, și experiența dobîndită dovedește întru totul utilitatea lui.

Reporter în anchetă este o carte de reportaje mai puțin obișnuită la noi, mai ales dacă o raportăm la producția curentă a genului și la ceea ce a devenit reportajul în practica și înțelegerea multor autori: prilej de exagerată metafizizare, de descripție nerefinută, sociologie mult prea lirică pe marginea geografiei țării, nu o dată materializată în volume ce ating proporții monografice. Nu vom nega, desigur, meritele câtorva serii mai reușite pe această linie. Ele ne-au ajutat și ne ajută să cunoaștem mai bine țara cea nouă, oamenii ei, profesiunile. De cele mai multe ori, însă, monografiile de acest tip, organizate pe criterii prea exterioare, de o pedanterie pe care n-o pot masca toate metaforele lumii, sînt la urma-urmei foarte asemănătoare unele cu altele și deci, în esență, plictisitoare.

Intenția monografică nu-i de tot exclusiv din cartea lui Mihai Stoian, numai că acum se face — cu sprinteneală și reducîndu-se la minimum masa comentariilor, lăsînd faptele și chiar cifrele să vorbească — monografia cîte unei idei, a unei probleme sau a unor atitudini. În acest fel, reportajul intră pe nesimțite în sfera vieții de familie și a indivizilor, cîntărește și face sesizabile relații ce se stabilesc între generații, între ins și societate în procesul obligațiilor reciproce, surprinde mentalități, gusturi, orientări, concentrîndu-le în cîțimi și proporții. Cu alte cuvinte, reportajul, prea de multe ori desprins de ansamblul de preocupări cotidiene, devine — utilizat în acest chip — un instrument de investigație socială și morală de cel mai mare interes pentru cunoaștere. „Cum sîntem“, „Cum gîndim“, „Ce facem“ în cutare sau cutare caz — iată întrebări la care cu greu se pot da răspunsuri satisfăcătoare dacă n-avem termeni de raportare, dacă nu sîntem puși în relație cu o realitate mai cuprinzătoare, pentru a putea stabili comparații. Ei bine, pentru cîteva astfel de probleme deloc neglijabile cartea lui Mihai

Stoian oferă, atît vîrstnicilor cît și celor tineri, serioase prilejuri de meditație, pe teme deosebit de actuale, „reporterul în anchetă“ fiind mai ales preocupat de psihologia socială și, prin ea, de educație.

Ar fi exagerat să se spună că anchetele cuprinse în cartea lui Mihai Stoian beneficiază de idei egale de generoase și ingenioase și că se întemeiază de fiecare dată pe un material de fapte interesînd în cel mai înalt grad pe cititor.

Încep cu această rezervă tocmai pentru a sublinia că formula de reportaj atacată de Mihai Stoian — extrem de utilă — poate fi încă mult îmbunătățită, adaptată celor mai variate trebuințe și scopuri, lucru de altfel sugerat de cele mai bune reportaje ale volumului. Deocamdată, nu pot să nu observ cu oarecare regret că reportajul cu care se deschide volumul, Rămîn pîrînții repetenți? — cu un titlu atît de ispititor — nu e și cel mai reușit în cadrul genului abordat. Autorul trece în mare viteză de la una la alta și nu adîncește nimic. Firul conducător e aici destul de debil și dacă, luate în parte, unele capitole surprind aspecte revelatoare, în ansamblu reportajul e neorganic, constituit din lipituri. Cu aceasta — dacă nu mă înșel — am identificat un posibil „călețiu al lui Achile“ al reportajului — ancheta, ispita dispersiunii, prosternarea prea servilă în fața faptului izolat, neîncadrat într-un angrenaj funcțional distinct. În schimb, chiar de la al doilea reportaj, Divorțul — problemă a minorilor, lucrurile iau o întorsătură favorabilă, „ancheta“ se întemeiază pe o idee palpabilă, „părțile“ servesc întregul, iar acesta se împune conștiinței noastre ca un obiect de meditație ce nu poate fi ocolit.

În reportajele Dar voi cum sînteți? și Timp liber — cele mai semnificative ale volumului — metoda anchetei sociale își evidențiază din plin eficacitatea. Primul — pe care nu știu cum

să-l recomand mai călduros părinților și pedagogilor de toate categoriile — e o investigație ingenioasă în psihologia adolescentului și a tînrului de azi, servită de statistică, agrementată cu „citate“ din răspunsurile celor interviuați, însoțită de comentariile succinte ale reporterului. Unghiurile din care s-a făcut ancheta dezvăluie la autor însuși de operator de cinema al gîndurilor, al vieții interioare... E aici o întreagă radiografie a idealurilor, preferințelor și gusturilor lumii tinere, surprinse cu ajutorul unor întrebări care n-au nimic comun cu stereotipia.

Ce gîndesc tinerii noștri despre ferice, cum se gospodăresc, cînd și de ce se plictisesc, ce cîntec și ce muzică preferă, ce virtuți apreciază, ce-i interesează mai mult, cum concep eroul preferat — iată numai o mică parte din întrebările la care au fost solicitați să răspundă un mare număr de elevi — prilej pentru noi, cei maturi, de a pătrunde fără prejudecăți într-un sistem de gîndire și sensibilitate ce-și are caracteristicile lui, pe care, lipsiți de acest ghid competent și circumspet, amvoie le-am fi putut defecta. Cel de-al doilea reportaj foarte reușit, Timp liber, cred că interesează în aceeași măsură pe educatori, ca și pe toți cei care într-un fel sau altul au contingențe cu viața tinerilor și ajung prin natura lucrurilor să decidă cu privire la „drenarea“ justă și în conformitate cu natura și cerințele vîrstei tinere, a acestei formidabile energii vitale.

Dar poate că meritul cel mai însemnat al acestei cărți de reportaje este de a fi demonstrat, celor ce seriu cu scopul firesc de a educa, că nu e indiferentă modalitatea de a capta interesul, mai bine zis, că există anumite adevăruri importante căzute în rîndul banalităților, care, spre a-și recîștiga strălucirea și forța, pretind autorilor ingeniozitate (hrana indispensabilă a oricărei comunicări), așa cum calul desconsiderat din poveste cerea să i se pună în față tava de jăratec.

CORNEL REGMAN

CUNOAȘTEREA COPILULUI, PROBLEMA DESCHISĂ

(Urmare din pag. 5)

dinca față de faptele curente sau conflictele la care participă, sînt elemente de mare însemnătate în procesul de cunoaștere.

Această categorie de manifestări (conținutul și forma lor) exprimă îndeobște nivelul de cultură, unele caracteristici ale gîndirii, trăsături ale concepției despre lume și viață, stratificări ale conduitei civilizate etc. Conduita verbală, de asemenea, are grade diverse de semnificații, oglîndind stilul personal prelucrat al personalității.

Dar sursa cea mai importantă de cunoaștere a elevului o constituie conduita propriu-zisă (faptele, acțiunile) și produsele activității lui.

Atitudinile înglobate în conduita generală a elevului, ca, de pildă, cele care se manifestă atunci cînd e pus în situația de a rezolva unele probleme, de a învinge unele dificultăți, de a face eforturi deosebite, sînt de asemenea elemente de mare importanță în procesul de cunoaștere, mai ales pentru determinarea însușirilor de voință și de caracter.

Deosebit de semnificativă este apoi comportarea elevului cînd obține un succes ori suferă un insucces, cînd e pus în situația să aștepte sau să se priveze de ceva,

cînd e solicitat de cei mari, de prieteni de aceeași vîrstă ori de copiii mai mici etc. O serie de psihologi cunoscuți ca H. Pierson, S. Carmichael, R. Meilli, S.A. Rubinstein consideră că în comportamentul copilului există numeroase elemente deliberate, care prefigurează conștientizarea atitudinii sale în viață. Ponderele acestor elemente crește încă din copilărie, devenind tot mai importantă în vîrsta adolescentului.

Din seria exprimărilor personalității elevului trebuie să mai amintim apoi lucrările scrise, desenele, compunerile, confecționarea unor aparate tehnice, modelajul, arta decorativă etc. care ne ajută să sesizăm la timp diferitele inclinații, aptitudini și, în general, atitudinea față de muncă.

Toate aceste coordonate determină cunoașterea posibilităților elevului și fixarea poziției lui în raport cu cei din jur. Caracterul în plină formare al adolescentului, dorința lui de angajare în circuitul pasional și epic al vieții cere din partea tuturor factorilor angajați în munca de educație o *afecțiune lucidă* și o dorință neabătută de cunoaștere a universului incandescent, adesea disimulat, al adolescenței, vîrstă încărcată și saturată de trăirea intensă a libertății interioare spirituale.

Libertatea interioară, factor esențial în dezvoltarea personalității, devine morală însă numai în măsura în care se manifestă ca „necesitate înțeleasă“.

Iată de ce sesizarea gradului de coerență în care se organizează *necesitatea înțeleasă* e de cea mai mare importanță pentru cunoașterea reală a personalității adolescentului.

PETRE TĂUTU: „ION CANTACUZINO“

O carte bună constituie un eveniment nu numai în momentul apariției ei în vitrinele librărilor, ci ori de cîte ori o desprînzî din raftul bibliotecii pentru o nouă întreținere cu ea. Lectura volumului cu titlul „Ion Cantacuzino“ confirmă, o dată în plus, perenitatea acestui adevăr.

Cartea lui Petre Tăutu întrunește multiple calități; stîrnește interesul unei largi game de cititori, incită gîndirea și a celor mai rafinați intelectuali, se citește cu ușurința unei cărți de aventuri, dar aventuri ale spiritului. Dintr-o mare varietate de surse, autorul și-a ales cu sagacitate elementele cele mai caracteristice, pe care le-a reunit apoi, cu un penel cursiv, spre a obține, pe parcursul a aproape 300 de pagini, portretul moral și intelectual al unuia dintre cele mai de seamă personalități ale vieții noastre științifice și culturale din primele trei decenii ale secolului nostru.

Dr. Ion Cantacuzino, alături de alte nume ilustre ale culturii românești, a fost o personalitate complexă, prin intermediul căreia lumea a luat cunoștință de virtuțile morale și intelectuale ale poporului nostru. Biolog materialist, patriot înflăcărat, entuziast al marilor idealuri de justiție socială, acest savant român a înfăptuit în țară, potrivit cu nevoile și depășind posibilitățile momentului, o mare operă în domeniul bacteriologiei, imunologiei, epidemiologiei și igienei sociale și a contribuit totodată la impunerea științei românești pe plan mondial.

Genialul Pasteur, dascăl al tînrului student român de la Paris și modelul de-o viață întreagă al savantului Dr. Ion Cantacuzino de mai tîrziu, a spus: „Împlinirea nu ajută decît o minte pregătită“. Acest aforism poate sta foarte bine drept motto pe frontispiciul cărții lui Petre Tăutu, tot așa cum a stat drept piatră de temelie la crearea marului medic și biolog. Spunem aceasta, nu pentru a încheia elocvent scurta prezentare a acestei cărți, ci pentru a desprinde și sublinia un adevăr de care este bine să se căluzească, în opera de educație a tînrului, părinții și profesorii și toți cei ce contribuie la formarea noilor generații. Și tot Pasteur spunea că: „Tineretul se animă și se inspiră din gloria meșterilor care-l căluzează“. Iată încă o valență, cea educativă, a acestei cărți, iată pentru ce o recomandăm cu căldură și celor care formează, ca și celor care se formează.

I. POPOVICI

SILVIU DRAGOMIR: „AVRAM IANCU“

Avînd în centrul ei personalitatea complexă și plină de tragism a lui Avram Iancu, monografia lui Silviu Dragomir vine să umple un mare gol în literatura de specialitate.

Multitudinea datelor, bogăția izvoarelor cercetate, imbinată cu o mare erudicție și un condei sigur fac să învie în fața noastră figura conducătorului moșilor, în toată măreția ei.

În anii de studii, în virtutea luptelor sau în fața împărțurii — a celui „prieten perfid“ cum îl numește autorul — Avram Iancu a rămas unul și același: un caracter neîntînat, drept ca trunchiul unui brad carpațin, clătînat de furtunile vremii, dar cu rădăcinile înfipte în pămîntul fierbinte al Transilvaniei care l-a zămîșit și pe care îl lăsa fără măsură.

Cu toate că n-a avut luciditatea și clarviziunea lui Bălcescu în înțelegerea evenimentelor, Avram Iancu era pătruns pînă în adîncul ființei sale de simțul dreptății, de necesitatea luptei pentru eliberarea românilor ardeleni. Motul au intuit pe deplin aceasta; vedeau, de aceea, în „Craiul munților“ singurul salvator, alături de care vor fi în stare să-și dobîndească libertatea răpită.

Curajul lui electrica, gesturile, cuvintele sale se transmiteau, amplificate, pînă-n cel mai îndepărtat cînt. Masele de români ardeleni îl urmau fără șovăire oriunde. Numai astfel se explică șirul atîtor victorii repurtate de cetele moșilor în fața unui adversar redutabil, cu mult superior din punct de vedere numeric sau al armamentului.

Demnitatea, mîndria națională, ca și o mare puritate morală cu care era înzestrat legendarul erou, constituie și astăzi o pildă vie: ele vor anima întotdeauna inimile generațiilor de pe întinsul patriei noastre.

Lucrarea lui Silviu Dragomir are meritul de a fi relevant aceste trăsături ale unuia dintre eroii mîscării revoluționare paștiste de pe pămîntul patriei noastre.

D. RACHICI

Procesul evoluției biologice, al genezei și transformării speciilor constituie un proces fundamental în dezvoltarea, în mișcarea materiei. Întrevăzută în antichitate, relevată la Goethe în acel „fenomen originar“, de adânci rezonanțe și bogate perspective, problema evoluției e pusă pe făgăș științifice de Lamarck și dobândește o puternică documentare și armătură științifică la Ch. Darwin, pentru a lua, îndeosebi, o dată cu începutul secolului al XX-lea o mare dezvoltare, -- biologi de seamă, printre care și savantul român E. Racoviță („Evoluția și problemele ei“, 1929), aducând prețioase contribuții. Două mari congrese internaționale, (al XV-lea Congres internațional de zoologie de la Londra în 1958, și cel de-al XVI-lea Congres internațional de zoologie, în 1963, la Washington), au avut ca temă fundamentală problema evoluției și au pus în lumină realizarea unor descoperiri de mare însemnătate, cum sînt cele referitoare la structura acizilor nucleici, codul genetic ș.a. Avînd în vedere marea dezvoltare pe care în secolul nostru a luat-o studiul problemei evoluției, considerăm justificată preocuparea prof. Bogdan Stugren („Știința evoluției“, Editura politică, 1965) de a încetăni în terminologia științifică românească denumirea de „știința a evoluției“ pentru disciplina care cercetează procesul evoluției biologice pe întregul ei registru cu valențe multiple, cuprinzînd atât cauzele și sensurile, cît și complicatele mecanisme ale acestui proces fundamental.

Prof. Bogdan Stugren analizează în documentatul și interesantul său studiu în mod aprofundat aspectele majore ale procesului evoluției, ca: organizarea materiei vii, continuitatea genetică în evoluție; mecanismele evoluției biologice, combătînd tezele idealiste contemporane și arătînd că descoperirile realizate în genetica moleculară întăresc orientarea materialistă în biologie, -- întrucît știința evoluției se bazează pe principiile darwinismului și reflectă dialectica obiectivă a materiei. În adevăr, în evoluția biologică, rezultatul cercetărilor au pus în lumină faptul că atât desconsiderarea factorilor genetici, interni, ereditari, cît și neglijarea și denaturarea rolului mediului duc la mecanicism și idealism.

Cercetările dovedesc că evoluția este un rezultat al interacțiunii, al legăturii cauzale între ereditate și mediu, că ea se desfășoară pe calea determinată de interacțiunea factorilor evoluției, că materia vie este într-un continuu progres biologic și că el se realizează potrivit unor legi permanente.

Problema evoluției interesează în mod deosebit și pe cei ce lucrează în domeniul educației. Dezvoltarea psihică a copilului este un proces extrem de complex, determinat de factori interni și externi, cunoașterea sa în ansamblu avînd o mare însemnătate atît teoretică cît și practică. De aceea, în pedagogie, în problema factorilor determinanți ai dezvoltării psihice a copiilor, lupta dintre concepțiile materialiste și idealiste este foarte vie. Combătînd teoriile pedagogice idealiste, reacționare, în care dezvoltarea este predeterminată de la naștere, fie printr-o ereditate biologică fatală a funcțiilor psihice innăscute, fie printr-o ereditate socială, la fel de fatală, a mediului invariabil, care în ambele cazuri împart oamenii în mod arbitrar, în superior și inferior dotați, potrivit zestreii ereditare sau mediului economic și cultural superior sau inferior invariabil în care trăiesc, cercetările științifice marxiste au arătat că omul vine pe lume nu cu însușiri psihice gata făcute, ci cu predispoziții naturale, care se dezvoltă sub influența mediului social, că nu există mediu invariabil, copilul reacționînd la influențele externe în mod selectiv, prin prisma experienței proprii anterioare, a însușirilor dobîndite în acest fel, că dezvoltarea psihică a copilului este rezultatul relațiilor variate în care el intră cu mediul înconjurător, că ea este, astfel, rezultatul unei interacțiuni complexe între factorii interni și cei externi.

Știința evoluției deschide pentru teoria și practica educației largi orizonturi. Știința educației trebuie să cunoască datele pe care i le aduce știința evoluției și să le pună în valoare, potrivit specificului ei, în marea operă de făurire a omului societății noi, socialiste.

ION ORGHIDAN

DISCOTECA

DISCUL PROFESOR DE MUZICĂ

Inaugurăm rubrica referindu-ne la două discuri care poartă titlul comun „Elementele constitutive ale muzicii“ (nr. EXD 1107 și 1108). Sînt discuri de educație muzicală, categorii din care fac parte și altele, apărute anterior: „Introducere în cunoașterea instrumentelor orchestrei simfonice“ pentru preșcolari, de prof. Maria Cernovodeanu (disc nr. EXE 0182.) și „In ajutorul iubitorilor de muzică“ de prof. Alfred Mendelsohn (3 discuri nr. EXE 0110, 0111 și 0112).

Cele două discuri noi la care ne referim sînt opera a doi autori: textul înregistrat pe disc e semnat de lectorul Dragoș Alexandrescu de la catedra de teorie, solfegii, dictat și pedagogie a Conservatorului „Giprian Porumbescu“ din București, iar cel tipărit pe mapele care însoțesc discurile, de profesorul Ion D. Nicol de la catedra de dirijat coral, citire de partituri și canto a aceluiasi institut de învățămînt superior. Atît materialul înregistrat, cît și cel tipărit, sînt însoțite de numeroase exemple, din muzica românească și universală.

Pentru început, expunerea se referă la durata sunetului muzical, cu cele două elemente ale sale, ritmul și tempoul (mișcarea). După ce, cu ajutorul metronomului, al pianului și al unui cor de femei, se ilustrează practic valorile de durată ale notelor muzicale (de la nota întregă, prin diviziuni succesive, pînă la șaisprezecimi), și diferitele ritmuri (binare și ternare), o serie de fragmente de lucrări simfonice și corale completează demonstrația, exemplificînd

apoi noțiuni uzuale de tempo ca: Lento, Moderato, Allegro.

Un capitol important este dedicat elementelor generate de înălțimea sunetului: melodia, polifonia și armonia. Explicația începe cu noțiuni de bază despre tonuri și semitonuri, despre gama majoră naturală și cea minoră naturală, despre melodiile monoritmice și cele cu ritmuri variate. În continuare, după cîteva exemple de melodii pe o singură voce (populare și culte), noțiunea de polifonie este în mod sugestiv ilustrată prin intonarea unui cîntec de Claude Le Jeune, la început de către o voce (sopranele), apoi de către două (sopranele și altistele), trei (sopranele, altistele și tenorii) și patru voci (cele trei anterioare plus basii). Aceași metodă este folosită și la exemplificarea noțiunii de armonie: piesa corală „O lume, ce frumoasă ești“ de Beethoven este prezentată întîi numai de soprane (melodia), apoi numai de altiste, tenori și bași (acompaniamentul), iar la urmă de toate vocile laolaltă. Împletirea polifoniei cu armonia este, la rîndul ei, exemplificată printr-un fragment din Concertul pentru două vioară și orchestră de Bach.

FILM

UN DOCUMENTAR DESPRE PASIUNI

Surprinzător de frumoasă a fost ideea studiolului „Alex. Sahla“, cînd a inclus în planul său tematic realizarea unui film documentar despre cîteva din acele ciudate incandescențe sufletesti, care sînt pasiunile. Dintr-un lezaur de fabuloasă diversitate și bogăție, scenariul și regia lui Jean Petrovici au extras, cu un fin simț de reporter, cîteva elocvente exemple de pasiuni și pasionați: un columbofil, un... constructor de smee, și un ceasornicar amator. Filmul acesta documentar, construit doar după cîteva din canoanele reportajului cinematografic, are neașteptate virtuți de poem și epică și aduce un binemeritat, deși cam tardiv, elogiu aceluia încântătoare zestre funciare de coplărire pe care pasionații în primul rînd o poartă cu ei, nealterată sufleteste pînă la bătrînețe.

Faptul că pe constructorul de smee îl cheamă pe numele său adevărat „Fluture“ produce rumoare în sala de cinematograf, dar regizorul și scenaristul filmului ne conving cu o delicată prezență de spirit că onomastica aceasta are, în cazul dat, înțîmșarea unei surprinzătoare și potrivite metafore.

Secvențele cu zecile de smee înălțate pe faleza Mării Negre, sub privirile curerite de emoție și bucurie ale miilor de turiști venși la odihnă, sînt de-a dreptul antologie și ne-au amînt de filmul francez „Balonul roșu“.

Filmul lui Jean Petrovici degajă o generoasă idee educativă, constituită în îndemnul curerilor de a căuta și alege, dintr-un noian întreg, pasiunea ce ni se potrivește ca o matriță inimii noastre doritoare de candori și de frumos. Iată un film la care aș vrea să văd îmbulzindu-se milioane de copii, educatori și părinți.

E. ELIAN

SPECTATOR

SCRISOARE CĂTRE PĂRINȚI

(Urmare din pag. 1)

devin tot atît de fictive în ochii copilului ca adevărul care i se cere numai lui.

Dacă părintele nu minte niciodată, nu se preface niciodată, nu e brutal, nu e grosolan, nu e absurd în exigențele lui, copilul înțelege că aceste lucruri sînt cu puțință; sînt necesare, sînt bune. Le acceptă, încercă să le imite, și dragostea lui pentru mama, pentru tata, care fac întocmai ceea ce spun, se umple de respect și de cumință.

Marea datorie a părintelui nu e să recomande copilului comportări și virtuți omenesti, ci să fie el însuși un om plin de virtuți, căruia ochiul ager al fiului să nu-i descopere greșeli și păcate. Fără îndoială că nu e zadarnic să te adresezi și logicei copilului și adolescentului, că în toate împrejurările cuvîntul care lămurește și deschide perspective de gîndire trebuie să pice potrivit și limpede, dar pilda vieții personale a părintelui e primul factor care modelează și frămîntă caracterul fraged, receptiv. Ca să fie un părinte bun, omul trebuie mai întîi să se modeleze pe sine, să devină cel care îi cere copilului lui să devină.

Copiii văd sau intuiesc mîi de lucruri care socotim noi că le sînt ascunse sau indiferente. Orice greșală a părintelui, nu numai față de el, ci de oricine altcineva, rămîne în conștiința fragedă la început ca o durere, apoi ca un exemplu de lucru care e cu puțință și poate că nu e nici atît de rău să fie făcut. Dar părintele, prin asta, devine cineva pe care nu-l mai ascultă cu sfințenie și nu-l mai iubește mult, decît cu îngăduință, rămîne pătat.

Și cît de bine, cît de fericitor este să-ți poți iubi părintele fără nici un fel de obiecție ascunsă, să-l poți iubi total, să încerci să-i semeni și să-l păstrezi în amintire ca pe un desăvîrșit, de care să fii vrednic pînă la moarte. Atunci trăiești așa, ca să nu-ți fie niciodată rușine de faptele tale.

C O P I L U L

ca premisă

„Ce n'est pas une âme, ce n'est pas un corp qu'on dresse, c'est un homme“...

Montaigne, *Essais I De l'institution des enfants.*

„Cum o fi acest copil și ce va deveni el?“ Iată întrebarea pe care și-o pun cu emoție părinții, odată cu apariția copilului lor în familie. Răspunsul poate întârzia, dar premisa e dată prin însăși existența copilului care impune familiei condiții noi de existență și o răspundere umană, socială și morală de o importanță covârșitoare.

Cum o fi acest copil aflăm când începem să-l cunoaștem. Dar, mai întâi, trebuie să-l cunoaștem, firește, nu în aspectele care ne măgulesc orgoliul de părinți și ne inspiră cele mai ambițioase perspective, ci în realitatea lui obiectivă, care constituie și premisa dată. Oricine a crescut un copil știe că aceasta nu e o treabă ușoară, dar prezența unei societăți organizate pe largi baze democratice și umanitare ne ușurează mult sarcina. Asistența medicală, ajutoare material, relații noi de conviețuire socială, o ambianță moral-constructivă, cursuri de informație, reviste, broșuri, instituții speciale, iată numai câteva din mijloacele puse la dispoziția părinților de societate, pentru ca aceștia să nu rămână singuri în fața problemelor de cunoaștere și de creștere a copiilor lor. Însă, se vor trezi singuri și neajutorați, dacă perspicacitatea și pasiunea lor de educatori nu vor rămâne la nivelul mijloacelor puse la dispoziție.

Este un timp, pînă la intervenția școlii, cînd un copil crește pe seama lui și cu forțe proprii, dar în orizontul familiei și cu asistența ei nemijlocită. În acest timp, procesul cunoașterii, deosebit de palpitant, în pragul conștiinței, trebuie de la început orientat către tematica de viață care constituie însuși conținutul epocii noastre. Într-o societate care se construiește pe baze noi, cunoașterea, chiar de la o vîrstă fragedă, va avea în vedere, în mod deosebit, aspectele dominante ale societății. Confruntarea neîncetată cu realitatea, observația directă, spiritul și gândirea științifică, administrată cu măsură, în stilul și tonalitatea adecvate vârstei, departe de a ucide copilăria, îi vor da o nouă substanță. „Să ne gândim bine — zice, in-

tr-o alocuțiune, dl. René Maheu, directorul general al UNESCO — civilizația tehnică este și va fi, pe zi ce trece, o civilizație a tinerilor“.

Cunoaștem cu toții bogata și multuitoasă viață interioară a copiilor, dar ne gândim mai puțin la problemele cruciale care se ridică, de multe ori, în această viață. Preluînd o tradiție greșită că un copil nu trebuie luat în serios, nici nu le băgăm de seamă. Ne permitem să atragem atenția numai asupra a două din aceste probleme cruciale.

Dacă ne aducem aminte de timpul cînd am fost și noi copii, una din gravele probleme care ne umbrea seninul vârstei noastre ferice era problema greșelilor. În drumul de la conștiință la conștiință, copilul este într-o continuă stare de greșeală. Cînd, și față de cite cerințe nu greșește un copil? Ingenuitatea vârstei și originalitatea ei îl predispun la aceasta.

Ca să-l înțelegi, trebuie să-i fii congenial. Cu autoritatea noastră de oameni maturi, uneori discreționară, apreciem și administrăm această stare cu lipsă de tact și mai ales cu o digitație de-a dreptul inumană. „Copilul trebuie să știe de frică!“ e tot ce găsește ca soluție unii părinți în arsenalul lor educativ. Multe destine de copii au fost deviate de la cursul lor normal, sau chiar sfărîmate din cauza incapacității unor părinți de a aborda copilărește copilăria. Și, în definitiv, autoritatea nu pierde niciodată dacă se exercită în climatul umanității.

O altă problemă. Copilăria n-ar mai fi copilărie dacă, în dinamica ei n-ar opera jocul. Sînt părinți care înțeleg jocul ca o pierdere de vreme, o irosire în gol a forțelor și fac tot ce pot pentru a-l limita și înăbuși. Dar jocul este inima copilului, conținutul specific al activității lui de vîrstă, de foarte multe ori, o anticipație a activității lui viitoare. Jocul pare a fi în contrast cu activitatea organizată a noastră, a celor mari; de fapt, jocul e o lungă, prelungită ucenicie de viață, o practică asiduă de maturizare, o replică pe un registru minor, dar nu fără consecvență, a gesturilor existenței celor mari. Sînt foarte mulți care cred că jocul nu e valabil decît dacă se dă curs liber ingenuității și originalității copilului și sub orizontul nostru. Pe acest tărîm al libertății neangajate, socotesc ei că un copil se simte în largul său. E drept că trebuie să înțelegem bine că, fără paradox, jocul unui copil e foarte serios. O intervenție a celor mari, lipsită de tact, și mai cu seamă, o persiflare a copilului în joc, e tot atît de gravă cît ar fi o trezire brutală dintr-un vis, înseamnă o trădare a jocului, ce se reflectă dureros în întreaga ființă a copilului, care reacționează violent.

Păreră noastră este că nu s-a studiat suficient modalitatea de a ține jocul, chiar în condițiile libertății sale inerente, pe orizontul nostru și de a-l angrena într-o tematică nouă, superioară.

Există un joc, totuși, asupra căruia nu ne îndreptăm interesul cu destulă băgare de seamă. L-aș numi schimbarea măștilor, cuvîntul „mască“ nefiind înțeles ca o metaforă întimplătoare, ci traducînd cuvîntul *persona* care în teatrul latin însemna masca ce caracteriza un personaj, cuvînt care în fondul mondial de cuvinte a dat cuvintele: persoană, personaj, personalitate.

Conștient de inconsistența personalității sale în devenire, copilul și într-o măsură oarecare și adolescentul, încearcă să-și asume fel de fel de personalități scoase din rezervele imaginației sale, nutrite de lecturi, vizionări de filme etc., sau inspirate din mediul pe care-l frecventează: campion de sport, luptător de rînd sau conducător de oști, bandit sau detectiv, mereu altcineva într-o succesiune mai mult sau mai puțin accelerată.

Nevinovat și fără urmări, în anii fragezi, acest mod teatral de a-și înjgheba o personalitate devine mai tirziu ambiguu și chiar dramatic, angajînd intense forțe vitale. Jocul măștilor devine delirant, ritmul e mai lent și tînde a se statornici. În această dispoziție, tînrul se vrea poet sau artist, savant sau erou, geniu neînțeles, foarte rar om obișnuit și cu o situație mediocră. În fața acestui spectacol, căci are toate atributele unui spectacol, trebuie să deschidem bine ochii, pentru a nu se întimpla, cum se poate întimpla, ca un tînr să-și fixeze definitiv masca a cărui rol nu-l va mai putea juca în continuare. O personalitate ajunsă la definirea ei generală nu se susține decît prin forțele care au intrat real în componența ei și se verifică prin reacțiile constante la solicitările destinului ales.

Credem că problemele semnalate de noi aci sînt destul de grăitoare, pentru a demonstra ce vast și adînc conținut are copilăria și pentru a ne convinge de cît discernămint și efort calificat e nevoie în conducerea ei către maturitate.

PETRE DRĂGOIESCU
profesor emerit

DIN DESENELE COPIILOR

ANCHETE SOCIOLOGICE PESTE HOTARE ÎN PROBLEMA TINERETULUI

Ancheta sociologică, sondajul și investigația statistică, aplicate unor fenomene sociale mai subtile, pot deveni, ca și limba lui Esop, fie cele mai bune, fie cele mai rele dintre lucruri. Ele se pot lesne transforma, prin abuz, în anchetomanie, testomanie, quantofrenie etc. Sociologul american Pitirim Sorokin semnală, nu de mult, primejdia acestui abuz în cazul literaturii umanistice, cultivată în ultima vreme peste ocean. Evul empirismului absolut începe de la acest abuz și se întemeiază pe postulatul că nici o ipoteză, teză sau idee nu pot porni și nu se pot întemeia decât pe faptul brut înregistrat cu „minte goală”, adică fără preconcepții. Cultul empiriei transformă ancheta, sondajul, observația statistică în elemente mitologice. Dezbrăcate însă de atributul lor „sacru”, respectivele „elemente”, ca și faptul brut investigat prin ele, aduc un plus de netăgăduit și verificat în cunoașterea contemporană. De unde și extinderea bîne meritată a tehnicilor observației nemijlocite, cantitative și calitative, în domeniile atât de fragile ale fenomenologiei sociale ca: pedagogia socială, psihologia socială, sociologia educației, personologia, caracterologia etc. Considerate multă vreme ca lipsite de valoare și uneori drept „păgine”, tehnicile sus-amintite încep a fi tot mai mult folosite și în cercetările umanistice din țara noastră. Utilizarea lor judicioasă se impune drept stavilă în fața unor eventuale atitudini anchetomaniace sau quantofrenice ivite din tabăra celor prea zeloși.

Cu circumspecția necesară oricărui atitudini științifice, studierea atentă a anchetelor și a cercetărilor întreprinse de sociologia concretă pe cele mai variate tărîmuri nu poate fi decît salutară și plină de sugestii pentru investigațiile sociologice astăzi reluate la noi. Cum plină de sugestii se poate dovedi și analiza felului în care metode, tehnici, procedee ca: interviul, chestionarul-anchetă, experimentalul, studiul cazurilor, sondajul de profunzime etc. sînt aplicate în aceste cercetări.

Din aria întinsă a investigațiilor sociologice axate pe problemele sociale ale adolescenței și tineretului, vom spicui în cele ce urmează câteva anchete, relevînd înrîurirea exercitată de unii factori familiari, școlari, social-ecologici de psiholo-

gie socială, asupra comportamentului tinerilor.

Factorul familial. Înriurirea exercitată de mediul familial-moral, educativ etc. asupra tinerei generații este dintre cele mai importante. De acest lucru se conving tot mai mult și cei înclinați a diminua ponderea factorului familial în edificarea omului nou — adolescentul, tînărul. Analiza teoretică a distins laturile acestei înriuriri: intelectuală (transmiterea de noțiuni), afectivă (dezvoltarea sentimentelor familiale și extra-familiale), moral-spirituală. Forța cu care mediul familial modelează și interacționează cu psihologia labilă și de maximă plasticitate a copilului, adolescentului etc. provine de acolo că în viața de familie obligațiile morale secundă cu sentimentele naturale, că autoritatea părintească îmbracă o formă afectuoasă și că fragilul „eu” al copilului coincide adesea cu „noi”-ul. În și prin familie copilul învață să se supună unei discipline colective, să-și înfrîneze eventualul egoism (mai cu seamă dacă are frați și surori), să se inițieze în marile crezuri morale și în idealurile sociale. Apoi, familia constituie cea realitate nemijlocită, acel cadru social-psihologic prin care o anumită existență socială în devenire condiționează deopotrivă „creșterea” copiilor ca și a părinților. Educînd, părinții se reeducă; educatorii sînt ei înșiși educați pe tot mai multe planuri.

Anchetele, sondajele, observația statistică arată că de cele mai multe ori tulburările comportamentului copilului în viața sa intimă, școlară, socială etc., cît și fenomenele de delincvență juvenilă, tentative de sinucidere etc. — își au originea în starea de dezorganizare sau de dezintegrare a familiei. Exprimarea cantitativă a acestei corelații este deosebit de dificilă, dacă nu chiar imposibilă. Dependentele fenomenelor social-psihice sînt atît de numeroase, încît practic aproape nici o corelație scolarică nu le poate epuiza. De aceea, anchetele de acest fel îmbracă, în primul rînd, forma analizei calitative. Familia apare însă în cele mai multe cercetări ca factor responsabil pentru fenomenul juvenil cercetat. Este tocmai ceea ce se demonstrează în anchetele la care ne vom referi.

O anchetă maghiară (vezi: „Magyar pszichologiai szemle”, nr. 2, 1964) pune în dependență micile

drame sufletești ale unui eșantion de copii-școlari, de forma nechibzuită în care părinții lor divorțați se reintînesc „clandestin”. Pe baza unei alte cercetări maghiare (vezi: Pédagógiai szemle, 4, 1964) se relevă aspectele negative în modalitatea alegerii idealului de viață la copiii cu părinți divorțați. „Journal of social psychology” (nr. 3, 1961) prezintă un set de date adunate prin sondaje și observații statistice cu privire la felul în care se transmite agresivitatea la copii, prin imitarea unor modele de părinți agresivi.

Un studiu întreprins asupra a 1244 cazuri de copii-elevi, supuși la 3 sisteme diferite de educație în familie (autoritar; de înfrînare a comportării negative a copilului; liberal), a prilejuit psiho-sociologului apusean N.C. Robert (vezi revista „Child. Dev.” nr. 4, 1964) stabilirea unei „corelații certe” între sistemul autoritar de educație și consecințele negative în ce privește capacitatea de creație a elevului. S-a remarcat însă totodată o altă corelație între același sistem și efectul pozitiv realizat la nivelul performanțelor școlare ale elevului.

În „Revue de l'Institut de sociologie” (nr. 2, 1964), se comunică rezultatele unei anchete privind dependența funcțională ce s-a constatat între randamentul școlar scăzut al unor elevi din primele clase liceale și condițiile social-culturale necorespunzătoare proprii familiilor acestora. Aceeași revistă (nr. 2, 1964) sintetizează, pe baza unor informații diverse, un material bogat, semnificativ, între emiterea ipotezei potrivit căreia „handicapul școlar al unor medii familiale defavorizante nu este fatal”.

Pe temeiul unei analize detaliate a 100 cazuri de tentativă de sinucidere la copii și adolescenți, consemnate pe o perioadă de 2 ani (1961—1962) la Centrul de sănătate psihică din Varșovia, Z. Szymanska și S. Zelazowska, într-un studiu publicat în Rev. Neuropsychiat inf., etc. (12, 1964) caută să stabilească corelații între respectivul fenomen al sinuciderii și factorul familial incriminat. Dintre concluziile formulate de autori pe baza acestei anchete, se impun cele privind faptul că, raportat la mediul familial, procentajul tentativelor de sinucidere indică o mare frecvență la familiile unde părinții trăiesc în ceartă și dușmănie. Alcoolismul părinților e răspunzător de 51% din cazuri. Un mediu familial de alcoolici cu conflicte acute și stare de dezorganizare favorizează manifestarea nevrozelor infantile, stări depresive, sentimentul singurătății, dorința de evadare dintr-un mediu insuportabil.

Marea majoritate a tentativelor de sinucidere — scriu autorii — include copii sănătoși din punct de vedere neuropsihic, cu intelect normal, cu prost randament școlar. Cauzele majore sînt conflictele familiale, influențele rele din școală etc.

Tot factorul familial este făcut responsabil de un alt fenomen social juvenil cu acute aspecte nocive — banda de tineri. Cercetătorul apusean M. Mittelman (vezi „Revue Neuropsychiat. inf. Hyg. ment. Enf.” nr. 5—6, 1963), care a studiat îndeaproape caracteristicile cîtorva bande de copii ce practica micu furturi, delict de tot felul, scandaluri, huliganisme etc. — relevă „tarele familiale” care au condiționat îndepărtarea acestor tineri de familie, atrofierea simțului autorității, culpabilității și al răspunderii. Tinerii aceștia au fost crescuți într-un mediu

familial lipsit de coeziune și autoritate părintească. Apar sugestive în acest sens unele răspunsuri date în cursul sondajului de către membrii bandei, despre părinții lor: „părinții nu se iubesc decît pe ei înșiși”;

„lumea adulților este murdară”; „vreau să fiu leneș, vreau să scandalizez pe părinți, nu vreau să le fac pe plac”;

„societatea este făcută de părinți după imaginea lor”.

Alte anchete desfășurate asupra unor eșantioane de elevi selectate prin procedee probabilistice, îngăduie unor sociologi apuseni să releve ponderea „afecțiunii dintre soț-soție” în dezvoltarea altruismului la copil; ponderea gradului de coeziune conjugală în atitudinea adolescenților și tinerilor față de problema sexuală etc.

Referitor la ultima chestiune amintim o interesantă anchetă privind atitudinea adolescenților și „tinerilor adulți” față de problema sexuală (vezi revista „Rééducation” nr. 171, 1965) care, printre altele, a investigat și opinia părinților în raport cu atitudinea exprimată de copiii lor.

Astfel, deși autorii anchetei au depistat un procentaj foarte mare de practici sexuale, „deviatorii” (90% din băieții anchetați în S.U.A. și 45% dintre fete se masturbează; cea 40% dintre fetele de 16 ani, și 52% de 17 ani, anchetate într-o circumscripție din Viena, nu erau fecioare etc.), părinții nu erau conștienți de această situație și nici nu se considerau responsabili pentru cele semnalate. Totuși, de regulă, părinții optează pentru castitatea fetelor și quasi-castitatea băieților înainte de căsătorie.

Un sondaj efectuat în Franța de Le Moal a evidențiat în acest sens că 36% dintre mame și 49% dintre tați consideră că fiul lor trebuie să aibă raporturi sexuale înaintea căsătoriei; doar 1% dintre mame și 4% dintre tați consideră că fiica lor trebuie să aibă raporturi sexuale preconjugale.

Cum se remediază însă discrepanța dintre opiniile părinților și practicile copiilor? Și aici anchete diferite întreprinse mai cu seamă în țările apusene caută să evidențieze o corelație între unii indicatori ai vieții familiale și viața sexuală a adolescenților și tinerilor.

•

Familia și viața psihică intimă a copilului; familia și comportarea școlară a copilului; familia și viața extrașcolară socială a copilului; familia și atitudinea copilului față de problema sexuală — iată doar cîteva corelații funcționale abordate prin metoda anchetelor, sondajelor, observației statistice. Utilitatea lor apare de netăgăduit.

Nici un fel de deducție „teoretică” nu va putea semnala bogăția de „nuanțe social-psihologice”, și „situații” pe care inducția sociologică pornită de la fapte și verificată continuu de fapte o realizează. Ceea ce nu însemnează că investigarea realității social-psihologice se poate face cu „mîinile goale”. Necălușită de o teorie și metodologic științifică, respectiv de sociologia generală marxistă, cercetarea „de teren” devine oarbă, se transformă în anchetomanie, quantofrenie etc. Și la acest „nivel” oricînd o „corelație statistică” arbitrară poate fi transformată într-o pseudo-ipoteză sau pseudo-explicație, pornită și verificată de „fapte”. Este tocmai ceea ce se întîmplă în multe din cercetările sociologice empirice apusene.

H. CULCEA

■ **ȘI PĂRINȚII ÎNVAȚĂ**

Casa propagandei pedagogice a Academiei de științe pedagogice din Moscova împreună cu secția de organizare a muncii educative din Ministerul Învățămîntului al R.S.F.S.R. au elaborat un program de instruire pedagogică a părinților. El are ca scop inițierea propagandiștilor cu acele cunoștințe pedagogice ce trebuie să fie aduse la cunoștința masei largi de părinți. Programul poate fi modificat în funcție de componența și pregătirea auditoriului. El cuprinde următoarele 7 capitole: I. Părinții despre educație. II. Ce trebuie știut despre copii. III. Copiii și cultura spirituală. IV. Educația morală. V. Perfecționarea fizică în creșterea copiilor. VI. Arta educației. VII. Școala, familia și societatea.

■ **MAI SÎNT OAMENI FĂRĂ CARTE**

Procentul de analfabeți crește în America Latină. Recent, Ministerul Educației Naționale din Bolivia a anunțat că peste 2 000 000 bolivieni (din populația totală de circa 3 700 000) nu știu nici să scrie, nici să citească, ceea ce reprezintă o creștere de 428 541 analfabeți față de anul 1950. Pe de altă parte, după datele O.N.U., în Guatemala nivelul analfabetismului a crescut de la 65% în 1955, la 85% în 1965. Și totuși, cînd în 1964 studenții guatemalezi au hotărît să-și pună la dispoziție serviciile în lupta contra neștiinței de carte, guvernul le-a interzis orice acțiune.

■ **LATINA ÎN ȘCOALA CONTEMPORANĂ**

Între 14 și 18 aprilie 1966 a avut loc la Roma o întîlnire internațională cu privire la învățămîntul limbii latine în școala contemporană. Problemele principale înscrise pe ordinea de zi: latina și fizionomia civilizației moderne, predarea limbii latine în diferite țări, studiile de limbă și literatură latină în secolul nostru.

■ **BIBLIOTECĂ TINĂRĂ**

Prima bibliotecă pentru copii a fost inaugurată recent în Franța, la Paris (suburbia CLAMART). Biblioteca, avînd 4 500 de cărți destinate vîrstelor tinere, a și captivat cîteva mii de copii. Experiența pare a fi luată în considerare și în alte localități franceze.

■ **PROFESIE DE AUR**

În Austria, lipsa cadrelor didactice se face din ce în ce mai simțită. Pentru a face față numărului crescînd de elevi din școlile elementare, guvernul a hotărît să înființeze cursuri de pedagogie cu durată între 1 și 2 ani, accesibile absolvenților școlilor secundare. De asemenea, se face apel la învățătorii pensionari, cărora li se aprobează reangajarea, la cerere, în învățămînt.

■ **ARTA ÎNCEPE CU UCENICIA**

Publicația engleză „Child Education” publică în ultimele sale numere o serie de interesante articole care tratează în detaliu problema instruirii artistice a copiilor de 5-9 ani. Pornind de la constatarea că operele de artă (chiar și cele destinate copilului) sînt produse de oameni adulți, cu vastă experiență de viață, autorul — Sybil Marshall — arată necesitatea ca ele să fie alese cu grijă, în conformitate cu posibilitățile sale de înțelegere. Autorul articolelor dă ample indicații pentru inițierea elevilor sau preșcolarilor în minuirea ustensilelor, prepararea culorilor etc.

Rolul educatorului este subliniat cu multă grijă. Astfel e nevoie de o supraveghere continuă de ajutor și sfaturi. De mare importanță este comentariul ce trebuie făcut asupra picturii (sculpturii) executate de copil. El pretinde sinceritate și atenție la susceptibilitatea micului pictor.

■ **PENTRU CE ÎNVĂȚĂM LIMBI STRĂINE**

După părerea prof. G. Joyaux, exprimată în revista americană „The Modern Language Journal”

(nr. 2/1965), învățarea limbilor străine, care se face în prezent în scopuri mai mult practice, poate căpăta un adevărat sens educativ numai dacă va fi legată mai strîns de valorile culturale pe care le vehiculează limba respectivă. De aceea, prof. Joyaux preconizează introducerea în învățămîntul oricărei limbi străine a prădării creației culturale, umane, exprimată în acea limbă.

■ **CENTRE DE ÎMPRUMUTAT JUCĂRII**

Industria de jucării cunoaște în numeroase țări, o remarcabilă dezvoltare. Producția cea mai mare de obiecte destinate bucuriei celor mici se realizează în Japonia și R.F. Germană.

Interesant e, în legătură cu jucăriile, obiceiul de-a organiza împrumutul acestora, tot așa cum se împrumută, peste tot, cărțile. Inițiativa aparține orașului Los Angeles (SUA), care a organizat asemenea centre de împrumut, în urmă cu treizeci de ani. Apoi, obiceiul a prins și e promovat azi în Italia, R.F.G., Norvegia, India etc.

■ **UN CONGRES INTERNAȚIONAL DE EDUCAȚIE**

Liga internațională de învățămînt, educație și cultură populară va organiza tot la Paris, în palatul UNESCO, un Congres internațional de educație. Lucrările congresului se vor desfășura în iulie 1966.

■ **O BOALĂ MODERNĂ**

Televizorul, această născocire care adună în jurul său, seară de seară, pe amatorii de frumos, și-a cîștigat repede și simpatia copiilor. Dar puțini părinți bănuiesc cît rău poate pricinui el, dacă nu pun măsură în vizionarea programelor lui de către cei mai mici spectatori ai familiei. Și nu este vorba doar de consecințele ce se fac simțite, chiar a doua zi, dacă elevul a stat prea mult în fața micului ecran, neglijîndu-și lecțiile. Medicii atrag atenția și asupra unei boli pe care o pot contracta copiii, prin vizionarea prea îndelungată (cîte două ore pe zi) a emisiunilor de la televizor. Simptomele acestei boli sînt lipsa poftei de mîncare, durerile de cap, oboseala cronică, insomnia, vomismentele frecvente.

Acad. ȘT. BĂLAN: La început de drum
TUDOR ARGHEZI: Cuvînt de binecuvîntare
PETRE DRĂGOIESCU: Copilul ca premisă
LUCIA DEMETRIUS: Scrisoare către părinți
T. BUGNARIU, ȘT. BÎRSĂNESCU, GH. ZAPAN, AL. IORDACHE, N. DAVID, M. RAȚIU: Ce trebuie să știe părinții despre educație
URSULA ȘCHIOPU: Cunoașterea copilului — problemă deschisă

C. BABA, L. CSÖGÖR, V. VÎLCOVICI, B. CÁPESIU: Patru întrebări despre idealul de viață

I. BIBERI—ED. NICOLAU: Învățămîntul și cibernetica

H. CULEA: 100 de elevi răspund la un chestionar sociologic

GH. GHITĂ: Cărțile nescrise ale profesorului

N. VELEA: Jurnal într-o oră (schită)

N. CRIȘAN: Cînd școala și familia constituie o unitate

P. TOLVADIA: Un educator colectiv: opinia publică

E. GIURGIUCA: Cartea fundamentală a educației

T. GHERMAN: „Libertatea” timpului liber al elevului

R. DĂSCĂLESCU: O problemă la ordinea zilei: timpul liber

I.D. BĂLAN: Unde ești, copilărie?...

M. SÎNTIMBREANU: Dezbateri etice la ora de dirigenție: Să ne cunoaștem părinții

GICA IUTEȘ: Reportaj în camera copiilor

PETRU VINTILĂ: La ce visează copiii

N. DUMITRU: Reperetele unui dialog necesar

C. REGMAN: O carte pentru educatori

DRAGHICI, I. POPOVICI: Pe scurt despre cărți

I. ORGHIDAN: Cartea științifică

E. ELIAN: Discul, profesor de muzică

H. CULCEA: Anchete sociologice peste hotare în problema tineretului

Colocvii cu educatorii și părinții, Note, MERIDIANE

COLEGIUL DE REDACȚIE: CONST. ARSENE, inv. emerit, Pitești; ION ASZODY, publicist; Dr. OCT. BERLOGEA; BIANCA BRATU, lector univ.; TATIANA CAZACU-SLAMA, psiholog; SABINA CONSTANTIN, vice-președîntă a Sfatului popular regional Cluj; GH. DIACONU, dir. Școlii profesionale „Grivița Roșie”, București; AL. GEORGESCU, dir. Editurii tineretului; EMIL GIURGIUCA, prof. emerit (redactor șef); CRISTINA GOGA, dir. Casei de copii nr. 2, București; MARIA IACOBESCU, dir. Școlii pedagogice, Bacău; I. MATEI, sociolog; Conf. Dr. IOAN MORARU; LIDIA NICULESCU-MIZIL; LUCIA OLTEANU, red. șef al publicațiilor pentru copii; VERONICA PORUMBACU; STELA PREDESCU, prof.; M. RAȚIU, prof.; Conf. univ. dr. URSULA ȘCHIOPU; ECATERINA TIRCA, educatoare; RADU TUDORAN; PETRU VINTILĂ, (redactor șef adj.); ERWIN WILK, profesor, București.

COLOCVII

DESPRE ȘCOALĂ, FAMILIE ȘI SOCIETATE

Revistă lunară editată de Ministerul Învățămîntului